

Ortamektebepe Şeni

LAZURİ 8

DOGURONİ MATERİYALİ _____

LAZCA ÖĞRETİM MATERİYALİ

MAÇARE/ YAZAR

İsmail AVCI

DEVLET KİTAPLARI

....., 2021

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

5 – 8. Sınıflar
Lazuri 8
Lazca Öğretim Materyali

Proje Yürütücüsü
Laz Enstitüsü

Proje Koordinatörü
İsmail AVCI

Editör
İsmail AVCI

Dil Uzmanı
Doç. Dr. Balkız ÖZTÜRK BAŞARAN

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Eser Erguvanlı TAYLAN
Prof. Dr. Belma HAZNEDAR
Prof. Dr. Ayşe GÜREL
Yardı. Doç. Dr. Markus PÖCHTRAGER

Rehberlik
Dursun Ali SAZKAYA

Ölçme ve Değerlendirme
Dilek Şimşek GÜNEŞ

Grafik Tasarım
İsmail AVCI

Kapak Tasarım
Şendoğan YAZICI

Fotoğraflar
Azmi KARADENİZ, Ayhan ÖZTÜRK, Esat SARI, İsmail AVCI
stok fotoğraflar,

ISBN 978-975-11-5017-2

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

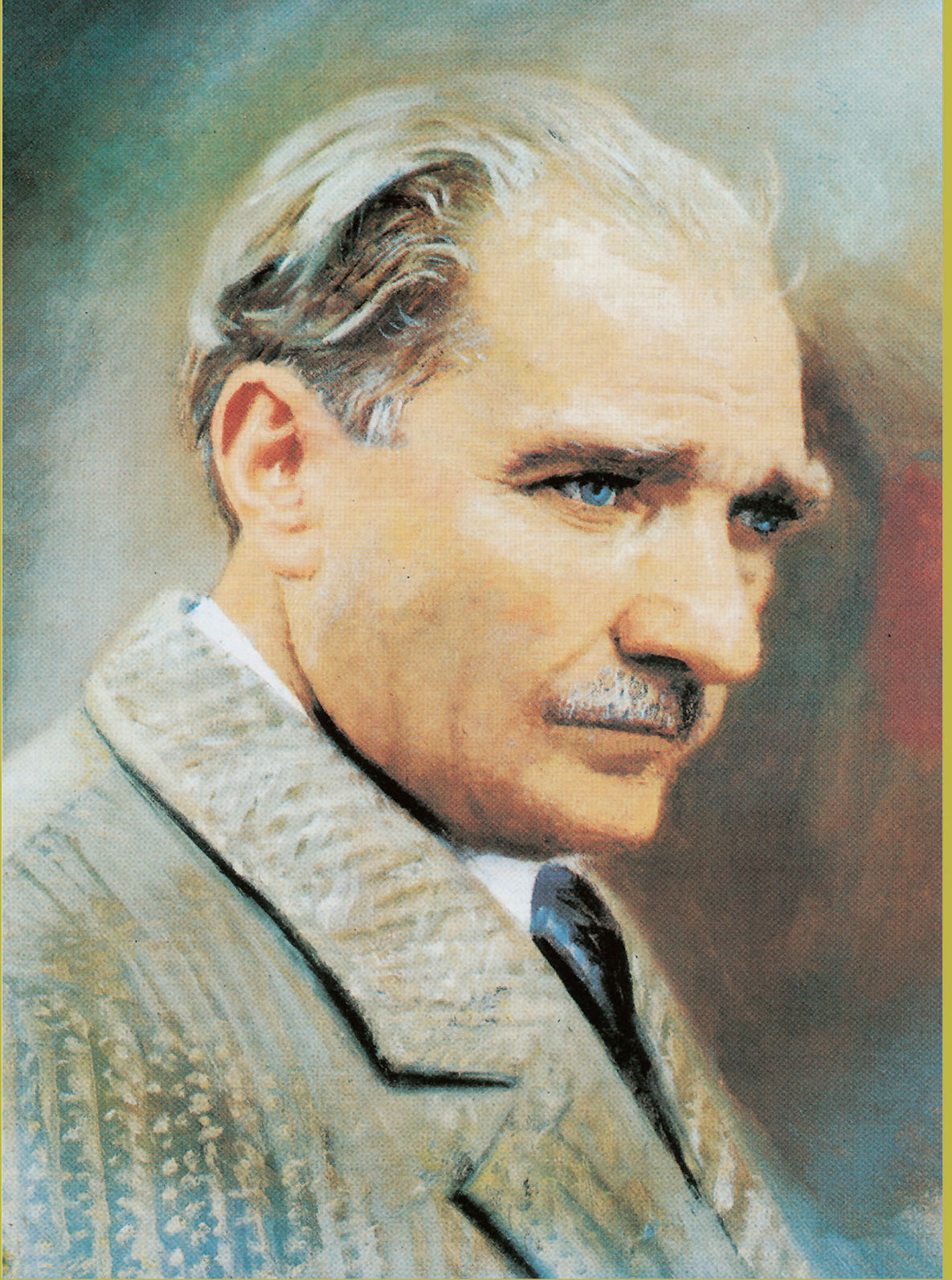
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

DOLORENA

1. Unite	MASIȚTEROBA	9
2. Unite	LAZURİ NODERİ	23
3. Unite	LAZURİ ÇANDA	35
4. Unite	MAÇXOME	47
5. Unite	LAZEPE	61
6. Unite	LAZURİ OȚREBULE	75
7. Unite	LAZURİ ÇARALOB	87
8. Unite	OŖOMÇINU	101
9. Unite	ŖURBEȚİ	115
10. Unite	BEROBA	129
	LAZURİ NENAPUNA	149

MASİFŦEROBA

SifŦeri ŧeni mupe giçkinan, amtsika dovisinapat.

1. SifŦeri mu ren giçkinan-i?
2. Skani opuŧes mitik sifŦeri çöpums-i?
3. Si sifŦeri giçopapun-i?
4. SifŦeri ora mundes ren?
5. SifŦeris xaŧlađı na ren miti iinemt-i?

Ham Unites:

1. SifŦeriŧi ziŧape
2. SifŦeri muo iopen
3. SifŦeri mipek çöpuman

Dinleme

Konuŧma

Okuma

Yazma

ÇARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule iKitxit (tkvit, golionit).

MASİFTEROBA

Masiffteroba vorsi siffterite iyen.

‘Toli gomtzis siffteri bdziri. Ma ham dulya baba-şkimişe doviguri.’ ya mitzu.

Lazepe şeni siffteri oçopu paşupeşe na doskidu mcveşi oropa ren. Siffteri dulya gurite iyen (iven, iqven).

Siffteri dulya klemuris numgus, artikatis numtsxun. Muçe-i?

İpti letaşe ğvaşa (lagoţi) gamiyonare. Ukule, ğaçok ğvaşa pşkamere ya do ragis amulun do oiçopen.

Ğaço evela bigas gelaxunare do xortzi çare. Ar xafťa-şkule meşinite toli mukorare. Ğaçok bigaxvaladzirasen. Siffterimulutaşavardzirasen. Kodziru-ikotziben (gotzikiden), kotzibui-ti siffteri imten, va ğaçopen.

Ğaço xadziri ren-na ndağis, siffteri na golulun svalepes tzulu ar tenta dovikumt. Hik meşapxedut do siffteri pçumt. Hamus tentas gexunu utzumenan.

Sifteris ar gza uğun-i? Sifteri mundes golulun?

Sifteri, mar̄tis m̄cxvapa svaše eputxun do serini svalepeše mulun. Ķişi (inora) hik goluŋoçams. Mar̄tis monta gamayonu ŋeni Kaçkari ndağışı kaŋulapetere ulun do monta gamiyonams.

Şku (çku) tentape vikumt do ağısŋozis hemus vuyondramt. Ğaço (ciceğeni) opşa mendraše (5-10 km) adziren sifteris. P̄çopare ya do oxuntzun do ğaçotere mulun. Mendraše na var adziren ŋeni bodas kodololams. Haşote oiçopen.

Sifteris mu çamt?

Sifteris ipti taze do umcumeli makvali oçu diçirs. Ukule (ukai) xortzi-ti ičen. Sifterişi oşkomale (oçkomale) taze orŋasen. Sifteri bere sŋeri otsadu diçirs.

Sifteris nam çeşıtepe uğun?

Sifteri ubas na uğun çara-muşite içininen. Ķaŋa sifteris ar yoxo uğun. Uça, mçi-ta, sari sifteri iyen. Ar-ti kçe sifteri koren. Him İspirişe na gololun ŋeni 'İspiri' utzomeran.

Sifteri Ora, naminepes (sopes) do mundes coçams (gyoçkams) do içoden?

Sifteri ora ağısŋozis (mariaşinas) coçams do ŋaxvas içoden. Sifteri, Maŋavre, Atina, Vitze, Arxave, Xoŋe do Boçxas ŋinaxuman.

Si munderaşen doni sifteri çopum?

Ma berobaşen doni (5-6 tzaneri vortişen doni) sifteri p̄çopum. Baba-şkimi sifteris opşa xaşlağı orŋu. Toli gomtzişen doni oxori-şkunişi ğocis (çoşes) p̄anda sifteri gelaxuneri iyeŋu. Ham dulya zaŋi babaşen bereşe golulun, mesleği sŋeri.

Sifteri bazi imŋen. Hindos muya ikumt? Ncaşe eyulut do ciyonamt-i?

Moro. Bazi sifteri imŋen do ncaşi aras (ŋoŋis, qas) kocelaxedun. Hindos ncaşe exŋare do sifteri ciyonare (geiyonare).

Ar mevsimis naqu sifteri giçopapun?

Ma aşi ŋonari (şukuri) sifteri miçopapun. Zaŋi muhimi na on opşa var, vorsı sifteri oçopu on. Sifteri vorsı kotsadi-na 6-7 tzanaşa nuxondun. Himus tuylexi utzomeran.

ZIŤAPUNA

1 Tudeni ziťapes na ren boŝi svalepe opŝit.

1 S I F _ _ _ i

4 B _ _ D _

2 Ğ _ _ Ć O

5 T U Y _ _ _ Ğ _

3 C _ _ C E Ğ _ _ N _

6 Ğ V _ _ _ A

7 Ć E _ _ G E

2 Nenapunas otzkedit/ isinapit do tudeni ziťapeŝi gnape kodigurit.

1. klemuri
2. ĝvaŝa/ lagodi
3. ĝaĉo/ ciceĝeni
4. biga
5. rari

6. mosa
7. boda
8. umcumeli
9. Maşavre
10. xaŝlaĝi

3 Tudeni ziťapes otzkedit do gurubiŝi doloxe na va ren ziŝa gamakatit.

1

- a. uĉa
- b. ~~bera~~
- c. mĉita
- ĉ. sari

2

- a. siŝteri
- b. ĝaĉo
- c. ciceĝeni
- ĉ. puci

3

- a. maşavre
- b. Atina
- c. siŝteri
- ĉ. Xopa

4

- a. boda
- b. tuta
- c. mosa
- ĉ. tuylexi

4 Tudenı zıfape tkvani opuşes (kyois, ois) muo itkven?

SKANİ OPUŞES

1. ao ciceeni
2. muluşaşa _____
3. kotziben _____
4. devikunt _____

SKANİ OPUŞES

5. dzirasen _____
6. sifşeri _____
7. ciceeni _____
8. tuylexi _____

5 Tudenı cumlepes na ren boşı svalepe opşıt.

1. Lazepe şeni sifşeri şaşupeşe na doskudu mcveşı oropa ren.
2. Sifşeri dulya _____ numgus, artıkatis numtsxun.
3. aok vaşa pşkamere ya do _____ amulun do oiopen.
4. ao evela _____ gelaxunare. Ar xafşa-şqule meşinite toli mukorare.
5. aok biga xvala dzirasen. _____ muluşaşa var dzirasen.
6. Kodziru-i kotziben, kotzibui-ti sifşeri imşen, va _____.
7. Sifşeri, marşıs mçxvapa svaşe eputxun do serini _____ mulun.
8. Sifşeri, pşopare ya do _____ do aotere mulun.

OŞĖINU - OUCU - OSİMINU

6 Masiffteroba coxoni čara iucit (işkinit, isiminit) do boşı svalepe opşıit.

1. Siffteri dulya klemuris numgus, artikatis numtsxun. Muče-i?
2. İpři leťaše _____ gamiyonare. Ukule, _____ ğvařa pşkamere ya do _____ amulun do oičopen.
3. Ğačo, evela _____ gelaxunare do xortzi čare. Ar xafťa-şşule meşinite toli _____. Ğaçok biga xvala dzirasen.
4. Siffteri na golulun svalepes tzulu ar _____ dovikumt.
5. Pşopare ya do _____ do ğačotere mulun. Mendraşe na var adziren şeni **bodas** kodololams. Haşote _____.
6. Siffteri _____ na uğun čara-muşite içininen. Uça, mçita, sari siffteri iyen. Ar-ti kçe siffteri koren.

7 Tudenı cumlepe tzori na ren “Ho” vana “Var” čarit.

1. Lazepe şeni siffteri şaşupeşe na doskudu mcveşı oropa ren.	<u>Ho</u>
2. İpři leťaşe ğvařa (lagoři) gamiyonare.	_____
3. Ğaçok ğvařa pşkamere ya do ragis amulun do oičopen.	_____
4. Ğaçok siffteri muluťaşani dido kai datzonen.	_____
5. Siffterik Kačkari ndağışı kařulapes monta gamiyonams.	_____
6. Siffteris mednraşe ğačo (ciceğeni) var adziren.	_____
7. Kaťa siffteris yoxo var uğun.	_____

8 Tudenı cumlepe ikitxit do mantıkuri sirate numera meçit.

1. Ğaçok ğvağa (ciceğeni) pşkamere ya do ragis amulun. _____
2. İpşi leğaşe ğvağa (lagoşi) gamiyonare. _____ **1**
3. Ğaço evela bigas (çerges) gelaxunare do xortzi çare. _____
4. Ğaço xadziri ren-na sıfteri na golulun svalepes tenta vikumt. _____
5. Şku tentape vikumt do ağıştosis sıfteris vuyondramt. _____
6. Sıfteris taze do umcumeli makvali pçamt. _____ **7**
7. Sıfteri ğaço pçopare ya do bodas dololams do içopen. _____

9 Tudenı cumleşi notzilepe (cumleşi parçape) artıkatis elueşit.

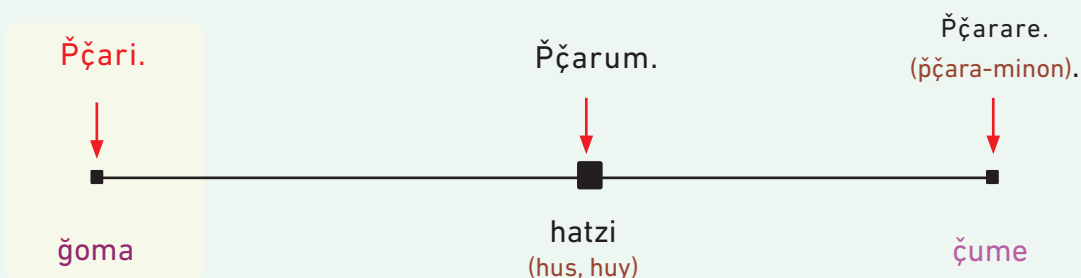
1. Ğvağa evela bigas	→	a. gelaxunare do xortzi çare.
2. İpşi leğaşe ğvağa (lagoşi)		b. sıfteri pçumt.
3. Ğaçok sıfteri kodziru-i		c. kotziben.
4. ğaçok ğvağa pşkamere ya do		ç. gamiyonare.
5. Ğaços ar xafıa-şkule		ç. ragis amulun do oiçopen.
6. Tentas meşapxedut do		d. meşinite toli mukorare.

NENAÇKİNA

10 Tudenı nenaçkinaşı gognapape ikıt do evulepes cuğaşı meçit.

1) Lazcada **geçmiş zaman** yapıları şahıslara göre fiilin sonuna sırası ile **-i, -ı, -u, -it, -es** eklerini alarak biter.

Örnek:

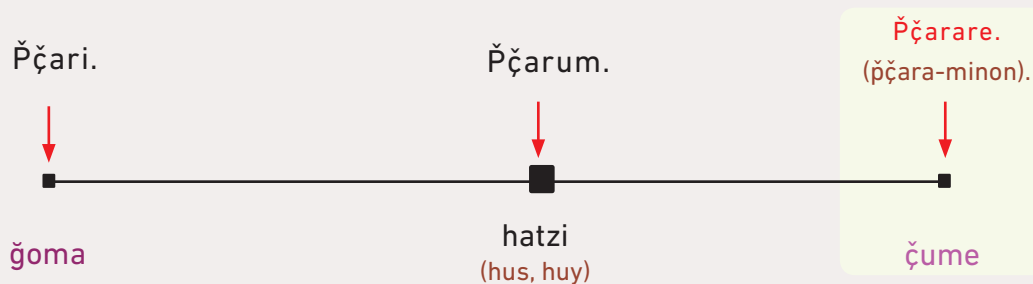
“Odziru” fiilişi getzopxeris otzkedit.

XVALAPE 1. Ma sıfıeri bdziri. 2. Si sıfıeri dziri. 3. Hemuk sıfıeri dziru.

DİDOPE 1. Çku sıfıeri bdzir**it**. 2. Tkva sıfıeri dzir**it**. 3. Hentepek sıfıeri dzire**s**.

2) Lazcada **gelecek zaman** yapıları şahıslara göre fiilin sonuna sırası ile **-re, -re, -sen, -ten, -ten, -nen** eklerini alarak biter.

Örnek:

“Odziru” fiilişi getzopxeris otzkedit.

XVALAPE 1. Ma sıfıeri bdzir**are**. 2. Si sıfıeri dzir**are**. 3. Hemuk sıfıeri dzir**asen**.

DİDOPE 1. Çku sıfıeri bdzir**aten**. 2. Tkva sıfıeri dzir**aten**. 3. Hentepek sıfıeri dzir**anen**.

3) Türkçedeki “git-**mek**, gel-**mek**, otur-**mak**, oku-**mak**” gibi sonu -mek, -mak ile biten mastar yapıları Lazcada aşağıdaki gibidir. Mastar yapıları herhangi bir zamanı göstermezler.

Lazcada “olva” ve türevi kelimeler hariç mastarlar -u eki ile biterler ve hiçbir zaman “a-, i-, e-, u-” sessiz harfleri ile başlamazlar.

Örnekler:

1. olva	: gitmek	4. oçopu	: yakalamak
2. molva	: gelmek	5. gexunu	: birşeyin üzerine oturmak
3. oçarı	: okumak	6. doxunu	: oturmak

Tkva-ti, “masiffteroba” coxoni çaraşı doloxe na ren “mastarepe” tude doçarit.

1. _____	3. _____
2. _____	4. _____

4) COXOPE DO NOÇİNEPE (İsimler ve Sıfatlar) : Lazcada, isim, sıfat, zarf, zamir, edat gibi kelime türleri vardır.

İsimler (coxo, çoğulu coxope) : canlı ve cansız varlıkları bildirirler.

Sıfatlar (noçine, çoğulu noçinepe): varlıkları, nitelik, nicelik ve sıra bakımından nitelerler.

Lazcada isim (coxo) örnekleri

1. sifteri : atmaca
2. bere : çocuk
3. Lazi : Laz

Lazcada sıfat (noçine) örnekleri

1. uça : siyah
2. didi : büyük
3. mskva : güzel

Tkva-ti, “masiffteroba” coxoni çaraşı doloxe na ren “coxope do noçinepe” doçarit.

COXOPE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

NOÇİNEPE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

11 Tude, masťari na ren ziťas goluťarit.

1. dzirems
2. ~~edziru~~
3. çarums
4. oçaru

1. oçopu
2. açopen
3. içopen
4. çopums

1. ibgars
2. ibgaru
3. abgaru
4. obgaru

12 Tudenı ziťapeři doloxe na ren masťari, coxo do nořinepe dořarit?

1. obgaru : masťari
2. bere : _____
3. tuta : _____
4. mskva : _____
5. Lazi : coxo

1. doxunu : _____
2. toli : _____
3. mçita : _____
4. osinapu : _____
5. mçita : noçine

13 Tudenı paragrafıs na ren masťarepes goluťarit?

Sıfterı, marťis ~~eputxu~~ řeni ixadziren do serini svalepeře mulun. řiři hik goluťořams. Marťis monta gamayonu řeni Kařkari ndağıři kařulapetere ulun. Monta gamıyonu řeni ogvace ikums.

şku (şku) tentape vikumt do ağıştozis hemus vuyondramt. Ğaço (ciceğeni) opşa mendraşe (5-10 km) adziren sıfterıs. oçopu şeni oxuntzun do ğaçotere mulun. Mendraşe na var adziren şeni bodas kodololams. Haşote oiçopen.

Sıfterı oşinu şeni uğun uğun çaras otzkedare. Ğaşa sıfterıs ar yoxo uğun. Uça, mçita, sari sıfterı iyen. Ar-ti kçe sıfterı koren. Him İşpırişe na gololun şeni 'İşpıri' utzomeran.

14 Tudenı fiilepe, golaxtimeri ora do moxtasen oras kogamizdit.

1

bdziri : gördüm

Ma şiiri pçari

Si şiiri

Hemuk şiiri

Çku (şku) şiiri

Tkva şiiri

Hentepek (hinik) şiiri

2

bdzirare : göreceğim

şiiri pçarare

şiiri

şiiri

şiiri

şiiri

şiiri

15 Evulis otzkedit do tudenı cumlepe “si” do “hemu/ heya” şeni doçarit.

1. Ma ndağis sifteri bdziri.

Si ndağis sifteri dziri.

Hemuk ndağis sifteri dziru.

2. Ma ham dulya baba-şkimişe doviguri.

Si

Hemuk

3. Ma para şeni kaťa dulyas viçalişi.

Si

Hemuk

4. Ma kaťa ndğas Lazuri şiiri pçari.

Si

Hemuk

OĞİTXU - GOLAOŖU - OŖĖU

16 Tudenı cumlepe řeni (mundes, muperi, mu, so, naĖo) Ėitxalape ćarıt.

1. **Tkva mundes sıfteri ćopumt?**

řku aĖuřtozis sıfteri pćopumt.

2.

Sıfteris **umcumeli** makvali pćamt.

3.

Ėaťa sıfteris yoxo uĖun.

4.

Sıfteri ora aĖuřtozis (Mariařinas) coćams (**gyoćkams**).

5.

Sıfteri, **Maşavre do mle** şınaxuman.

6.

Sıfteri vorsı kotsadı-na 6-7 (aşı - şkit) tzanaşa nuxondun.

17 NENATE : Tudenı kitxalapəs cuğaşı meçit?

1. Jini çaraşı gurişnapa (anafikiri) mu ren?
2. Si orŭko jini çaraşı tıonas (**başluğis**) mu çaraŭu?

18 Tudenı cumlepəs xetapə renan. Evulis otzkedit do dotzuranit.

1. Toli gomtzis sıfŭeri ~~gdziri~~.
2. Ma ham dulya baba-şkimişe diguri, ya mitzu.
3. Sıfŭeri gurite na ixenen dulya vore.
4. Ğaçok biga xvala bdzirare.
5. Ğaço xadziri vore-na tenta dovikumt.
6. Şku tentapə vikumt do ağıştızis himus vuyondramt.
7. Sıfŭeri oxuntzun do Ğaçotere vulur.
8. Sıfŭeris taze do umcumeli makvali vimxor.
9. Ğaŭa sıfŭeris ar yoxo miğun.

bdziri

OČARU

19

Hatzi tkva masifťere ar miti-kala okisinapit do tude dočarit.

20

Masiffteroba coxoni çara ikitxit do tudenı teshti opşit.

1) Lazepe şeni sifteri păpupeşe na doskudu _____ ren.

- a. mcveşi oropa c. zabunoba
b. xvalanoba d. zanaaţi

2) İpţi leťaşe _____ gamiyonare.

- a. tzitzi c. mjabu
b. ğvaþa d. sifteri

3) Ğaço evela _____ gelaxunare do xortzi çare. Ar xafťa-şqule meşinite toli mukorare.

- a. bigas c. ncas
b. oxoris d. avlas

4) Ğaços muşeni toli mukoraman?

- a. sifteri dziras ya do
b. sifteri mot dziras ya do
c. sifteris mot aşkurinas ya do
d. sifferimot imtaş ya do

5) Ğaçok (ciceĝenik) sifteri kodziru-na mu iyen (iven, iqven)?

- a. ğaço imtaş
b. ğaço kotziben do sifteri imtaş
c. sifteri kotziben
d. sifteris aşkurinen

7) Sifterik, ğaço pçopare ya do _____ do ğaçotere mulun.

- a. imtaş c. oxuntzun
b. ukaþams d. igzals

8) Sifteri, mendraşe na var adziren şeni _____ dololams.

- a. kalatis c. onçamures
b. bodas d. zuĝas

9) Sifterişi oçkomale _____ ortaşen. Bere şteri otsadu diçis.

- a. kartsi c. taze (çiçku)
b. mtzutxe d. ştiþo

10) Sifteri muşe (solen) içininen?

- a. şkaşe c. kuçxeşe
b. ubaşe d. butsxaşe

11) Kçe sifteris, İşpirişe na gololun şeni _____ utzomeran.

- a. Uçaşi c. Kaçkari
b. Kçeşi d. İşpiri

12) Sifteri vorsı kotsadı-na 6-7 tzanaşa nuxondun.

- Himus _____ utzomeran.
a. badi c. tuylexi
b. cumadi d. tomalyari

UÇA BİÇİ

Daçxurişi xeneri, ho yar ho yar!

Uça tolepe-skani

Uça biçi, uça tolepe skani

Ağan çoxa zipkaten, ho yar ho yar!

Xoronam mani mani.

Uça biçi xoronam mani mani.

Mñineri re idziren, ho yar ho yar!

Gitanun yağdanluği.

Uça biçi, gitanun yağdanluği.

Meñkoçi monka gavu, ho yar ho yar!

Ťkebişi tavarcuği.

Uça biçi, ťkebişi tavarcuği.

Si he ko mot megomskun, ho yar ho yar!

He sirmali başluği.

Uça biçi, he sirmali başluği.

Si heşo mot gyokidi, ho yar ho yar!

Oşmeşi gemtumani.

Uça biçi, oşmeşi gemtumani

Mkorobu: *Helimişi Xasani*

2. UNİTE
MAJURANİ UNİTE

LAZURİ NODERİ (MECİ)

Lazuri noderi ŧeni mupe giċkinan, visinapat.

1. Tzoxle (evelis) mupeŧi noderi ikumŧes?
2. Nana do baba-skani ċkar (aina) noderiŧe ulvapun-i?
3. Noderi muŧeni ikumŧes?
4. Noderis mupe imxorŧes?

Dinleme

Konuŧma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Noderi muċo ixenen
2. Noderi mundes ixenen
3. Mipek do muŧeni noderi ikuman

ÇARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ NODERİ

Çkuni dixape emti gemti renan. Dixape, ngola do zuğaşı oşkenas doskidun. Kaçkarışı germape zuğas paraleli ren. Dixa vit kilomeŧroşe ar ğalepete gamikaten.

Ŧulya iklimi uğun ama dido na mçims şeni irikale ncalepuna do mŧkalepuna ren. Dixape emti renan. Opuŧepe rakanepesi tzalepes goladgeri ren. Gzalepe-ti ndari do emti gemti ren. İnoras dido mçims do dido mtums. Oçalıŧu ora marŧis gyoçkams, (coçams) Xristonas içoden.

Ŧoçepek şuri oşinaxu şeni mçimas, mturis var otzkenan do pãnda içalıŧaman. Marŧis livadepe berguman do lazufi xaçkuman. Ŧaŧaik jur-sum puci şinaxums. Ngo-la na uğun opuŧurepek mçxuri do mtxa (şuroni-ti) şinaxuman.

Lazepunas dobira livadi dido va ren. İris mtsika onŧule (livadi) na uğunun şeni leŧas dido kimeŧi uğun. Bazi orapes-ti dixa şeni okikidenan.

E do noderi (nodi, meci) mu ren?

Lazepunas içalışasere koci-ti dido va ren. Hemuşeni pãnda artikatis nuşvelaman. Ar opuŝes na skidun kocipe okipinenan do ar ndğas ar kocis nuşvelaman. He ndğas he kocis uçalışaman. Majura ndğas ckvaŝi dulya şeni okipinenan do majura kocis uçalışaman. Haşote iktanen.

Mundes do muşi noderi ixenen?

Noderi pãnda ixenen. Noderis inora do monçinora var uğun. Dulya mundes ren noderi hemoras ixenen. Ar ŝuris xvala na axenen kolai dulyape şeni noderi var ixenen. Noderi, ar kocis xvala na var axenen çetini dulyape şeni ixenen.

E do, mu ren ham dulyape?

1. Lazuŝi oxaçkuşi noderi
2. Lazuŝi oŝaxuŝi noderi
3. Dişka otoruşi (ozduşi) noderi
4. Gza oxenuŝi noderi
5. Ntxiri otziluŝi noderi
6. Oxori otzopxuşi noderi
7. Oxorişi ocağı ozonuŝi noderi

Gza oxenu, xinci medgalu steri opuşeşi ortağı dulyape şeni-ti noderi ixenen.

Ķaŝa noderis ar mance (saibi) uyonun. Noderişi mancek noderepes nostoneri gya-repe uxadzirams. Muşeni-ki, noderepes kai datzonan do majura noderişe xeleri moxtan. Gyari nostoneri koren-na do noderişi mancek kai doğodu-na noderepek dido imskuman do ixelenan.

Eni çetini dişka otoruşi noderi ren. Dişka otoru dido çetini dulya ren. Dido diçkindin-nen. Lazuŝi oxaçkuşi noderi-ti dido kolai va ren.

E do, xolo mcveŝora steri artikatis nuşvelaman ama hatzi mitik noderi var ikums. Muşeni-ki, tzoxle lazurı na xaçkumŝes livadepes hatzi nçai dorgun. Ķocipe noğapes skidunan do dişka na torums miti var doskidu. Ar-ti iris araba kuyonun. Hemuşeni dişka otoruşi (ozduşi) dulya-ti var doskidu.

Mkuleşi ptkvat-na, açkva soti noderi va ren.

ZİŦAPUNA

1 Tudeni kuŦipes na na ren boŦi svalepe opŦit.

1 D O B İ

4 N D

2 D İ A

5 D İ A

3 E M T G E M

2 Tudeni ziŦapes otzkedit do gurubiŦi doloxe na va ren ziŦa gamaŦatit.

1

- a. lazuŦi
- b. oxaŦku
- c. noderi
- ç. ~~çxomi~~

2

- a. oŦaxu
- b. lazuŦi
- c. meŦvelu
- ç. toma

3

- a. oxori
- b. zuŦa
- c. ocaŦi
- ç. ozonu

4

- a. ntxiri
- b. otzopxu
- c. otzilu
- ç. noderi

3

Tudeni ziŧape, tkvani opuŧes muço itkven?

SKANİ OPUŦES

1. opuŧe çoi / kyo
2. xaçkums _____
3. zdams _____
4. torums _____

SKANİ OPUŦES

5. tzilums _____
6. tzopxums _____
7. noderi _____
8. meci _____

4

Çara ikitxit do kitxalapes cuğaŧi meçit.

1. Çkuni dixape _____ renan.
a. zenı b. emti gemti
2. Ngola do zuğaŧi oŧkenas mu doskidun?
a. berepe b. dixa
3. Muŧeni irikale ncalepuna do mŧkalepuna ren?
a. dido na mçims ŧeni b. var mçims ŧeni
4. Oçaliŧu ora _____ gyoçkams, Xriŧonas içoden.
a. kiŧis (inoras) b. marŧis
5. Kçocepek ŧuri oŧinaxu ŧeni mu ikuman?
a. şanda doxedunan b. şanda içaliŧaman
6. Marŧis livadepe berguman do lazuti _____.
a. imxoran b. xaçkuman

OŞKİNU - OUCU - OSİMİNU

5 Tudenı zıŧape artıkatis elueşıť (artıkati-ŧala okozemcit).

1. Çkuni dixape

2. Noderişı mancek

3. Ŗaŧa noderis ar

4. Oçalişı ora marŧis gyoçkams,

5. Eni çetini

6. Lazepek şanda

a. noderepes gyarepe uxadzirams.

b. ngola do zuğaşı oşkenas doskidun.

c. mance uyonun.

ç. Xristonas içoden.

č. artıkatis nuşvelaman.

d. dişka otoruşı noderi ren.

6 Tudenı cumlepe tzori na ren "Ho" vana "Var" çarit.

1. Çkuni dixape ngola do zuğaşı oşkenas doskidun.

Ho

2. Oçalişı ora Tzanaağanis gyoçkams, Marŧis içoden.

3. Ŗoçepek şuri oşinaxu şeni şanda içalişaman.

4. Marŧis livadepe berguman do lazufi xaçkuman.

5. Ar şuris xvala na axenen kolai dulyape şeni noderi var ixenen.

6. Noderişı mancek noderepes gyarepe var uxadzirams.

7. Lazufi oxaçuşı noderi dido kolai ren.

8. Tzoxle lazufi na xaçkumŧes livadepes hatzi nçai dorgun.

7

Lazuri Noderi coxoni çara ikitxit do tudeni paragrafis boşi svalepe opşit.

Gza oxenu, xinci medgalu steri opuşeşi ortağı dulyape şeni-ti noderi
 _____. Kaşa noderis ar _____ uyonun. Noderişî mancek
 noderepes nostoneri gyarepe uxadzirams. Muşeni-ki, noderepes kai datzonan do
 majura noderişe _____ moxtan. Gyari _____ koren-na do
 noderişî mancek kai doğodu-na noderepek dido _____ do ixelenan.

Eni çetini dişka _____ noderi ren. Dişka otoru dido çetini dulya ren. Dido
 diçkindinen. Lazuţi _____ noderi-ti dido kolai va ren. E do, xolo mcveşo-
 ra steri artikatis _____ ama hatzi mitik noderi var ikums. Muşeni-ki,
 tzoxle lazutî na _____ livadepes hatzi nçai dorgun. Koçepe noğapes
 _____ do dişka na torums miti var doskidu. Ar-ti iris araba kuyonun.
 Hemuşeni dişka otoruşî (ozduşı) dulya-ti var _____.

Mkuleşi ptkvat-na, açkva soti noderi va ren.

NENAÇKİNA

8

Maarani, tudeni evulepe kai ikitxit do çara oxotzonit. Ukule “Lazuri Noderi” coxoni çara ikitxit do Lazuri fiilepeşi tipepes otzkedit.

Lazca şimdiki zamanda (hatzineri ora), fiilin türüne göre, hem fiil çekimleri hem de çekimli fiilin sonuna gelen ekler değişmektedir. Aşağıda dört farklı Lazca fiilin şimdiki zamandaki çekimi verilmiştir. Tekil ve çoğullarda fiillerin sonuna gelen ekleri inceleyiniz.

1 TİP : oskidu: yaşamak fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-ur, -ur, -un, -urt, -urt, -unan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
pskidur	skidur	skidun	pskidurt	skidurt	skidunan

2 TİP : oçaru: yazmak fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-um, -um, -ums, -umt, -uumt, -unan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
ğçarum	çarum	çarums	ğçarumt	çarumt	çaruman

3 TİP : uyonun (uqoun): canlı varlıklara sahip olmak fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-un, -un, -un, -unan, -unan, -unan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
miyonun (miqoun)	giyonun (giqoun)	uyonun (uqoun)	miyonunan (miqounan)	giyonunan (giqounan)	uyonunan (uqounan)

4 TİP : oçodu: bitmek fiilinin çekimi. Çekimli fiillerin sonuna (-er, -er, -en, -ert, -ert, -enan) eklerinin geldiğini görünüz.

Tekil			Çoğul		
viçoder	içoder	içoden	viçodert	içodert	içodenan

9

Tudeni fiilepe hatzineri oras kogamizdit.

1

*pskidur : yaşıyorum*Ma Vitzes pskidur

Si Vitzes _____

Hem Vitzes _____

Çku (şku) Vitzes _____

Tkva Vitzes _____

Hentepe (hini) Vitzes _____

2

*ṗṗarum : yazıyorum*Ma romani ṗṗarum

Si romani _____

Hemuk romani _____

Çku (şku) romani _____

Tkva romani _____

Hentepek (hinik) romani _____

10

Evulis otzkedit do tudeni cumlepe "si" do "hemu" şeni doçarit.

1. Ma lazurī ṗṭaxum.

Si lazurī ṭaxum.Hemuk lazurī ṭaxums.

2. Ma Batumişe vulur.

Si _____

Hem _____

3. Ma oxori şeni ṗanda viçalışam.

Si _____

Hemuk _____

4. Ma kaṭa tzanas livadi (onṭule) pxaçkum.

Si _____

Hemuk _____

12 Tudenı cumlepes xetape renan. Evulis na ren steri dotzuranit.

1. Ķoçepek artikatis mevuşvelam. nuşvelaman
2. Çkuni dixape emti gemti voret. _____
3. Ķaťa noderis ar mance miyonun. _____
4. Ma, noderi þanda var vikum. İnoras xvala ikums. _____
5. Ma dulya mundes miğun, noderi hemoras uğun. _____
6. Si, puci muşeni pşinaxum. _____
7. Şanak, xvala na var axenen dulyape şeni noderi ikuman. _____
8. Noderişi mancek noderepes nostoneri gyarepe vuxadziram. _____

13 Lazuri Noderi coxoni çara ikitxit do tudenı cumlepe şeni kitxalape çarit.

1. Noderi (meci) mus izißen?
 Ķoçepeşi artikatis meşvelus noderi (meci) izißen. (mu)
2. _____
 Noderi inoras xvala ixenen. (mundes)
3. _____
 Dişka otoru do lazuţi oxaçkuşi noderi ixenen. (muşi)
4. _____
 Noderişi mancek nostoneri gyarepe xadzirums. (muperi)
5. _____
 Çume dişka otoruşi (ozduşi) noderi miğun. (muşi)
6. _____
 Açkva irikale nçai ren do mitik noderi var ikums. (muşeni)

OÇARU

14

Hatzi tkva noderi şeni mu oxotzonit, mu giçkinan doçarit.

15 Lazuri Noderi coxoni çara ikitxit do teŝti opşit.

1) Ķoçepek mçimas do mturis muşeni içalışaman?

- a. şuri oşinaxu şeni c. bere şeni
b. sipori şeni d. dixa şeni

2) Marŝis livadepe berguman do lazuti _____.

- a. imxoran c. xaçkuman
b. ŝuman d. xonuman

3) Lazepunas artikatis muşeni nuşvelaman?

- a. İçalışasere koci dido va ren.
b. Dido ini ren.
c. Badepe xvala renan.
d. Bereşi nana oxoris va ren.

4) Noderi mu ren?

- a. Artikatis meşvelu ren
b. Mboli mboli onciru ren
c. Mboli gyari oçkomu ren
d. Dosvacu ren.

5) Noderi mundes ixenen?

- a. þanda c. seris
b. lumcis d. leba leba

6) Noderi mundes var ixenen?

- a. kolai dulyape şeni
b. çetini dulyape şeni
c. oxoktu şeni
d. çefi (keyfi) şeni

7) Nam dulya şeni noderi var ixenen?

- a. Lazuti oxaçku şeni
b. Lazuti otaxu şeni
c. Dişka otoru şeni
d. daçxuri ogzu şeni

8) Kaða noderis ar _____ uyonun.

- a. bere c. monta
b. nana d. mance (saibi)

9) Noderişi mancek noderepes _____ uxadziramŝ.

- a. loby a c. makvali
b. lu d. nostoneri gyarepe

10) Noderişi mancek noderepes _____ ya do nostoneri gyarepe çams.

- a. kai datzonan (xadzi ayan)
b. avara mo doskidan
c. dido imgvanan
d. dido izeifan

11) Gyari nostoneri koren-na noderepek dido _____ do ixelenan.

- a. imskuman c. utzomenan
b. uçkinan d. imþenan

12) E do, mcveŝora steri artikatis var _____.

- a. nuşvelaman c. isteran
b. ibgaran d. ukaþaman

MUPERİ BOİ GİĞUN

Muperi boyi giğun
Gyuli tzitzila re-i
İris nena na meçam
Şa okitzilare-i

Gyuli, mod gemigondi
Ma mutu var goğodi
Si ipti gdziri-şkule
Hem oras domoğodi

Oropa paşi sei
Mitis-ti mot naçaras
Ma guri kokomatzku
Ar gomitzkedi yaras

Ozmonu ozmonuten
Domağodu marazi
Miti megabre va ren
İr domavu garazi

İriş dulya divu do
Çkimi muşen var iven
Gyuli, komoxti çkimde
Goxvetzebu mu iven

Yaşar Turna

LAZURİ ÇANDA (LAZURİ DUGUNİ)

Lazuri çanda şeni mupe giçkinan amtsika dovisinapat.

- 1) Oginde çandape (dugunepe) mundes ixeneŧu?
- 2) Bozo do biçik artikati muçote içinemŧes?
- 3) Çandas mupe ikumŧes?
- 4) Çandas mupe imxorŧes (çkomupŧes)?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Çandaşı ziŧape
2. Çanda mundes do muço ixenen
3. Çandaşı rituelepe

ÇARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ ÇANDA

Biçi içilassen, bozo ikomocasen do çanda ixenasen. Çandaşı tzoxle (dugunişi oği), biçis **noğame**, bozos **noğamisa** izißen. Çanda çumanis açkva sica do nusa iyenan (ivenan, iqvenan).

E do, açkva stveli ren. Pavrepe goisaru do tamo tamo dibğen. Dulyape kekevisvarit doren. Lazufi faxeri, ntxiri do urdzeni tzileri voret. İnora şeni noderi (meci) dixenu do dişka-ti ditoru (dizdu) doren.

Çanda miğunan çanda...

Çanda şeni vixadziret. Mordalepek (gencepek) oxorepe goxtes do mtelis duçandes. Komşi oxorcalepe meşveluşe moxtes. Tepsî tepsî baklava do bureğepe oğçvit. Ma-karepe şeni **doxunoni** do **oncironi** svalepe dopxadzirit.

Çandaşı ndğas mtel **makarepe** noğamisaşı oxorişe mendapıt. Noğamisak, oxorişi doloxe, kçe kodolokuneri, kulis (**tronis**, **ordzos**) gexuneri iyondramtu. Noğameşi babak, oxorişe amaxtu do **nusa moselu**. Eliklımu do gale kogamiyonu. **Mdadek** semsiye gontzu do nusas komutu. Mdade nusaşı eni yakini maneba ren.

Açkva mtel makarepe gzas kogebdgıtt. Makare dido karabaluği orfu. Bere-bara, oxorcalepe do komolepe nusa-kala noğameşi oxorişe uluŧes. Gzas koçepek kemençete ibires (**trağodumŧes**) do gudate ixoronamŧes.

Hantepe dido kai domatzonetu (**Hani opŧa xadzi mayetu**).

Makarepe noğameşi oxoris konaxoles....

Makarepe noğameşi oxoris naxolesi (**naxoleŧi**) noğame nagu. Nusaşı semsiyes okoxveri para konobğu. Berepek dibğu parape dokorobes. Noğamek noğamisas semsiye xeŧe keyuçoŧu do kokutu. Makarepe oxorişi avlas okipines do **sica mekoru** coxoni birapa ibires.

Damtirek noğamisa eçoŧu do **paraŧamindiŧe** kamiyonu (**oxomonduniŧe/ xaaŧiŧe kamiyonu**). Oŧrebules ŧkit fara kogoıyonu do ar kulis kodoxunu. Ar biçi bere moyones do noğamisas kogoluxunes. Noğamisa sum fara moiselu, doxedu. Ukule, damtirek noğamisa oxorcalepete pŧeri odaŧe kamiyonu. Odas noğame do noğamisa kokodginu.

Noğamisa odaŧe amaxtu-ŧkule makarepe paraŧamindiŧe kamaxtes. Oŧrebuleŧi gomtıs okvaknes do **helesa yalesa** coxoni birapate **selimi osvaru** kogyoçkes (**kocoçes**).

Heymoli hey mo

Helesa yalesa

Heymoli hey mo

Helesa yalesa

Heyamoli yasa isa hoy...

...

İrik ixoronamŧes...

Galendo gudaşı nena muluŧu. Komolepek do oxorcalepek artıkatıs okoklımeri ixoronamŧes. Makarepe gundze sofrapes guxedes do gyari (**cari**) imxoŧes.

He lumcis, komoli do oxorcalepeŧi xoroni dotanuŧa var dodgitu....

ZİTAPUNA

1 Tudeni kuşipes na ren boşi svalepe opşit.

1	N	O	Ğ		M		S	A	5	N		S	A
2	Ğ	A	R	A						D	i		
3	S	E	L		M		O	S	V			U	
4	M	A	Ğ		R		6	M	D	A		E	

2 Nenapunas otzkedit do tudeni zıtapeşi gnape (maanape) kodigurit.

1. şanda
2. noğame
3. noğamisa
4. sica
5. nusa
6. mtiri

7. makari
8. malte
9. natase
10. şarakamindi
11. helesa yalesa
12. mdade

3 Tudeni zıtapes otzkedit do gurubişi doloxe na va ren zıtas goluğarit.

1	2	3	4
a. şanda	a. mtiri	a. noderi	a. mdade
b. noğame	b. damtire	b. makari	b. pukuri
c. mjora	c. sica	c. şanda	c. sica
ç. noğamisa	ç. helesa	ç. malte	ç. nusa

4 Tudeni ziŧape, tkvani opuŧes muço itkven?

SKANİ OPUŦES

1. oŧçvit _____
2. dodgitu _____
3. vixoronam _____
4. moiselu _____

SKANİ OPUŦES

5. içilen _____
6. ikomocen _____
7. noğame _____
8. sica _____

5 Tudeni cumlepes na ren boŧi svalepe opŧit.

1. Çandaŧi tzoxle, biçis noğame, bozos noğamisa utzomenan.
2. Mordalepe oxorepe goxtes do mtelis _____ uyoxes (ucoxes).
3. Mtel _____ noğamisaŧi oxoriŧe mendapŧit.
4. Noğameŧi baba oxoriŧe amaxtu do nusa _____.
5. Gzas koçepek _____ te ibires do _____ te ixorones.
6. Maķarepe çanda oxoris _____ noğame nagu.
7. Damtirek, noğame do noğamisa koķo _____.
8. Gale doloxe gundze sofrape ko _____.

OŞKİNU - OUCU - OSİMİNU

6 Jini çara iucit do tuden cumlepe tzori na ren "Ho" vana "Var" çarit.

1. Çandaşı tzoxle, biçis noğame, bozos noğamisa utzomenan. Ho
2. Stvelis pavrepe goisaren do mani mani dibğen.
3. Mordalepek şilifonite mtelis uçandaman.
4. Çandas doxunoni do oncironi svalepe xadziruman.
5. Noğameşı baba, oxorişe amulun do nusa moselams.
6. Mdade nusaşı duşmani ren.
7. Odas noğame do noğamisa okodginaman.
8. Çanda lumcis komoli do oxorcalepek var ixoronaman.

7 Tuden cumlepes xetape renan. Dotzuranit.

1. Çku (şku) çanda şeni ~~ixadziret~~. vixadziret
2. Mordalepek (gencepek) mtelis çandaşe vuyoxes (vucoxes).
3. Oxorcalepe baklava oxenuşe mopti.
4. Ma, doxunoni do oncironi svalepe dopxadzirit.
5. Noğamisa, kulis gexuneri viyondramşi.
6. Ŗoçi oxorişe amaxtu do nusa movoseli.
7. Makare dido karabaluşi orđu.
8. Ŗoçepek gzas kemençe do gudate ibirtes.

8 Tudenı cumlepes mantıkuri sirate numera meçit.

1. Noğameşi baba oxorişe amulun do nusa moselams.	<u>1</u>
1. Mordalepe gulunan do mtelis uçandaman.	<u> </u>
2. Maķarepek sica meķoru coxoni birapa ibiran.	<u> </u>
3. Gzas ķoķepek ibiran do gudate ixoronaman.	<u> </u>
4. Odas noğame do noğamisa okodginaman.	<u> </u>
5. Maķarepek helesa yalesa ya do selimi svaruman.	<u> </u>
6. Çanda lumcis, xoroni dotanuşa var dodgitun.	<u>7</u>
7. Gundze sofras guxedunan do gyari (cari) imxoran.	<u> </u>

NENAÇKİNA

İ-...-EN (Pasif formi): Türkçede, şimdiki zamanda “yapılır, yazılır, konuşulur” şeklinde ifade edilen yapı Lazcada “i-xen-en, i-çar-en, i-sinap-en” şeklindedir. Yani fiil kökünün baş tarafına -i, son tarafına ise -en takısı konarak edilgen yapı oluşturulur. Örnekleri inceleyiniz.

ŞİMDİKİ ZAMANDA

- içilen : evleniyor (erkek)
- ikomocen : evleniyor (kız)
- ixenen : yapılıyor, yapılabiliyor
- içaren : yazılıyor, yazılabiliyor
- izißen : söyleniyor, söylenebiliyor

GELECEK ZAMANDA

- içilassen : evlenecek (erkek)
- ikomocasen : evlenecek (kız)
- ixenassen : yapılacak
- içarassen : yazılacak
- izißenassen : söylenecek

9

Tudeni ziŧapeşi doloxe pasifi formi na ren ziŧas goluğarit.

1. odziru
2. ~~idziren~~
3. çarums
4. içaren

1. içöpasen
2. çöpums
3. içöpen
4. ikums

1. ixenen
2. ibgarinen
3. ibgars
4. ibgarasen

10

Tudeni paragrafis na ren pasifi formepes nuğaris?

Biçi içilassen, bozo ikomocasen do çanda ixenassen. Çandaşi tzoxle bişis **noğame**, bozos **noğamisa** izißen. Çanda çumanis açkva sica do nusa iyenana (**ivenan**, **iqvenan**). E do, açkva stveli ren. Pavrepe goisaren do tamo tamo dibğen. Dulyape kekevisvarit doren. Hatzi lazurı itaxassen, ntxiri do urdzeni itzilassen. İnora şeni noderi ixenen do dişka-ti itorassen (**izdasen**).

11 Tudenı cumlepes na ren boşı svalepe meçameri zişapete opşit.

ixoronen	içopasen	içilasen	ilvasen (ixtimasınon)
itzilasen	izişen	içopen	ilven (ixtimen)

- İni ndğas çxomi var iç **op** en.
- Ham ğalis na ren mtel çxomepe çume iç _____ asen.
- Mturi mtumşaşa soti var il _____ en.
- Çume noğaşe il _____ asen.
- Hatzi lazurı işaxasen, ntxiri do urdzeni itz _____ asen.
- Guda var içandınaşa var ix _____ en.
- Şaşa mutxa mtelis (**iris**) var iz _____ en.
- Çkimi biçi hamtzo iç _____ asen.

12 Notzile cumlepe artıkatis elueşit do ognaponi cumlepe getzopxit.

1. Ğalişi (orubaşi/ abjaşi) mtel çxomepe	a. var izişen.
2. Şaşa ğalis çxomi	b. çume içopasen.
3. Mturi mtumşaşa soti	c. var içopen.
4. Arşaşenis Lazuri	ç. var ilven (ixtimen).
5. Lazuri romani	ç. isinapinen-i?
6. Biçi içilen do	d. hatzi-şkule içarasen.
7. Haķu dulya	e. bozo ikomocen.
8. Oncğore zişape soti	f. mundes ixenasen.

OĞİTXU - GOLAONU - OŦŦU

13 Lazuri Çanda coxoni çara ikitxit do tudeni cumlepe şeni kitxalape çarit.

1. **Mis noğamisa utzomenan?** _____
Çandaşı tzoxle, bozos noğamisa utzomenan. (mi)
2. _____
Çanda şeni vixadziret. (muşeni)
3. _____
Ŧomşı oxorcalepe meşveluşe moxtes. (muşeni)
4. _____
Doxunoni do oncironi svalepe dopxadzirit. (mu)
5. _____
Ar biçi bere moyones do noğamisas kogoluxunes. (mi)
6. _____
Galendo gudaşı nena muluŦu. (muşi)

14 Lazuri Çanda coxoni çara ikitxit do tudenı kitxalapes cuğapı meçit?

1. Çandaşı tzoxle biçi do bozos mu izißen?

2. Çandaşı ndğas noğamisak so iyondramtu?

3. Oxorişe amaxtu do nusa mik moselu?

4. Makarepek nam birapa ibires?

5. Makarepek nam birapate selimi osvaru gyoçkes (coçes)?

6. Mipek artikatis okoklimeri ixoronamtes?

7. Makarepek muperi sofrapes guxedes do gyari çkomes?

8. He lumcis, komoli do oxorcalepek munderaşa ixorones?

OÇARU

15 Hatzi çanda şeni na diguritpe tude doçarit.

16 Lazuri Çanda coxoni çara ikitxit do tudenı teshti opşit.

1) Çandaşı tzoxle, bozos _____ iziŧen.

- a. noğamisa b. mtiri
b. nusa d. damtire

2) Çandaşı ndğas noğameşi nana, baba do mtel _____ noğamisaşı oxorişe mendapŧit.

- a. berepe c. koçepe
b. maķarepe d. didalepe

3) Noğameşi babak, oxorişe amaxtu do _____. Eliķlimu do gale kogamiyonu.

- a. nusa kodoxunu c. nusa moselu
b. nusa omŧinu d. nusa gundunu

4) _____ semsiye gontzu do nusas komutu.

- a. cumadik c. noğamek
b. mdadek d. nanak

5) Gzas koçepek kemeŋçete ibires do _____ ixorones.

- a. kuçxete c. xepete
b. bigate d. gudate

6) Maķarepe oxorişi avlas okipines do _____ coxoni birapa ibires.

- a. sica oropu c. sica mogoru
b. sica meķoru d. sicas geçamu

7) Oŧrebuleşi gomtıs okvaķnes do helesa yalesa coxoni birapate _____ kogyoçķes.

- a. selimi okoru
b. selimi osvaru
c. selimi mesvaru
d. selimi dosvaru

8) Damtirek noğamisa eçopu do so iyonu (nak iyonu)?

- a. ħarakamindişe
b. noğaşe
c. avlaşe
d. otsxenişe

9) Noğamisas mu kogoluxunes?

- a. kaŧu
b. biçi bere
c. bozo
d. mtugi (mtui)

10) Damtirek oxorcalepete pşeri odaşe mi amiyonu?

- a. noğamisa c. mtiri
b. nandidi d. ħaħu

11) Noğamisa odaşe amaxtu-şķule maķarepek mu es (ves, qves)?

- a. oxorişe mendaxtes
b. ħarakamindişe kamaxtes
c. incires
d. kodoxedes

Nana nani oy oy

Ela komoxŧi ela,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
E na va mogalasen,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Gogalo gogala do,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ŗkimda na cegalasen.
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!

Ŗkriyi mamuli kŕiyi,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ŗkriam do moy va tanum?
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ŗuli kormepe Ŗkala,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!
Ŗaoba cegotanum,
Nani nani oy oy hayde nani oy oy oy!

Anonimi Lazuri birapa

Çxomi oçopu şeni mupe giçkinan, amtsika dovisinapat.

1. Çxomi sopes içopen?
2. Çxomi mupeten içopen?
2. Tkva muço çxomi çopumt?
3. Nam çxomepeşi coxope giçkinan?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Çxomepe
2. Çxomi muço içopen
3. Çxomi mundes içopen

ÇARA

İpti iucit (işkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

MAÇXOME

Ma zuğapicis dovibadi. Toli gomtzi zuğa bdziri. Zuğa do çxomi çkimi manebape renan.

Çku (**şku**) tzoyleşen doni çxomi-kala vibodet. Zuğas (**mzoğas**), ğalis do ğobas çxomi pçopumt (**pçopupt**). Çkuni şeni uçxomeli skidala va ren. Çku, mosate, anketsite do tentate çxomi pçopupt. Ğalis xepeten karmaxa do zuğas mosaten kapça pçopumt. Çxomi oçopu çkuni dulya ren.

Opuşe-çkunis çxomi oçopu na va uçkin miti va ren. Kağais çxomi oçopuşi ar mutupe kuçkin. Çkuni oxorcalepe do kulanepes-ti (**bozopes-ti**) çxomi oçopu kuçkinan. Zuğas vana ğalis, mosaten vana anketsiten çxomi açopenan.

E do, çumen anketsiten çxomi oçopuşa vidare (**vidaminon**). Çumani ordoşen moviselare (**yeviselare**). İpti korba vodzğare.

Kogiçkinan, zuğak koçi omşkorinams (**omşkironaps**). Heşeni, **tsantsas** qvali do kovalı dolodveri miğun. Tzکاری-ti var gogoçkondasen. Anketsi, misina, xami do kurşumi-ti giğuşasen.

Çumanis zuğa-kele kogelapti. Xoşepe mxucis moyovidvi (**mojavidvi**) do felukaşa mendapti (**midapti**). Xoşepe, şakumi do tsantsa felukas kodolobdvi. **Felengepe** kodovosvari. **Besepe** komevutzki do feluka kagelovonçi. Ekule-ti felukas keptsxonfi. E do, xoşe ozdu kogevoçi (**kocevoçi**). Tamo tamo zuğapicişen dovimendrani. Tkva, felengi do besi mu ren giçkinan-i?

Amtsika-ti mosapeşen do çxomepeşen bğarğalat...

Cemalis mosa oşu do motzipxu kai uçkin. “Çxomi na va çopumus ndğa var uğun”, ptkva-na mtsudi va ren. Cemalis çxomepeşi coxope-ti kai uçkin; kapça, çerema, azmarida, laxo, maroşkili, başo, sparo, sparitza, siyaki, mutika, sipari do coğorçxomi.

Mosa oşu çkuni dulya ren....

Ğalis çxomi oçopu şeni **xulexi** pşumt. Sifferi şeni **mosa** do **monto**, kvinçi şeni **neferi**, **oşice** do **saşetke**. Ar bobolaşi mosa xvala va maşvenan. Çxomişa çumani ordoşen ixtimen. şaroni kai ren-na felukaten çxomi içopen do şaroni paşi ren-na mosape **maşisi oxenu** şeni baxanaşa ilinen (**ixtimen**).

“Andğa dido çxomi pçopa”, ma do guris golomalu (**goşamilu**). Tzoxle, vit konari sparo do maroşkili oşçopi. Ekule-ti sipari oçopus kogevoçi. He ndğas dido sipari do çapala pçopi.

Zuğa ar mtsika kokikanu (**kuxuinkanu**). Tamo tamo ixi-ti mulun. řaroni okixven. Mani mani zuğapici-kele xoşe bzda do vidare. Zuğa ar mtsika dirdu (**dimordu**). Ačkva ixi-ti mandzinu doren.

Çkuni opuşesi biçepe zuğapicis orşes. Hentepek memişveles do feluka kelovonçit. Felukas ebdi mevutzkisi tzکاری muiçodu. E do, feluka diçorçanu. Zuğa dido dirden ya do feluka **tetsxaneşa** kelovonçit. Besi komepçi. Xoşepe tetsxanes komolabdvi. Çxomepeşi gverdişen dido ekonepes kogovurti (**dovupai**). **Navai** oxorişa mendaviği. E do, Lazi maçxomeşi ar ndğa haşote diçodu...

ZİŦAPUNA

1 Tudenı zıŦapes na ren boşı svalepe opşit.

1 F L N G

4 B D

2 X O E

5 F L Ķ

3 Z Ğ A i i

6 M S

7 P X N

2 Nenapunas otzkedit do tudenı zıŦapeŝı gnapape kodigurit.

feluka
mosa
tsantsa
felengi
xulexi

mosa
monto
neferi
oşice
anketsi

3 Tudenı zıŦapes otzkedit do gurubişı doloxe na va ren zıŦa gamaŋatit.

1

zuğa
ğali
ŧoba
germa

2

anketsi
xope
mosa
xulexi

3

feluka
kapça
maroşkili
siyaki

4

evdi
paxana
xope
pesi

4

Ziŕape do gognapape artikatis elueŕit (artikati-ŕala okozemcit).

a. mosa

b. evdi

c. besi

ç. neferi

č. maçxome

1. Çxomi na çöpums ŕoçi

2. Ŗinçi oçxopu ŕeni na geidgen mosa

3. Feluŕaŕi ĝorma na nondzĝipams muntxa

4. Feluŕape dodĝinu ŕeni na ixmaren muntxa

5. Zuĝas çxomi oçopu ŕeni na geidgen muntxa

5

Jini çara iŕitxit do tudeni cumlepes na ren boŕi svalepe opŕit.

1. Çku (ŕku) _____ **tzoxleŕen doni** _____ çxomi-ŕala vibodet.

2. Çkuni (ŕkuni) _____ çxomi oçopu kuçĝinan.

3. Ŗaroni ŕai ren na _____ çxomi içopen do ŕaroni þaŕi ren-na
_____ ŕeni baxanaŕa ilinen (ixtimen).

4. _____ mxucis moyovidvi (mojavidvi) do _____ mendapti (midapti)

5. Cemalis _____ ŕai uçĝin.

6. Ĝali ŕeni _____ þŕumt.

7. Andĝa _____ ya do ĝuris golomalu (ĝoŕamilu).

8. Feluŕas ebdi (evdi) mevutzĝisi tzĝari _____.

OŞKİNU - OUCU - OSİMİNU

6 Tuden cumlepe tzori ren-na "Ho", ğuli ren-na "Var" çarit.

1. Çku zuğas (mzoğas), ğalis do łobas çxomi pçöpumt.	Ho _____
2. Ğalis xepeten karmaxa do zuğas mosaten kapça pçöpumt.	_____
3. Opuşe-çkunis çxomi oçöpu na uçkin miti va ren.	_____
4. Çkuni oxorcalepes zuğas vana ğalis çxomi açöpenan.	_____
5. Çxomişa çumani yano ixtimen (leba ilven).	_____
6. Zuğak koci var omşkorinams (omşkironaps).	_____
7. Ğalis çxomi oçöpu şeni xulexi pşumt.	_____

7 Jini çara iucit (işkinit, isiminit) do tuden boşı svalepe opşit.

Ma zuğapicis do _____ i. Toli gomtzi zuğa b _____ i. Zuğa do çxomi çki-mi manebape _____ an. Çku tzoxle _____ doni çxomi-kala vi _____ et. Zuğas, ğalis do łobas çxomi p _____ umt. Çku, mosate, anketsite do tentate çxomi p _____ t. Opuře-çkunis çxomi o _____ u na va uçkin miti va ren. Kałais çxomi oçöpuşi ar mutupe ku _____ in. Çkuni oxorcalepe do kulanepes-ti (bozopes-ti) çxomi oçöpu kuç _____ an. Zuğas vana ğalis, mosaten vana anketsiten çxomi a _____ enan. E do, çumen anketsiten çxomi o _____ şa vidare (vidaminon). Çumani ordoşen movi _____ are. İpti korba vo _____ are. Kogi _____ an, zuğak koci om _____ inams. Heşeni, **tsantsas** kovalı dolodveri mi _____ un. Tzkari-ti var gogo _____ asen. Anketsi, misina, xami do kurşumi-ti gi-ğuşa _____.

8 Tudeni cumlepe ikitxit do sirate dočarit.

1. Besepe komevutzki do feluka kogelovonči. _____
2. Xoşepe, şakumi do tsantsa felukas kodolobdvi. _____
3. E do, xoře ozdu kogevočki (kocevoči). _____
4. Ekule-ti felukas keptsxonşi _____
5. Xoşepe mxucis moyovidvi do felukaşa mendapti (midapti). _____
6. Čumanis zuřa-kele kogelapti. _____ **1**

NENAÇKİNA

9 Tudenı çarape ikıtxıt do kıtxalapəs cuğapı meçıt.

1) Tude, "Maçxome" coxoni çaras na ren moxtimeri oraşı (gelecek zaman) zişape dziremt.

1. Tudenı zişape, tkvani opuşes muço itkven (izişen)?

ZİŞAPE

TKVANI OPUŞES

a. moviselare

b. vodzğare

c. giğuşasen

2. "Maçxome" coxoni çaras, moxtimeri orate getzopxeri çkva (başka) zişape renan-i? Koren-na tudenı sıras kogolaçarit.

2) Tudenı zişapes otzkedit.

- tzoxleşen doni : *eskiden beri*
- ğomaşen doni : *dünden beri*
- jur ndğaşen doni : *iki günden beri*
- xut tzanaşen doni : *beş seneden beri*

1. Tkva-ti jini zişape steri evulepeşı Lazuri do Turkuri-muşı tude kogolaçarit.

LAZURİ

TURKURİ

1. **berobaşen doni**

çocukluktan beri

2. _____

3. _____

3.1) Lazcada bir ismin önüne “u-”, sonuna “-eli” eki konularak olumsuz isimler elde edilir. Türkçedeki “çocuksuz, susuz, kimsesiz, ...” kelimeler bu yapılara örnektir. Aşağıdaki Lazca örnekleri inceleyiniz.

- uskaneli : *sensiz*
- uçxomeli : *balıksız*
- umcumeli : *tuzsuz*
- utzkareli (utzareli) : *susuz*

3.2) Lazcada isimlere olumsuz anlam katmanın bir diğer yolu ise isimden sonra -dixo ekini eklemektir. Aşağıdaki Lazca örnekleri inceleyiniz.

- skani dixo : *sensiz*
- mcumu dixo : *tuzsuz*
- bere dixo : *çocuksuz*
- tzkari (tzari) dixo : *susuz*

u-.....-eli şeni evulepe

- Ma uskaneli soti var vulur. *Ben sensiz biryere gitmem.*
- Çku uçxomeli var maxenenan. *Biz balıksız yapamayız.*
- Umcumeli gyaris nostoni var uğun. *Tuzsuz yemeğin tadı yok.*

-dixo şeni evulepe

- Ma skani dixo soti var vulur. *Ben sensiz biryere gitmem.*
- Çku çxomi dixo var maxenenan. *Biz balıksız yapamayız.*
- Mcumu dixo gyaris nostoni var uğun. *Tuzsuz yemeğin tadı yok.*

1. Tkva-ti jini evulepes otzkedit do cumlepe getzopxit.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

OĞİTXU - GOLAONU - OŖĖU

10 **NENATE:** Jini čaraşı gurişgnapa mu ren?

Artikati-kala isinapit do tudenı boşı svalepes dočarit.

11 Tudenı cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naķo) kitxalape čarit.

1. **Tkva čxomi so čopumt?** _____ ?

Zuğas (mzoğas), ġalis do řobas čxomi pčopumt (pčopupt).

2. _____ ?

Ėalis xepeten ķarmaxa do zuğas mosaten kapča pčopumt.

3. _____ ?

Ma čumen anketsiten čxomi očopuša vidare (vidaminon).

4. _____ ?

řaroni kai ren-na čxomi ičopen.

5. _____ ?

Vit ķonari sparo do maroşkili ořčopi.

6. _____ ?

ķvinči očopu şeni neferi, ořice do sařeřķe pşumt.

7. _____ ?

Čxomiša čumani ordoşen ixtimen (ilven).

12 Tudenı cumlepes xetape renan. Evulis otzkedit do dotzuranit.

1. **Çkuni** şeni uçxomeli skidala va **renan**.
Çkuni şeni uçxomeli skidala va ren.
2. Ĥaroni kai ren-na **Şana** mosape maťisi oxenu şeni baxanaşa **vidi**.
3. **Si**, çumen anketsiten çxomi oçopuşa **vidi**.
4. **Çkuni oxorcalepek** ģali şeni neferi **pşumt**.
5. **Ma** bobolaşı mosaşen meťa mtel **maşvenan**.
6. **Si** zuğas virdi.
7. **Çkuni opuťeşi biçepe** oxori mutepeşis **vorťit**.

13 Tudeni kitxalapēs m̄kule cuḡaḡi meḡit.

1. Çku so çxomi p̄çopumt?
zuḡas do ḡalis
2. Çku mute çxomi p̄çopumt?

3. Opuḡe-çkunis mipēs çxomi oçopu uçkinan?

4. Çxomiṣa mundes ixtimen?

5. Ṳaroni p̄aṡi ren-na mu ixenen?

6. Tkva, felengi do besi mu ren giçkinan-i?

7. Cemalis mu oxenu kai uçkin (mu oxenu vors̄i uṣkun)?

8. Zuḡas nam çxomepe skidunan?

14 Tudeni cumlepe nam orate getzopxeri renan, kogoluçarit.

moxtasen ora

hatzineri ora

golaxtimeri ora

1. Ma uskaneli gyari var pçkomare (cari var pşkomare).

moxtasen ora

2. Ma uçxomeli gyari var vimxor.

3. Umcumeli gyaris nostoni var uğunđu.

4. Ma skani dixo soti var vidare.

5. Ma ğoma skani dixo noğaşe vidi.

6. Ham kitabi skani dixo pçari.

7. Ma zuğapicis dovibadi.

8. Toli gomtzi zuğa bdziri.

OÇARU

15 Hatzi tkva çarit, maçxomepe şeni mupe giçkinan.

16

Maçxome coxoni čara ikitxit do tudeni testi opşit.

1) Na ikitxit čara mu oxotzonapams?

- a. nana do babaşı
- b. Lazi maçxomeşı ar ndğa
- c. Dundu do vavaşı
- d. ndğalepe do tutapeşı

2) Cemalik so çxomi çopums (çopups)?

- a. onñules
- b. okyanusis
- c. zuğas (mzoğas), ğgalis do şobas
- d. ngolas

3) Cemalik ğgalis nam çxomi çopums?

- a. karmaxa c. siyaķi
- b. coğorçxomi d. dolpina

4) Çxomişa mundes ixtimen (ilven)?

- a. çumani ordoşen
- b. serişı gverdis
- c. bayramis
- d. tzanaağanis

5) Cemalik çumen mu asen?

- a. Burti isterasen.
- b. Anketsiten çxomi oçopuşa idasen.
- c. Televuzis otzkedasen.
- d. Avara doxedasen.

6) Cemalik zuğas oçkomu şeni mu dolodumers?

- a. lu c. lobyas
- b. mindzi d. qvali do kovala

7) Çumanis zuğa-kele gelaxtu şkule, ipti mu u (vu, qu)?

- a. ixoronu
- b. ibiru
- c. Xoşepe mxucis moidu
- d. ukaşu

8) Cemalis iri çxomişı coxo muşeni uçkin?

- a. çxomişı muendisi ren
- b. İri ndğa çxomi çopums
- c. çxomişı şoxşori ren
- d. xvala ren

9) şaroni şaşi ren-na muşeni baxanaşa ilinen (ixtimen)?

- a. kitabi okitxu şeni
- b. artikatikala osinapu şeni
- c. maçi oxenu şeni
- d. mosape maşisi oxenu şeni

10) Cemali zuğaşici-kele muşeni idu?

- a. goxtimu şeni
- b. osteru şeni
- c. Zuğa dirdu do ixi na mandzinu şeni
- d. avara na doskidu şeni

MOXTU KOCELAXEDU

Moxtu kocelaxedu
Ntsana-şkala msorida
Nusalepe da-şkimi
Bozopes tisy a vida

Anderi na naşkvare
Axir oxori-skani
Mo var gokomocaman
Komoxtu ora-skani

E duman i duman i
Nak ulur mani mani
Nana do baba-skanik
Nu ku okoduman-i?

Mpulera kodolodu
Toli-ti var idziren
Bozo şuri do guri
Ezmocepes madziren

Anonimi

Lazepe do Lazuri şeni mupe giçkinan?

1. Lazepe sonuri xalki renan?
2. Kolxepe mi renan?
3. 93 Harbi-şkule Lazepe so ides, so dibarges?
5. Hatzi Lazepe so skidunan (Hus lazepe nak skuduran)?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Lazepe mi renan
2. So skidunan
3. Muço skidunan

ÇARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

LAZEPE

Lazepe Ķafkasuri xalki renan. Antikuri orapes, Lazepesi şapupes **Ķolxi**, **dobadonna**-nişis **Ķolxeti** izişetu. Ķolxepek Xrişte-şkule maarani **oştzanuras** Lazika coxoni ar **Ķiraloba** kogedges. Lazikaşi donoskidepe hatzi Mergelepunaşi doloxe na ren **Senaki** coxoni noğaşi **xolos** ren. Lazikaşi Ķiraloba, Bizansi do Persepeşi didi harbepe şi gurine, Xrişte-şkule, maaşani (6.) oştzanuras dolixu do geininktu.

Lazikaşi Ķiraloba geininktu-şkule Lazepe 1204 (**vişojur - otxo**) tarixişani Bizansi-şi doloxe skides. 1204-şen 1461-şani (**vişojur-otxoşen vişootxo-sumeneçi do arşani**) Ķrařuzani Ķiralobaři doloxe skides.

16. oştzanura-şkule (**vişoaşani oştzanura-şkule**), Osmanuri İmparatobaşi doloxe oskidu kogyoçkes. Lazepe, Osmanuri oras "Lazistani Sancaği" coxote na içkinen **makaloba**şi doloxe orşes. Lazistanişi Sancaği, Cumhuriyeşişi iptineri tzanapes moiselu

doren.

Muhaciri Lazepes (Gamaxtimeri Lazepes)

1877-78 Osmanuri-Rusi harbişi gurine (93 Harbi) şilya do şilya Lazi Marmara gom-tumanis kodibarges (kodigvaces). Hantepes 93 Harbişi Muacirepe itkven. Sapanca, İzmiği, Yalova, Duzce, Pürsa, Akçakoca do çkva svalepes 93 Harbişi Muaciri Lazepes dobargeri renan. Mpolişi doloxe-ti Alemdağ do Reşadiye coxoni jur Lazi opuŧe ko-ren.

Lazepes So Skidunan?

Lazepes, Zuğauçaşi otoktoni (dobargeri) xalki renan. Zuğauçaşi keladis Atina, Artaşeni, Vica, Vitze, Arkabi, Xopa, Noğedi do Boçxas skidunan. Lazi nufusişi ar mtsika-muşi-ti Okorturaşi doloxe ren. Oştzanaşi geçkăpuras (ceçăpuris) Batumişi gomtis Lazuri opuŧepe dido orŧu. Batumis do Batumişi opuŧepes Lazepes-ti skiduŧes. Hatzi, Batumuri Lazi nufusişi dido-muşi Marmara Gomtumanişa xtimeri ren.

Lazepesi Coğrafya

Lazepes na skidun coğrafya emti-gemti (kabani) ren. Lazepes na skidunan leŧape Zuğauça do Kaçkarişi oşkenas na doskidun dixape renan. Opuŧepe, germapeşi kudelepes geladgin. Lazepunas dido mçims. İri-kaleşen tzkari gamulun do kaŧa-kaleşen ğalepe gelulun. Mtel dixape ncalepe do mŧkalepete okotveri ren. Oxorepe, dobira livadepeşi tis gedgin (cedgun). Oxori gedgaloni dixape mtsika na ren şeni artikatışe mendra renan. Mendra dobargapa Lazepesi natureli karakteri ren.

Ekonomikuri Skidala

Lazepes mazuğale milleŧi renan do zuğışı dilyape dido kai uçkinan (opşa vorsi uşkunan). Zuğauçaşi doloxe feluŧapete iktenan do çxomi çopuman. Oçalışu şeni (otsadebu şeni) Zuğauçaşi gomtumes na ren dobadonapeşe ulunan. Hatzi, Ankara do Mpoli steri Turketişi didi noğapeşe oçalışu, okitxu do oskidu şeni xtimeri dido Lazi ren. Lazepunas na ren Lazi nufusişen dido Turketişi didi noğapes skidun. Tarabya, Beykozi, Haskyoi steri Mpolişi bazi semtepes karabaluği renan.

Oştzanuraşi geçkăpuras mtel livadepes (onŧulepes) lazui ixaçkeŧu. Kaŧa ğalis xut-aşi karmaŧe (mskibu) gedgiŧu do xalkişi guri-oçkomale lazui orŧu. Ama 1950-şkule (viŧonçxoro – jureneçi do vit-şkule) lazuişi svas nçai dodvalu kogeiçku. Hatzi, mtel livadepes nçai dodveri ren. Mitik karmaŧe var ixmars. Nçaik, mtel ekonomi do ekoloji gokturu doren.

ZİŦAPUNA

1 Tudeni kuŦipes na ren boş svalepe opşit.

1 L _ _ _ i K _

5 K _ _ M _ _ _ E

2 M _ _ O L _

6 _ A Z _ _ _ i

3 Z U _ A _ _ A

7 D O _ A _ O _ A

4 O _ U _ _ E

8 M A _ _ Ğ A _

2 Tudeni ziŦapes otzkedit do gurubiŝi doloxe na va ren ziŦa gamaŋatit.

1

- a. ~~makvali~~
- b. Ŗolxi
- c. Lazika
- d. Ŗolxeti

2

- a. opuŦe
- b. ona
- c. livadi
- d. ŋinŋi

3

- a. kirali
- b. muaciri
- c. kiraloba
- d. imparatori

4

- a. muaciri
- b. xalki
- c. harbi
- d. zuĝa

3 Ziŧape do gognapape artikiati-ŧala oŧozemcit.

1. Xriŧe-ŧkule

a. Miladi-ŧkule

2. Okortura

b. Kortupeŧi dobadona (Kortupe na skidun memlekeŧi)

3. Onŧule (livadi)

c. Tasi itasen do na ixaŧken leŧape

4. Karmaŧe

d. Tzŧkarite na ikten do lazuti na imkven sva

4 Tudeni cumlepes na ren boŧi svalepe opŧit.

1. Lazepe, Osmanuri oras Laziŧani coxote na iŧkinen maktalobaŧi doloxe skides.
2. Antikuri orapes, Lazepeŧi paŧupes _____, dobadona-niŧis _____ ti iziŧeŧu.
3. Mŧoliŧi doloxe-ti _____ coxoni jur Lazi opuŧe koren.
4. Lazepe na skidunan leŧape _____ na doskidun dixape renan.
5. Hatzi, Batumuri Lazi nufuŧiŧi dido-muŧi _____ ren.
6. ŧaŧa ŧalis jur-sum _____ gedgiŧu do xalkiŧi _____ lazuŧi orŧu.
7. Oŧaliŧu ŧeni (otsadebu ŧeni) _____ na ren dobadonapeŧe ulunan.
8. İri ŧaleŧen tzŧkari _____ do ŧaŧa ŧaleŧen ŧalepe _____.

OŞKİNU - OUCU - OSİMİNU

5 Tuden cumlepe tzori na ren “Ho” vana “Var” çarit.

1. Lazepesi pašupes Ķolxi, dobadona-nişis Ķolxeti iziŧetu. Ho
2. Mşolişi doloxe-ti Beykozi do Tarabya coxoni jur Lazi opuŧe koren. _____
3. Lazi nufusişi mtelli Turkiye’şi doloxe skidun. _____
4. Opuŧepe, germapeşi Ķudelepes geladgin. _____
5. Oxorepe, dobira livadepeşi tzale gedgin (cedgun). _____
6. Lazepe mazuğale renan do zuğışı dilyape dido Ķai uŧĶinan. _____

6 Lazepe coxoni çara iucit (işĶinit, isiminit) do tuden boşı svalepe opşit.

1. Lazepe _____ xalki renan.
2. Lazepe, Osmanuri oras _____ coxote na içĶinen maktalobaşi doloxe skides.
3. Sapanca, İzmiŧi, Yalova, Duzce, Akçakoca do çĶva svalepes _____ Lazepe dobargeri renan.
4. Oştzanaşi geçĶapuras, _____ dido Lazi opuŧepe orŧu.
5. Opuŧepe, _____ geladgin.
6. Oxori dodgaloni dixape mtsika na ren şeni _____ renan.
7. Zuğauçaşi doloxe _____ do çxomi çopuman.
8. Ķaŧa ģalis jur-sum _____ gedgiŧu do xalkişi _____ lazuŧi orŧu.

7 Tudeni cumlepe ikitxit do sirate doçarit.

1. Ķolxepek Lazika coxoni ar Ķiraloba kododges. 1
2. Lazepe, Osmanuri oras “Lazistani Sancağı” doloxe skides.
3. Antikuri orapes, Lazepesi paşupes Ķolxi izişetu.
4. Lazistanişi Sancağı, Cumhuriyetişi iptineri tzanapes moiselu doren. 6
5. Lazepe 1461 tzanaşani Ĥrařuzani İmparatobaşi doloxe orşes.
6. Tarixi 1500-şkule Osmanuri İmparatobaşi doloxe skides.

NENAÇKİNA

8 Tudenı çarape ikitxit do kitxalapes cuğapı meçit.

1) **-şi gurine:** -den dolayı, yüzünden, sebebi ile. Örnekleri inceleyiniz.

- skani gurine : *senden dolayı*
- bereşi gurine : *çocuktan dolayı, çocuk sebebi ile*
- harbişi gurine : *harpten dolayı, harp sebebi ile*

Tkva-ti jini evulis otzkedit do boşi svalepes otxo cumle doçarit.

1. **Skani gurine andğa soti var vidi.**

2. _____
3. _____
4. _____

2) **coxoni :** adlı, adındaki. Örnekleri inceleyiniz.

- Senaki coxoni noğa : *Senaki adlı çarşı*
- Reşadiye coxoni opuşe : *Reşadiye adlı köy*
- Lazepe coxoni çara : *Lazlar adlı yazı*

Tkva-ti tudenı zişapete jin na ren steri evulepe gedgit.

1. coxoni/ Xopa / noğa _____
2. coxoni/ bere / Arte _____
3. Şana/ bozo/ coxoni _____

3) **-şkule:** -den sonra. Örnekleri inceleyiniz.

- Xriste-şkule : İsa'dan sonra
- geininktu-şkule : yıkıldıktan sonra
- 16. oştzanura-şkule : 16. yüzyıl'dan sonra

Lazepe coxoni çaraşı doloxe, “-şkule” na golulun otxo cumle tude doçarit.

1. **Xriste-şkule, maaşani (6.) oştzanuras dolixu do geininktu.**

2. _____

3. _____

4. _____

4) **-uri eki:** Bu ek isimlerin sonuna eklenir. Bir yere ya da birşeye ait, o şeyle ilişkili, oralı, oraya özgü gibi anlamlar verir. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

- Ķafkasuri : Kafkasyalı
- antikuri : antik döneme ait
- Osmanuri : Osmanlı'ya ait
- Lazuri : Lazlara özgü, Lazca
- ekonomikuri : ekonomi ile ilgili
- Batumuri : Batumlu

Lazepe coxoni çaraşı doloxe na ren do -uri'te na içoden otxo cumle tude doçarit.

1. **Lazepe Ķafkasuri xalki renan.**

2. _____

3. _____

4. _____

OĞİTXU - GOLAONU - OŖĖU

9

NENATE: Lazepe coxoni čaraşı gurişgnapa mu ren?

Artikati-kala isinapit do tudenı boşı svalepes dočarit.

10

Tudenı cumlepe mečameri ziřapete opřit.

gurine

coxoni

xrişe-şkule

geininktu-şkule

1. Rusi harbişi _____ Lazepe Marmaras kodibarges (kodigvaces).
2. Lazikaşi donoskidepe Senaki _____ noğaşi xolos ren.
3. Lazikaşi Ėiraloba, didi harbepesi _____ geininktu.
4. Lazikaşi Ėiraloba, _____, maaşani (6.) oştzanuras geininktu.
5. Lazikaşi Ėiraloba _____ Bizansişi doloxe skides.
6. Lazepe, "Lazistani Sancaşi" _____ maktalobaşi doloxe skides.
7. Alemdağ do Reşadiye _____ jur Lazi opuşe koren.
8. Ėolxepek _____ Lazika coxoni ar Ėiraloba kogedges.

11

Lazepe coxoni čara ikitxit do kitxalapes mkule cuğapı meçit.

1. Lazepe sonuri xalki renan?
2. Antikuri orapes Lazepesi paşupes mu izişetu?
3. Antikuri orapes Lazepesi dobadonas mu izişetu?
4. Ėolxeppek Xriste-şkule na gedges kiralobaşı coxo mu ren?
5. Osmanuri oras Lazepesi maktalobaşı coxo mu ren?
6. Lazepe sonuri otoktoni (dobargeri) xalki renan?
7. Lazepesi natureli dobargu karakteri mu ren?
8. Lazepes muşı dulyape dido kai ućkinan?
9. Ořtzanuraşı gećkapuras livadepes (onřulepes) mu ixaćkeřu?
10. Ėařa ġalis mu gedgişu?

Ėafkasuri

12 Tudenı cumlepe ŧeni kitxalape çarit.

1. Lazepe şafkasuri xalki renan.

Lazepe sonuri xalki renan?

2. Lazepe, Osmanuri oras "Lazistani Sancağı" coxote na içkinen maktalobaşı doloxe skides.

3. Sapanca, İzmiți, Yalova, Duzce, Akçakoca do çkva svalepes 93 Harbişı Muaciri Lazepe dobargerı renan

4. Lazepe na skidun coğrafya emti-gemti ren.

5. Oştzanuraşı geçkapuras mtel livadepes lazufi ixaçkeşu.

13 Tudenı numeroni zişape, majurani do masumani xvala dzegni şeni doçarit.

	1. XVALA DZEGNİ	2. XVALA DZEGNİ	3. XVALA DZEGNİ
1. kogyoçkes	kogevočki	_____	_____
2. skides	pskidi	_____	_____
3. kodibarges	kodovibargi	_____	_____
4. doskidun	dopskidur	_____	_____
5. gamulun	gamavulur	_____	_____
6. iktenan	vikter	_____	_____

14 Tudenı cumlepes artikati-kala okozemcit (okomçeşit).

A

1. Lazepe Ķafkasuri
2. Antikuri orapes
3. Ķolxepek Xriste-şkule
maarani **oştzanuras**
4. Lazikaşı Ķiraloba, Bizansi
do Persepeşi didi harbepe-
şi gurine
5. 93 Harbişi muhacirepe
6. Lazepe, Zuğauçaşi
7. Lazi nufusişi ar
mtsika-muşı-ti
8. Lazepe na skidunan leťape
9. Lazepunas iri Ķaleşen
10. Lazepe mazuğale milleťi
renan do
11. Lazepe **Zuğauçaşi** doloxe
12. Oştzanuraşi gećĶapuras

B

- a. Lazika coxoni ar Ķiraloba
kogedges.
- b. xalki renan.
- c. Lazepeşi paşupes Ķolxi,
dobadona-nişis Ķolxeti
iziťeťu.
- ć. Zuğauća do ĶaćĶarişi
oşkenas na doskidun
dixape renan.
- ć. geininktu.
- d. Marmara gomtumanis
kodibarges.
- e. otoktoni xalki renan.
- f. Okorturaşi doloxe skidun.
- g. tzkari gamulun do Ķaťa
Ķaleşen ģalepe gelulun.
- ğ. mtel livadepes lazuti
ixaćeťu.
- h. zuğaşi dulyape dido
Ķai ućĶinan
- i. feluĶapete iktenan
do ćxomi ćopuman.

OÇARU

15 Hatzi Lazepe mi renan tkva çarit.

16 Lazepe coxoni çara ikitxit do tudeni teſti opſit.

1) Lazepe sonuri renan?

- a. Ķafkasuri
- b. Ankaranuri
- c. Mpoluri
- d. Noxlapsuri

2) Lazikaſi Ķiraloba muſeni dolixu?

- a. Dido na mçimaſi gurine
- b. Ķurakluğıſi gurine
- c. Ķiřluğıſi gurine
- d. Bizansi do Persepeſi harbepeſi gurine

3) Antikuri orapes, Lazepeſi paşupes mu izişetu?

- a. Megreli c. Ķolxi
- b. Sumeri d. Lazi

4) Osmanuri periodis Lazepe na skidunan dixaſi coxo mu orşu?

- a. Lazavati c. Lazika
- b. Lazistani d. Msuleti

5) Muhaciri Lazepe mipe renan?

- a. Arşaşenurepe
- b. 93 harbiſi gamaxtimerepe
- c. Atinurepe
- d. Arkaburepe

6) Ķolxepek, Xrişte-şkule maarani oşzanuras mu gedges?

- a. oxori
- b. Lazika coxoni Ķiraloba
- c. derneği
- d. çanda

7) Lazika Ķiralobaſi mcveſi noğa so ren?

- a. şamşras c. Sinoşis
- b. Amasras d. Megrelişanis

8) Lazepeſi oxorepe muſeni artikatişen mendra ren?

- a. Heşo Ķai datzonenan
- b. Oxori dodgaloni dixape mtsika na ren şeni
- c. mitis var ućkin
- d. medra doxunu vorsi ren

9) Lazepe Mpoli do Ankaraſa muſeni ulunan?

- a. oćaliřu, oćitxu do oskidu řeni
- b. onciru şeni
- c. skani do ćkimi řeni
- d. aina var (ćkar)

10) Lazepek onřule-niřis Lazuti-řkule mu oxaćku gyoćkes?

- a. lu c. loby
- b. nćai d. pařlicani

FURŤUNAŞE GEBULUR

Bozope (kulanepe)

Furtoneşa gebulur
Nena momçi mebulur

Biçepe

E bozo skani şeni
Panda çveri gobulur

Bozope (kulanepe)

Rakanis mot geladgir
Lumçişi xvala xvala

Biçepe

Moxti mendegiyona
Muluna şkimi kala

Bozope (kulanepe)

Va megocan e biçi
Va malen skani kala

Biçepe

Ubas mu mologidzin
Muço mzuğaş kvançala

Bozope (kulanepe)

Mtel dadepe hak renan
Çkva heşo var barbala

Biçepe

Ma şkurina var miğun
Meļkoçi bincupala

LAZURİ OĞREBULE

Lazuri oçkomalepe şeni mu iduşunamt? Amtsika dobisinapat.

1. Oğrebule mu ren giçkinan-l?
2. Oginde koçepek mu imxortes, hatzi tkva mu imxort?
3. Nayla mu ren? Mus ixmaren giçkinan-i?
4. Oxori tkvanis baklava do bureği mundes ixenen?

Ham Unites:

1. Oğrebule mi ren
2. Oğrebules mu gelemidzinan
3. Muperi oğrebuleşi kultura miğunan

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

ÇARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ OŦREBULE

Çkuni coğrafya çuŦa ren do leŦa mtsika miğunan. Heşeni leŦa-çkunis didope var mzgudun. Hemuşeni oçkomalepeşi çeşiti dido va ren. Livadi-çkunis mu niçanen oŦrebi-çkunis heya gelidven. Bakis (mandre, axiri) puci kogiyonun-na puci şeï gaçkomen. Ar-ti zuğas kapça koren-na he tzanas korba gadzğen.

Tzoxle (evelis, oğine), kurmi, mdika do ħrindzi oçkomalepeşi şkaguri orŦu ama viŦoaşani oştzanura-şkule Amerikase lazui moxtu. Hemora-şkule livadepes lazui oxaçku kogeičku. Lazepek, livadis lazui, onas kurmi do zenepes do

tzkaroni svalepes ħrindzi xaċkumĥes. Hatzi irikale nċai ren. Mitik soti kurmi do mdiċa var xaċkums. Aċkva sotikale ħrindzi-ti var ixaċken. Lazuĥi-ti dido mtsika xaċkuman. Tzoxle (evelis, oġine) ar ġaliĥi jin vit karmaĥe ikteĥu-na hatzi ar karmaĥe ikten.

Oċċomalepe so ťinaxumĥes?

Tzoxle (evelis, oġine), oċċomalepe serendes vana **mbaġus** ťinaxumĥes. Hatzi, ċoċepe livadiĥe var do marketiĥe na skidunan ťeni serendes mitik mutu var ťinaxums.

Oġrebule so ren? Mcveĥi orapes, oġrebule oxoriĥi doloxe iyeĥu. Oxoriĥi oĥkenas jindo ar ċlemuri kotzobuĥu (gotzakiduĥu). ċlemuriĥi tude daċxuri ogzuĥu do mċire do didi ar kva daċxuriĥi ċaĥulas dziĥu. Oġrebule ham kvaĥi coxo ren. Greĥa oġrebules eyodgamĥes. ċlemuri, daċxuri do oġrebuleĥi mtelis ċera coxo gyodziĥu (**yoxo cod-zuĥu, coxonĥu**). Gyarepe ċeras iċveĥu, igubeĥu (icibeĥu). Aġanorapes ċera moseles do piliĥa (ċuzina) kododges. Oxorepes piliĥa didgu-ĥkule badi do didalepeĥi "Daċxuri dompules" tkvala dido iċċinen. Hatzi, aġani oxorepes mutpaġi ťeni ar oda gamaċa-teri ren. Haĥopete ċera, oġrebule moiselu doren.

Gyari oċċomuĥi adeĥi

Ar-ti gyarepe-ċkuniĥi kategoripes votzċedat. Mundes mu vimxort?

- ċaĥa ndġeri gyarepe : ċaĥa ndġas na iċċomen puciĥei, lu, loby a do kapċaĥi xeneri gyarepe renan.
- ċiĥluġiĥi gyarepe : Oċċomoni mutu na va ren orapes na ixeneĥu gyarepe renan. Eĥmaġaĥe do papa steri.
- Doxmeli ndġalepeĥi gyarepe : Sica ťeni na ixeneĥu gyarepe renan. Baċlava, bureġi (paponi), pilavi do xavitzi steri.
- ċandas (dugunis) na ixadziren gyarepe : Mbol i mbol i pilavi, maċarina, baċlava do lu ċoreri, arti ekĥaĥi.

Aċkva mitik var xaċkums ama kurmiĥi (kurumiĥi) xeneri oċċomale (ġomu) mcveĥi Lazi ċiralepeĥi guri oċċomale orĥu. Kurmi, onapes ixaċkeĥu do onċamurete nċxvarumĥes. Mergelepek kurmi xolo-ti xaċkuman do kurmiĥi oċċomalepe dido ťinuman. Lazuĥi, lu, loby a, kapċa do puciĥei Lazuri oġrebuleĥi ťkaguri renan. Evelis, utzċareli livadepes mdiċa, onapes kurmi do zenepes ħrindzi-ti xaċkumĥes. Hatzi hantepeĥi aina (ċkar) var xaċkuman do hantepeĥe na ixenen gyarepe-ti gondineri renan.

Lazepes baharaĥi dido var uċċinan. Minta do uċa ħiħeri xvala iċċinen. Sebze goĥċoreri kapċas minta uċataman. Uċa ħiħeri ekobġeri poponi ċkva nostoneri iyen.

Baċlava do bureġi da do cuma steri renan. Remezani s **mosela** ťeni, bayramepes, ċandapes baċlava do bureġi var ċċomaĥani sofraye var moiseleĥes.

ZİTAPUNA

1 Tudenı zıtapes na ren boş svalepe opşıit.

1 M _ _ İ _ _ H A 5 O _ _ _ R E _ _ U _ _ E

2 _ _ R E _ _ T H _ _ 6 D _ _ X _ _ E _ _ İ

3 _ _ A Ç _ _ U _ _ İ 7 _ _ _ A N _ _ _

4 M _ _ _ E L _ _

2 Tudenı zıtapes otzkedit do gurubişı doloxe na va ren zıtă gamakatit.

1

- a. kurmi
- b. oxori
- c. mdiķa
- d. şindzi

2

- a. Klemuri
- b. gresta
- c. řiliķa
- d. kinçi

3

- a. kapķa geķveri
- b. bureği
- c. mjora
- d. papa

3 Gnapape do ziĖape okozemcit (okomćeřit).

1. Tzoxle, oćkomalepe na-řinaxumĖes sva

b. Ĥera

2. Ĥlemuri, daćxuri do oĖrebuleři coxo

a. nayla

3. Ĥeraři svas na dodges ağne soba

c. piliğa

4. Mtel (iri, bitum) gyarepe şeni na itkven coxo

ć. oćkomale

5. OĞrebules na eyidgen muntxa

ć. gresta

4 Jini ćara ikitxit (golionit) do tudenı cumlepes na ren boři svalepe ořit.

1. ćkuni coĖrafya _____ **ćuĖa** _____ ren do leĖa mtsika miĖunan.

2. Tzoxle, oćkomalepe _____ vana _____ řinaxumĖes

3. Mcveşi orapes, oğrebule _____ iyeğu.

4. ĤaĖa ndĖas na ićkomen _____, _____ renan.

5. Kurmi, onapes ixaćkeĖu do _____ nćxvarumĖes.

6. Mergya gořkoreri kapćas _____ ukataman.

7. Baklava do bureği da do _____ renan.

8. Kurmiři (kurumiři) xeneri oćkomale (Ėomu) _____ guri
oćkomale orĖu.

OŞĶINU - OUCU - OSÏMINU

5 Jini çara iucit (iřķinit, isiminit) do tudenı boşi svalepe opşit.

1. Ma zuęas kapća koren-na korba gadzęen. madzęen
2. Lazepek iri-kale kurmi do řrindzi pxaćkumřes. _____
3. Aćkva sotikale řrindzi-ti var mixaćken. _____
4. Oćķomalepe mbaęus přinaxumřes. _____
5. Ŷoćepe marketiře pskidunan. _____
6. Ŷlemuriři tude daćxuri mogzuřu. _____
7. Lazepes baharaři dido var mićkinan. _____
8. Baķlava do bureği da do cuma steri voret. _____

6 Cumle tzori na ren "Ho", řuli ren-na "Var" ćarit.

1. Ŷķuni coęrafya ćuřa ren, emti-gemti ren do leřa mtsika mięunan. Ho
2. Hatzi , kaşa livadi do onas lazurşi dodumeri ren. _____
3. Ŷoćepe marketiřen na skidun řeni serendes mutu var řinaxuman. _____
4. Mcveşi orapes, oşrebule oxorişi doloxe iyeşu. _____
5. Lu do kapćaři xeneri gyarepe, doxmeli ndęalepeři gyarepe renan. _____
6. Lazepes baharaři dido var ućkinan. _____

7

Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naķo) kitxalape çarit

1. Çkuni coğrafya çuťa ren, emti-gemti ren.

Çkuni coğrafya muperi ren?

2. Lazuşi Amerikaxe moğmaları ren.

3. Tzoxle, oçkomalepe naylas vana mbağus şinaxumtes.

4. Uça pıperı ekobğeri paponi çkva nostoneri iyen (iven, iqven).

5. Oxorepes piliťa didgu-şkule badi do didalepek "Daçxuri dompules" ya tkves.

NENAÇKİNA

8

Tudeni gognapape ikitxit do evulepes otzkedit.

1) **-eri ile biten kelimeler:** Fiillerin sonuna konan bir ektir. İsimden önce gelirse, ismi tanımladığı için sıfat, fiilden önce gelirse fiili tanımladığı için zarf işlevi görür. Örnekleri inceleyiniz.

- gama^katu : ayırmak, ayrılmak
- oxenu : yapmak
- ekob^gu : içine katmak
- goş^koru : üzerine doğramak

- gama^kateri : ayrılmış olan
- xeneri : yapılmış olan
- ekob^geri : içine katılmış olan
- goş^koreri : üzerine doğranmış olan

Tudeni evulepes otzkedit...

1. Ma pⁱperi ekob^geri poⁿoni vimxor.
2. Oxoris musafiri şeni ar gama^kateri oda miğun.
3. Şanak kapçaşı xeneri gyarepe var imxors.
4. Si, sebze goş^koreri kapça kai dogatzonen-i?

2) Lazcada **yeterlik kipi** bir işi yapabilmeyi, yapabilme yeteneğine sahip olmayı belirtir. Lazcada bu kip aynı zamanda "istemeden, istemiyerek" bir işi yapma durumunda da kullanılır. Yeterlik kipinin bu ikinci özelliğinin Türkçede yapı olarak karşılığı yoktur. Fiil köküne önden ve sondan konan ek kalıbı ile yeterlik kipi yapılır. Şimdiki zamanda şahıslara göre; **ma-...-en, ga-...-en, a-...-en, ma-...-enan, ga-...-enan, a-...-enan** ek kalıbı kullanılır. Yeterlik kipinin geçmiş ve gelecek zamanlarında ilgili zaman ekleri sondaki **"-en"** yerine gelir.

Örnek:

"odziru" fiilişi getzopxeris otzkedit.

XVALAPE 1. Ma sifferi madziren. 2. Si ... gadziren. 3. Hemus ... adziren.

DİDOPE 1. Çku .. madzirenan. 2. Si ... gadzirenan. 3. Hentepes ... adzirenan.

9 Tudenı fiilepes -eri ekumtsxvit do noçinepe getzopxit.

1. oxenu : xeneri
2. oçaru : _____
3. osinapu : _____

4. ogzalu : _____
5. okaşinu : _____
6. doxunu : _____

10 Tudenı fiilepe do fiilişe xeneri noçinepe okomçeşit.

1. oxenu
2. oçaru
3. oçkomu
4. gamaķatu
5. doxunu

- a. doxuneri
- b. xeneri
- c. çareri
- ç. çķomeri
- ç. gamaķateri

11 Tudenı fiilepe maarani dzegnis çareri renan. Ğuli çareri fiilis goluğarit do tzori-muşı doçarıt..

1. maxenas : maxenen
2. maçaren : _____
3. masinapes : _____
4. magzalen : _____
5. maķaşinen : _____

6. matzilen : _____
7. maçķomen : _____
8. domaxunas : _____
9. makten : _____
10. mabiren : _____

OĞİTXU - GOLANU - OĞKU

- 12** **NENATE:** Lazuri Oğrebule coxoni çaraşı gurişnapa mu ren?
Artikati-kala isinapit do tudenı boşı svalepes doçarit.

- 13** Tudenı fiilepeşı didope-muşı doçarit.

XVALAPE

DİDOPE

1. maxenen

1. maxenenan

2. gaxenen

2. gaxenenan

3. axenen

3. axenenan

XVALAPE

DİDOPE

1. maçaren

1. _____

2. gaçaren

2. _____

3. açaren

3. _____

XVALAPE

DİDOPE

1. mabiren

1. _____

2. gabiren

2. _____

3. abiren

3. _____

XVALAPE

DİDOPE

1. maçopen

1. _____

2. gaçopen

2. _____

3. açopen

3. _____

14

Tudeni cumlepes na ren fiilepeşi tzori-muşis goluğarit.

1. Si, bakis puci kogiyonun-na puci şe	gačkomen / imxors.
2. Ar-ti zuğas kapça koren-na he tzanas korba	adzğenan/ gadzğen.
3. Lazepes mçima dido na mçims şeni lazuţi var	xačku/ axačkenan.
4. Mtsika tzkari karmaşe var	akten/ iktu.
5. Çku mtugişi şkurinate oçkomalepe var	maşinaxenan/ şinaxu.
6. Bazi koçepes Lazuri var	çar/ açaren.
7. Şanas, bere na ren şeni gundze gza var	agzalen/ vigzali.
8. Arte do Şanas Lazuri dido mskva	visinapi/ asinapenan.
9. Ma dido dočkinderi vore. Hatzi mutu var	maxenen/ şi.
10. Ma babaşi şkurinate soti var	malen/ idi.

15 Tudenı mtel (iri) cumlepes xetape renan. Tzori-muşı doçarit.

1. Hatzi, kaťa livadi (onťule) do onas kurmi (kurumi) xaçkeri ren.

Kurmi xaçkeri va ren, nçai dodumeri ren.

2. Mcveşı orapes, oğrebule oxorişı jin iyeťu (iveťu, iqveťu).

3. Mcveşı oras, kaťa ndğas baklava do buređi imxorťes.

4. Hatzi Lazepek kurmişı oçkomalepe dido şinuman.

5. Lazepes baharaťi dido kai ućkinan.

6. Mcveşı oras, utzkareli livadepes kurmi do řrindzi xaçkumťes.

16 Oğrebule mu ren? Artıkati-kala okisinapit do tude doçarit.

17 Lazuri Oğrebule coxoni çara ikitxit do kitxalapes cuğaşı meçit.

1. Tzoxle, oçkomalepeşi şkaguri mu orfu?

2. Lazufi oxaçku mundes kogeiciku?

3. Lazepek, livadis, onas, zenepes do tzkaroni svalepes mu xaçkumtes?

4. Tzoxle, oçkomalepe so şinaxumtes?

5. Mcveşi Lazi kiralepeşi guri oçkomale mu orfu?

6. Mergelepek muşi oçkomalepe dido şinuman?

7. Lazepes baharaşi dido aoroenan-i?

8. Eni çkineri Lazuri oçkomale mu ren?

OÇARU

18 Gyarepe-çkunişi kategoripe tude doçarit?

19 Lazuri OĞrebule coxoni ĉara iġitxit do tudenı teŝti opşit.

1) Na iġitxit ĉaraŝi ġuriŝġnapa mu ren?

- a. Lazepeşi skidala
- b. Lazepeşi dulya
- c. Lazepeşi dixax
- d. Lazepeşi ġyari

2) Tzoxle, Lazepex livadepeŝiŝ mu xaxġumtes?

- a. lazuxi c. ĉxomi
- b. ġalmaxa d. ĉubri

3) Hatzi muşeni mitik ģrindzi, ġurmi do mdika var xaxġums

- a. ģrindzi ġai var datzonenan
- b. Livadepe do onape mtel nĉai ren
- c. ġurmi var aoropenan
- d. ģanda makvali imxoran

4) Tzoxle, oĉġomalepe so şinaxumtes?

- a. ġarmaŝes c. onas
- b. serendes/ naylas d. ncas

5) OĞrebule (oğrebi) mu ren?

- a. ġarmaŝeŝi ġva
- b. diŝġa
- c. daĉxuriŝi ġapulas na dġin mĉire ġva
- d. gresta

6) Badi do didalepek muşeni "Daĉxuri dompules" tkves?

- a. piliŝa ġododges şeni
- b. ŝomine na dodges şeni
- c. dido na iŝumes şeni /xuĉe na ayes şeni
- d. heşo mutu var tkves

7) Tudenepexen nam oĉġomale ġata ndġeri ġyari ren?

- a. xortzi c. pirzola
- b. tomatesi d. lu, lobbya do ġapĉa

8) Tudenepexen nam oĉġomale ĉandas na ixadziren ġyarepexen var ren?

- a. papa c. lu
- b. makvala d. mergya/ meoca

9) Mcveşi ġyarepe muşeni ġondineri renan?

- a. livadepe na var xaxġuman şeni
- b. dido na mĉims şeni
- c. dido na mtums şeni
- d. mteli/ iri

10) Baklava do bureġi mundes imxonan?

- a. ĉumanis c. lumcis
- b. ģanda d. moselas

DOMIVAMIS

Domivamis yokuşis koeşapti
Xut kyois-ti lazuṭi şeni gopti
Va madziruşi xolo boşi kogepti
Var içoden derdi meraği-čkimi

Ķamikamis jur tolepe dudgitas
Çili-muşi çkimi steri duskidas
Mşkoinite uṭakete duskidas
Var içoden derdi meraği-čkimi

Gyari çkomit mčkidi var domiskidu
Ar luḱmaşa toli kodomiskidu,
Jur luḱmaşa para var ki doskidu
Var içoden derdi meraği-čkimi

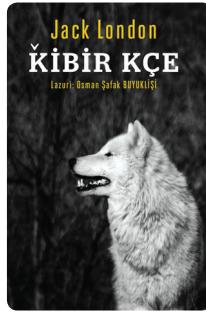
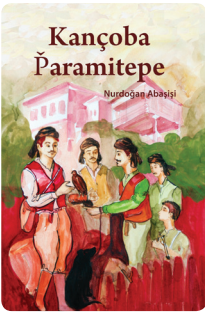
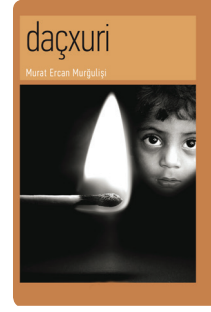
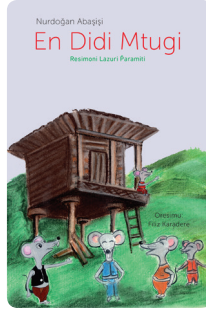
Anonuri Lazuri birapa

7. UNİTE
MAŞKİTANİ UNİTE

LAZURİ ÇARALOBİ

Lazuri Çaraba şeni mupe iduşunamt amtsika dobisinapat.

1. Lazuri gaçarenan-i?
2. Lazuri ar çara dziraşi mu iduşunamt?
3. Ağani çaralobaşi maçare do şairepeşi miti içinamt-i?
4. Çkar Lazuri romani ya ti meseli ikiñxit-i?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

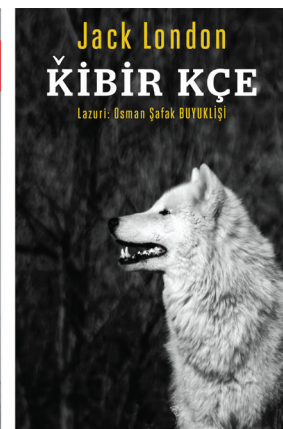
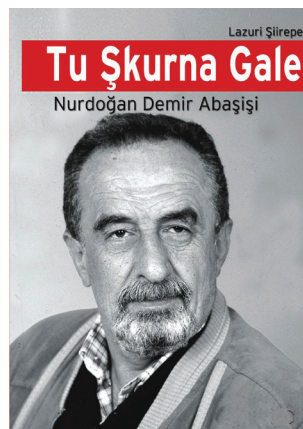
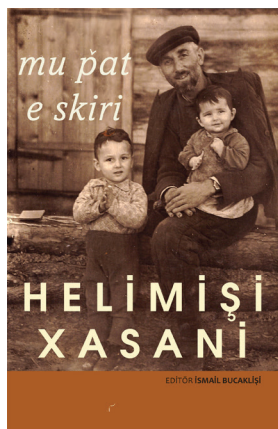
Ham Unites:

1. Lazuri çaraloba mu ren
2. Xalkuri çaraloba
3. Moderini çaraloba do maçarepe

ÇARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

LAZURİ ÇARALOB

Lazuri kianas na ren (dunyas na on) majura nenape steri nena ren. Lazuris-ti alboni uğun do 1928 (viñonçxoro - eçi do ovro) tzanaşen doni içaren. Lazuris-ti kitabepe uğun, şairepe do maçarepe uyonun.

Lazuri romani oçaruşi tarixi mcveşi va ren ama xalkuri şiirepe, deştanepe oşi tzanaşen dido ren içaren. Lazuri xalkuri çaralobas mskva şiirepe, menciloni deştanepe, paramitepe (meselepe) do pašurepe dido renan. Hantepes xalkuri çaraloba utzumenan. Ziñerişe ziñeri var gondununan do andğaşa mulunan. E do, anonimuri renan. Mik çaru, mundes çaru hatzi var miçkinan. Muşeni ki, xalkuri çaralobas maçare var uyonun.

Do, oşi tzanaşen doni nenaçkinerepek korobuman do kitabepes doloçaraman. Hantepesi jin makalepe çaruman, konferansepes isinapaman.

Kogiçkinan, çaraloba xalkuri do moderini ya do gamikaten. Xalkuri çaraloba, xalkişi

gurişe, tişe na gextu xampoba-čkuni ren ama Lazuris ar-ti ağani çaraloba uğun. Ağani çaraloba moderini orapeşi şiirepe do romanepe renan. Anonimuri va renan. Mik na çaru, mundes na çaru komiçkinan. Hantepes moderini temape uğunan. Sanaŋi, siyaseŋi do sosyaluri meselepe ağani çaralobaşi temape renan.

E do mi ren ağani çaralobaşi maçare do şairepe?

Helimişi Xasani kogiçkinan. 1904 (viŋonçxoro - otxo) tzanas dobaderi Xopuri ar Lazi ren. 69 (sumeneçi do nçxoro) tzaneri orŋuşani Tilfis ğuru do doxume-muşı Sarpis ren. Çkimi şeni ağani Lazuri çaralobaşi geçkapa Helimişi Xasani ren. Eni mskva Lazuri şiirepe Helimişis uçarapun. Helimişik xvala var çarumŋu; Lazepe, Lazuri do şiiri mu ren, romani mu ren dido kai kuçkiŋu. Helimişi Xasanişi şiirepeşi tema şanda Lazepe do Lazuri orŋu.

Helimişi Xasanis “Mu Şat E Skiri” coxoni ar biografi do şiiri kitabi Mşolis gamaxtimeri uğun.

Helimişis Lazuri xvala var Turkuri şiirepe do Lazepe na imeselams Turkuri ar romani-ti uçarapun. Romani-muşis “Kore’de Bir Laz Kızı (Şkoreas Ar Lazi Şulani)” coxons ama hamoraşakis kitabi gamaxtimeri va ren.

Ağani Lazuri çaralobaşi majurani didi şairi Abaşişi Nurdoğani ren. Abaşişi Vit-zuri ar Lazi ren. Lazurişi doloxe dibadu, Lazurite irdu do Lazurişi oropate skidu. Abaşişik Lazuri şeni dido içalişu. Ar Lazuri çareri şiiri kitabi, Lazuri şaramitişi kitabi do Turkuri çareri ama Lazepe na imeselams majura kitabepe uğun.

Lazepe, Lazuri do muşı-skidala Abaşişi şiirepeşi temape renan. Turketuri didi şairepeşi şiirepe-ti Lazuris goluktapun. Abaşişi Nurdoğanişi “Tu Şkurna Gale” coxoni şiiri kitabi Mşolis gamaxtimeri ren.

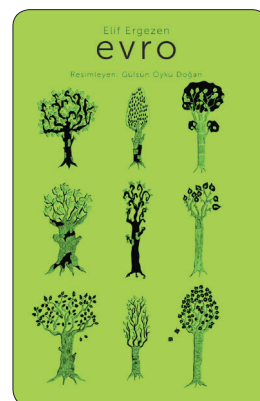
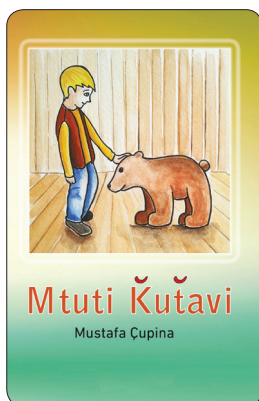
Lazuri çaraloba şeni oziŋoni ar kitabi daha komiğunan. Ham Lazurişi iptineri romani ren. Arŋaşenuri Murat Murğulişis uçarapun. Murğulişis xolo Lazuri çareri romanepe uğun. Tzitzepe, Didamangisa, Xami do Xortzi coxoni romanepe-muşı-ti Lazuri şeni muhimi noxenepe renan.

* Edebiyat

ZİTAPUNA

1 Tudenî kũtipes na ren boş svalepe opşit.

1	Ç	A	R	A						6	D		Ç		U	R	
2	M		Ç	H		R				5	M		U		A	U	A
3	P	H		R	A		İ		İ	7		İ	A		A		
4	D	İ		A		A		G	İ		A						

2 Tudenî zĩtapes otzkedit do gurubişĩ doloxe na va ren zĩtĩ gamakatit.

1

- a. destani
- b. şaşura
- c. şaramiti
- d. muzişi

2

- a. Orhan Pamuk
- b. Helimişĩ Xasani
- c. Murat Murgulişĩ
- d. Nurdoğan Abaşĩşĩ

3

- a. Daçxuri
- b. Didamangisa
- c. Mu şat E Skiri
- d. Xami do Xortzi

3

Tudeni cumlepes na ren boşı svalepe opşit.

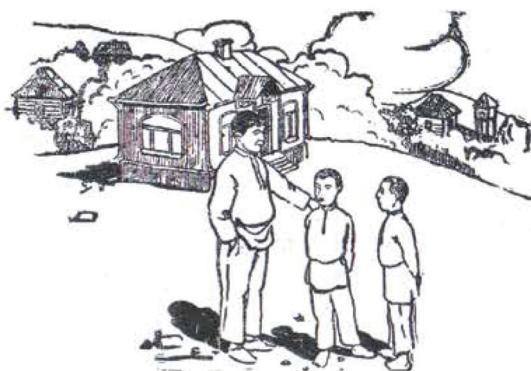
1. Lazuri xalkuri çaralobas _____, _____ dido renan.
2. Xalkuri çaraloba, _____, _____ ren do ar
nenaşı skidala şeni dido beciţi ren.
3. Çkimi şeni _____ Helimişı ren.
4. Helimişis Lazuri xvala var Turkuri şiirepe do _____
_____ uçarapun.
5. _____ Abaşışı Nurdoğani ren.
6. Lazepe, Lazuri do muşı-skidala _____ renan.
7. Lazuri kianas _____ nena ren.
8. Helimişı Xasanişı şiirepeşi tema _____ ren.

OŞKİNU - OUCU - OSİMİNU

Chitasi Isqenderi

ÇQUNI ÇCHARA

ALBONISI SUPARA

Soxumi - 1932

4 Tzori na ren “Ho” ğuli ren-na “Var” çarit.

1. Lazuri nenas ar alboni kuğun do 1928 tzanaşen doni içaren. Ho
2. Lazuri nena, Latinuri alboniten içaren. _____
3. Lazuri ağani çaralobas mskva şiirepe, menceloni deştanepe
ğaramitepe (meselepe) do ğaşurepe dido renan _____
4. Lazuris ar-ti ağani çaraloba uğun _____
5. Helimişi şiirepeşi tema ğanda oropa do oxoşva ren. _____
6. Daçxuri Lazurişi iptineri romani ren. _____
7. Xvala Helimişi Xasanik Lazuri şiirepe çaru. _____
8. Abaşişi Nurdoğani Lazuri nenaşi maçare va ren. _____

MU ĞAT E SKİRİ

Ginon leksi çari, ginon ibiri
 Ginon içalişı ginon inciri
 Mun na-ginon qvi mtsudi ren iri
 Var memamtzķvenan, mu Ğat e skiri!

Ma bedi xamantsa mu Ğa var miķkin
 Mu mşınaman Ğia e-ti mis uķkin
 Ma na-momçunpe xvala ma miķkin
 Mişa medi Ğa, mu Ğa e skiri!

Dixa-muşis iven monķa ķata kva
 ĞaĞikişa var bğir ak mtsudi mu ptkva
 Mişa medi Ğa, mişen ma mu pçva
 Miş neknaşa mepta, mişa e skiri!

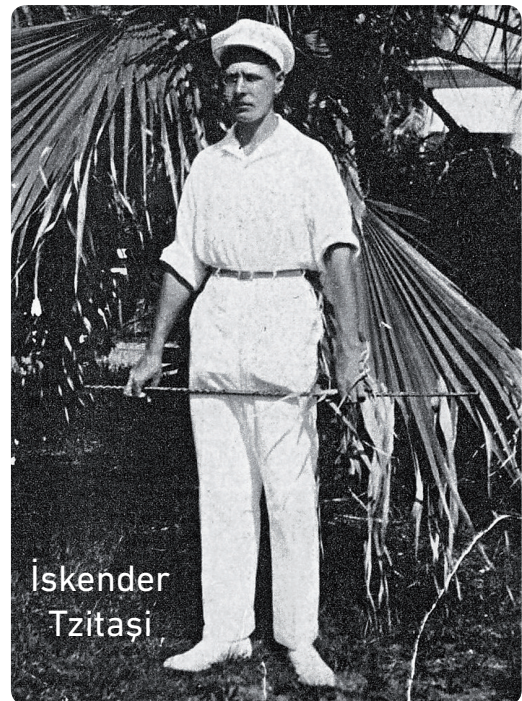
İris aşkurinen Ğkebi-muşişen
 Kumoli ķoçi dido çuķa ren
 İri dulya ikten ncumu-mçķuditen
 Var bore zengini mu Ğa e skiri!

Ora moxtasen dido mgoraten
 Ğata nena-çķimi eşaçaraten
 Hem oras irik ma miçinaten
 Şa mżiraten-i çķva ma e skiri!

Kodomabğaşı Ğicis ķibiri
 Domixomaşı Ğaniş ditsxiri
 Kaemixtaşı dudis inçiri
 Gomişinere do, mu iven e skiri!

Helimişi Xasani

Vasyugani-Sibiri, 1949 Tzanaağani 16

5

Tudeni cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naķo) ķitxalape çarit

1. Lazuri çaralobas, şiiirepe, deşānepe, p̄aramitepe do p̄aşurepe dido renan.

Lazuri xalkuri çaralobas mupe renan?

2. Nenaçkinerepek ķorobuman do kitabepes doloçaraman.

3. Helimişi çaraloba, moderini orapeşi şiiirepe do romanepe renan.

4. Sanaţi, siyaseţi do sosyaluri meselepe Helimişişi şiiirepeşi temape renan.

5. Helimişi Xasani, 69 tzaneri orţuşani doğuru.

6. Sarpis ren (Ar Lazi şairişi doxvume).

6 Zışape do gamagnapape okozemcit.

1. Maçare-muşı na var içkinen çaraloba

a. Xalkuri çaraloba

2. Xalkuri çarape na-korobuman do hentepeşı
jin makalepe na çaruman koepe

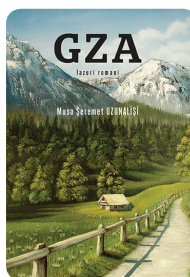
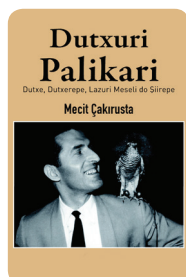
b. Nenaçkinerepe

3. Mik na çaru, mundes na çaru na içkinen çarape

c. Ağani çaraloba

4. Lazurişı iptineri romanişı maçare

d. Murgulişı Muradi

7 Lazuri Çaraloba coxoni iucit (işkinit, isiminit) ikitxit do boşı svalepe opşit.

Lazuri, kianas na ren majura nenape _____ nena ren. Lazuris-ti _____ uğun do hemoraşen doni içaren. Lazuris-ti kitabepe uğun, şairepe do _____ uyonun. Lazuri _____ çaralobas mskva şiirepe, deştanepe do şaramitepe renan. Hantepes xalkuri _____ utzumenan. Zişerişe zişeri var gondununan do andğaşa mulunan. E do, _____ renan. Mik çaru, mundes _____ hatzi var miçkinan. Kogiçkinan, çaraloba xalkuri do _____ ya do gamikaten. Xalkuri çaraloba, xalkişı _____ na gextu xampoba-çkuni ren ama Lazuris ar-ti _____ çaraloba uğun. Ağani _____ moderini orapeşı şiirepe do romanepe renan. Anonimuri va renan. _____ na çaru, mundes na çaru ko-miçkinan. Hantepes moderini _____ uğunan. Sanaşı, siyaseşı do sosyaluri _____ ağani çaralobaşı temape renan.

NENAÇKİNA

8

Tudeni gognapape ikıtxit do evulepes otzkedit.

1) u-....-pun (uçarapun) : Lazcadaki bu fiil çekimi, bir işin geçmişte yapıldığını anlatır ancak tam olarak zamanını göstermez. Burada önemli olan işin yapılmış olmasıdır. Türkçedeki “yapmıştım, yazmıştım, ...” ifadelerine benzer bir anlam verir. Kişilere göre fiil çekimi vardır.

Örnekleri inceleyiniz.

- dulya uxenapun : işi yapmış, işi yapmışlığı var
- şiiri uçarapun : şiiri yazmış, şiir yazmışlığı var
- romani goluktapun : romanı çevirmiş, roman çevirmişliği var
- oxori ukosapun : evi silmiş, ev silmişliği var
- Batumi udzirapun : Batum'u görmüş, Batum'u görmüşlüğü var
- urdzeni utzilapun : üzüm toplamış, üzüm toplamışlığı var

Getzopxeri fiilepes otzkedit.

Ma	şiiri	miçarapun (miçarun) <i>Benim şiir yazmışlığım vardır.</i>
Si		giçarapun (giçarun)
Hemus (himus, heyas, iyas)		uçarapun (uçarun)
Çku (şku)		miçarapunan (miçarunan)
Tkva		giçarapunan (giçarunan)
Hentepes (hinis)		uçarapunan (uçarunan)

9 Tudeni getzopxeri fiilepeşi didobape-muşı doçarit.

1. mixenapun : mixenapunan

2. miçarapun : _____

3. milvapun : _____

4. migzalapun : _____

5. mitzilapun : _____

6. midzirapun : _____

10 Tudeni getzopxeri fiilepeşi dzegnepe-muşı (şahisepe-muşı) doçarit.

1. hemus : uxenapun

2. _____ : gixenapun

3. _____ : gixenapunan

4. _____ : miçarapunan

5. _____ : mikosapunan

6. _____ : gikosapunan

7. _____ : ukosapunanan

8. _____ : gitzilapunan

11 Evulis otzkedit do tudeni cumlepes na ren boşı svalepe opşit.

1. Ma kapçaşı xeneri gyarepe (carepe) dido miçkom apun.

2. Şanas pöte Lazuri şiiri var _____çar_____.

3. Tkva aina (çkar) urdzeni _____tzil_____ -i?

4. Ma Lazuri dersi _____xen_____.

5. Artes Batumi do Soxumi _____dzir_____.

6. Şanas dersi _____çalış_____.

7. Ma Lazuri nenapuna _____çar_____.

8. Ma kaşa ndğas dulyaşe _____lv_____.

OĞİTXU - GOLAONU - OŖĖU

12

Lazuri Çaraloba coxoni çara iğitxit do kitxalapes cuğapı meçit.

1. Lazuri munderaşen-doni içaren?

2. Xalkuri çaraloba mus utzumenan?

3. Ağani çaraloba mu ren?

4. Ağani çaralobas muperi temape uğun?

5. Ağani çaralobaşı temape mu renan?

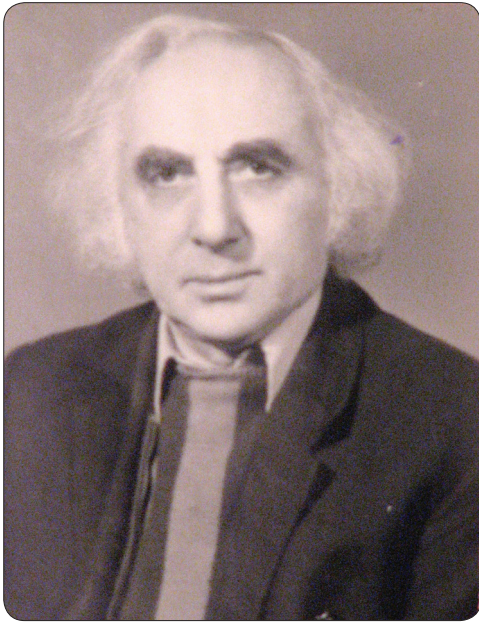
6. Helimişı Xasani mundes, so dibadu?

7. Helimişı Xasani so ġuru, doxume-muşı so ren?

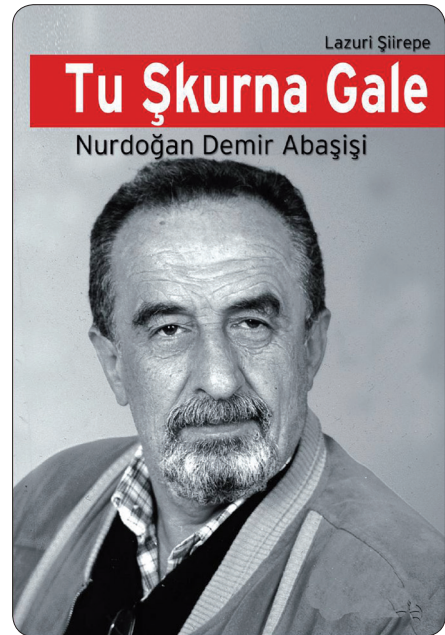
8. Helimişı Xasanişı şiirepeşı tema mu ren?

9. “Mu Pāt E Skiri” coxoni biografi do şiiri kitabi mişı ren?

10. “Tu Şkurna Gale” coxoni şiirişı kitabi mişı ren?

Helimişi Xasani

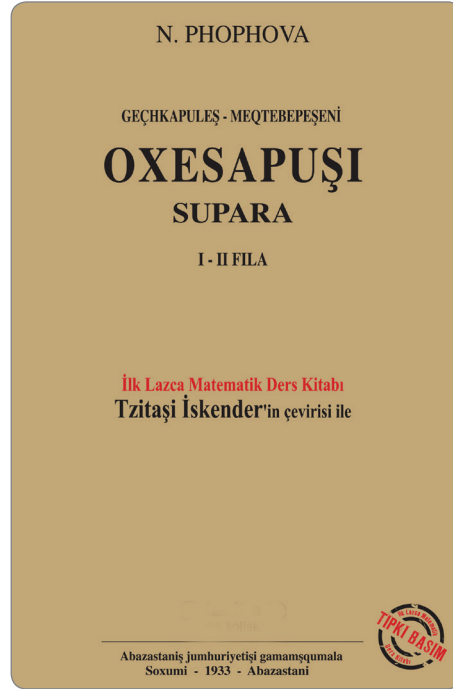
Abaşişi Nurdoğanı

13 Tudenı fiilepes xetape renan. Tzori-muşı doçarit.

1. Şanas lu uçkomapun ama kapça var miçkomapun. uçkomapun
2. Ma poŧe Soxumişe var gilvapun. _____
3. Si aina (çkar) mtsxuli mitzilapun-i? _____
4. Ma Lazuri dersi dido uçalışapun. _____
5. Artes Batumi udzirapun ama Soxumi var gidzirapun. _____
6. Tkva Lazuri şiiri miçarapunan. _____

OÇARU

14 Hatzi tkva Lazuri çaraloba ŧeni mupe digurit, doçarit.

15

Lazuri Çaraloba coxoni çara ikitxit do tudeni teſti opſit.

- 1) Lazuri Alboni nam tzanaſen doni ixmaren?
 - a. ğomaſen doni
 - b. piſindĝaſen doni
 - c. ar tutaſen doni
 - d. vitoçxoro-eçi do ovroſen doni (1928)
- 2) Lazuri ſiirepe, deſtanepe, þaramitepe (meselepe) do þaſurepe ſeni mu itkven?
 - a. þaramiti
 - b. kançoba
 - c. Xalkuri çaraloba
 - d. mteli/ iri
- 3) Tudenepeſen nam çara xalkuri çaraloba var ren?
 - a. þaramiti
 - b. deſtani
 - c. meseli
 - d. Romani
- 4) Moderini çaraloba xalkuri çaralobaſen muço gamikaten?
 - a. xalkuri çaraloba anonimuri ren
 - b. moderini çaraloba anonimuri ren
 - c. çaraloba mitiſi va ren
 - d. xalkuri çaraloba kai ren
- 5) Vitoçxoro - otxo (1904) tzanas Xopas dobaderi Lazuri ſairi mi ren?
 - a. Abaſiſi Nurdoĝani
 - b. Helimiſi Xasani
 - c. Faik Efendi
 - d. Tzitaſi İskenderi
- 6) Tudenepeſen nam romani Helimiſi Xasaniſi ren?
 - a. Koreas Ar Lazi Ğulani
 - b. Andĝa meptare
 - c. Lazi kulanepe
 - d. Lazi nusalepe
- 7) Abaſiſi Nurdoĝanik na çaru Lazuri meselepeſi kitabis mu gyodzin?
 - a. Abaſiſi
 - b. meselepe
 - c. Lazuri Xalkuri Þaramitepe
 - d. þaramitepe
- 8) Verane Mzuĝauça
Nuķu kçe bedi uça
Muper oropa ĝiĝun
Muper derdi marazi
Kvalepez ti na geçam
Jini ſiiri nam ſairiſi ren?
 - a. Murĝuliſi
 - b. Tzitaſi
 - c. Abaſiſi
 - d. Helimiſi
- 9) Didamangisa do Daxuri coxoni romanepes maçare mi ren?
 - a. Murĝuliſi
 - b. Badiſi
 - c. İsmanaſi
 - d. beresi

İGZALİ-NA İGZALİ

İgzali-na igzali
Var iyu molva-skani
Mefta mogiyonaŭu
Var viçinem gza-skani

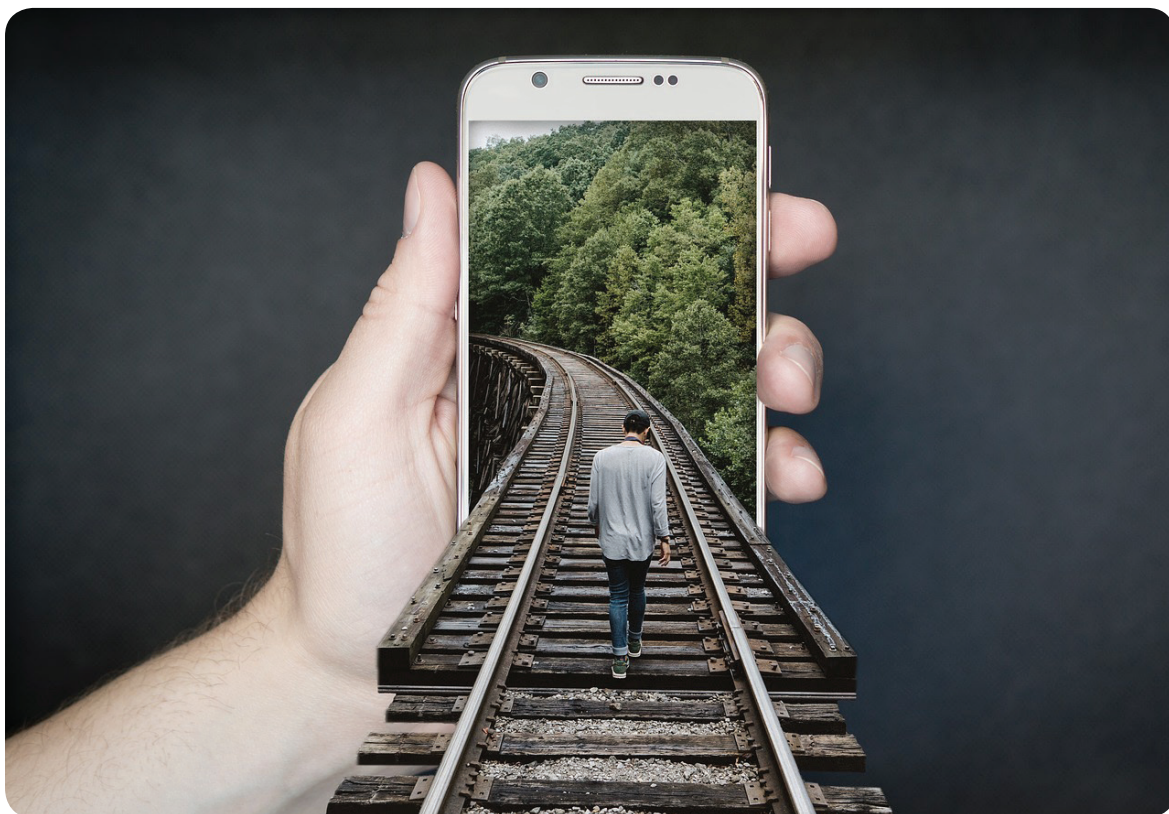
Naminepes celabi
Mçitoni porça-skani
Hayde vigzalat hayde
Si şkimi do ma skani

E kayiği kayiği
Sevda-şkimi nay iği
Mendiği na mendiği
Haşo mo var momiği

Anonimuri Lazuri Birapa

OĞomçinu ŗeni mupe giçkinan amtsika dobisinapat.

1. Oginde (evelis, tzoxle) Ėoçepek muço oĖomçinuŗes?
2. OĖomçinuŗi cihazepe mu renan?
3. Tkva oğomçinu ŗeni nam cihazepe ixmart?
4. Tkva internetiŗe amulurt-i? Sosyaluri medya ixmart-i?

Dinleme

Konuŗma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Ŗilifoniŗi iptineri moxtimu
2. Teknolojiŗi mordapa
3. İnterneti do programepe

ÇARA

İpti iucit (işkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

OĞOMÇINU

Evelis **oğomçinu** ya do mutişi sixinti var miğuşes. Gzas, livadis, noğas mi so (**nak**) memaganen hek visinapamŋit. Var iyu mektubi pçarumŋit. Ŧilifoni ukule gamaxtu. Hemu-ti poştaxanas xvala orŧu. Poştaxanas ar memurik numera goktamŧu do me-mikoramŧes.

Opuŧepes ŧilifoni var orŧu ama ukule (**ukai**) muxŧarişi oxoris ŧilifoni konuğores. Dixo vixelit. AÇkva ŧilifoni oxenu ŧeni noğaşe olva var diĖirŧu. Ar jur tzana-şkule, ŧilifoni na var **nuğorun** oxori var doskidu dorŧu. E do, mu ginon aşkva (**mu gorum aşkva**)!

Tzana tzanas elvadu. Teknoloji eputxu do igzalu. Teknolojikuri **mordapak** dun-ya gokturu. **Milenyumi** var moxŧuşe (**ŧri milenyumis**) **mobili** ŧilifonepe kogamaxtu. AÇkva bere-bara kaŧa koÇis ŧilifoni cebis doludzuŧu. Var **eyinçu**, noseri ŧilifonepe gamaxtu. Hus, iris (**mtelis**) cebis ar noseri ŧilifoni doludzin. Oxoris meğoreri sabiŧi ŧilifonepe so doskidu.

Ama, oğomçinu ŧilifonite osinapute xvala va ren. 1990 (**viŧonçxoro-otxoneçi do vit**)

tzanaşen doni **okune** (bilgisayari) coxoni ar cihazi-kala pskidurt. İri dulyape-çkunis okunepe vixmart. Ama, mtel dulyape-çkuni okunepete xvala var, okunepeşi doloxe na ren programepete vikumt. Okunepeşi programepete bankas para gebdumt, mektebis viçaret, foxtori mevindumt (**randevu eççopumt**).

Artikatis ar mutxape memçinus oğomçinu iziŧen (**itkven**). Tzoxle, teknojikuri aleŧi ya do ŧilifoni xvala miğuşes ama hatzi interneŧi coxoni didi ar şebeke koren. Mtel dunyas na ren okunepe interneŧi coxoni ham mosate (**şebekete**) artikatis nukorun. Mtel okunepes artikati-kala asinapenan.

Mu ptkvit, oğomçinu şeni okune xvala var einçen. Heşeni, oğomçinu şeni-ti dido programepe çaruman. Hantepeşi bazepe vorsi miçkinan, bazepeşi-ti coxo var mignapunan. Ndğaş i kaŧa saatis, nak vorŧaten vorŧat, dunyaşı mele na ren koxepe-kala ham programepete visinapamt, okovimçinamt.

Arti sosyaluri medya na iŧuran interneŧişi buŧkape koren. Mu ren giçkinan-i sosyaluri medya. Hatzi, iri-şkala sosyaluri medyas maneba voret. Hantepeşi bazepe var viçinemt. Bazepe poŧe var midzirapunan. Ama maneba-çkuni renan. Hentepeşi (hinişi) çarape vikitxamt. Resimepe-nişi, videope-nişi bdziremt. Hentepes (**hinish**) mesaji maçarenan, hentepeşi (**hinişi**) emaçopenan.

Hatzi, ar miti-kala oğomçinu ar tuşis gemşaru-konari xolos (**yakini**) ren. Açkva, miti mendra va ren. Açkva oğomçinu şeni muti endoli var miğunan.

Çku, ağani oştzanuraşı berepe voret...

ZITAPUNA

1 Tudenî zîŧapes na ren boŧ svalepe opŧit.

1 M O R D P

4 M N D R A

2 N O S R

5 Ĩ N T R N Ě Ĩ

3 O Ĥ M Ç İ N

6 OK NE

2 Tuden i žitape tkvani opuŧes muŧo iziŧen (itkven)?

TKVANI OPUŤES

1. eveli tzoxle, oğune

2. sixinti

3. livadi

4. nagen _____

5. ukule

6. opuše _____

7. dido

8. diċirs _____

9. mu ginon _____

10. aşkva

3 Tuden i ziřapes otzkedit do gurubiři doloxe na va ren ziřa gamakatiť.

1

a. žilifoni
b. okune
c. interneti
d. ~~mamuli~~

2

- a. interneti
- b. çxomi
- c. sosialuri medya
- d. noseri filifoni

3

- a. sabiti ʔilifoni
- b. zuḡa
- c. noseri ʔilifoni
- d. mobili relefoni

4 Meçameri zişape oxmarit do tudenı cumlepes na ren boşı svalepe opşıt.

mobili şilifonepe

okune

programepete

mordapa

sosyaluri medya

oşomçinu

interneşi

asinapenan

1. Teknolojikuri _____ dunya gokturı.
2. Milenyumı var moxtuşe (şri milenyumis) _____ ko-gamaxtu.
3. 1990 tzanaşen donı _____ coxonı ar cihazı-kala pskidurt.
4. Mtel dılyape-çkuni okunepeşi doloxe na ren _____ vikumt.
5. Artıkatis ar mutxape memçinus _____ izişen (itkven).
6. Mtel dunyas na ren okunepe _____ coxonı ham şebekete artıkatis nukorun.
7. Mtel okunepes artıkatı-kala _____.
8. Arti, _____ na işuran interneşişi buşkape koren.

O'QIMCHINU - OUCU - OSIMINU

5 Tzori na ren "Ho", ğuli ren-na "Var" arit.

1. Teknolojikuri mordapak dunya gokturu.	<u>Var</u>
2. Milenyumi var moxtuše mobili ilifonepe kogamaxtu.	<u> </u>
3. Oxoris mekoreri sabii ilifonepe soti var doskidu.	<u> </u>
4. 1990 tzanašen doni okune-ala pskidurt.	<u> </u>
5. İri dulyape-kuni okunepe vixmart.	<u> </u>
6. Mtel dulyape-kuni programepete vikumt.	<u> </u>

6 Tudeni aras na ren boi svalepe opit.

Opuepes ilifoni var oru ama ukule _____ oxoris ilifoni nukores. Akva ilifoni oxenu eni _____ olva var diiru. Ar jur tzana-kule, ilifoni na var _____ oxori var doskidu doru.

Teknolojikuri mordapak dunya _____. Akva bere-bara, aa ois ilifoni cebis _____. Var _____, noseri ilifonepe gamaxtu. Hus, iris (mtelis) cebis ar noseri ilifoni _____. Oxoris mekoreri sabii ilifonepe so _____.

Ama, _____ ilifonite osinapute xvala va ren. 1990 tzanašen doni okune (bilgisayari) coxoni ar cihazi-ala _____. İri dulyape-kunis okunepe _____. Okunepei programepete bankas para _____, mektebis viaret, oxorii randevu _____.

7 Jini čara işkinit do tudeni teŝti opŝit.

1. Ar jur tzana-şkule, şilifoni na var _____ oxori var doskidu dorŝu.
 a. nukorun b. gundunu
2. Dunya muk gokturu?
 a. teknolojikuri mordapak b. berepek
3. Mobili ŝilifonepe mundes gamaxtu?
 a. milenyumis b. ĝoma
4. 1990 tzanaşen doni mute pskidurt?
 a. oksijenite b. okune
5. Mtel dulyape-čkuni okunepeŝi doloxe na ren _____vikumt.
 a. parete b. programepete
6. Artikatis ar mutxape memçinus _____ iziŝen (itkven).
 a. okomçinu b. domçinu
7. Sosyaluri medya mu ren?
 a. kazetape b. interneŝiŝi buŝka

NENAÇKİNA

8 Tudenı gognapape ikitxit.

1) **var [fiil]-şe kalıbı:** Bu kalıp, Türkçedeki, (birşeyi) yapmadan, yapmaksızın, okumadan, okumaksızın, görmeden, görmeksizin örneklerindeki gibi anlam verir. Örnekleri inceleyiniz.

- (si) var moxtaşe : (sen) gelmeden, sen gelmeksizin
- (ma) bere var bdzıraşe : (ben) ben çocuğu görmeden
- (hem) var incıraşe : (o) uyumadan, o uyumaksizin

Tudenı cumlepes otzkedit.

- Si oxorişe var moxtişe (ma) soti var vidi.
- Ma bere var bdzirişe var vinciri.
- Bere var doxeduşe ma-ti var dopxedi.

Burada birbirine bağlı iki cümle görüyoruz. İkinci cümlenin gerçekleştirme koşulu birinci cümleye bağlıdır. Her iki cümle parçasının geçmiş zamanda olduğuna dikkat ediniz.

9 Tudenı notzile cumlepe artikatis elueşıit.

1. Milenyumi var moxtuşe
2. Bere var moiseluşe
3. Nciri var momaluşe
4. Dulya var bdzirişe
5. Mektubi var miçaruşe
6. Vişoxut tzaneri var iyuşe

- a. şilifoni var evuşopi.
- b. mobili şilifonepe kogamaxtu.
- c. noğaşe mendapti.
- ç. odaşe var vidi.
- ç. soti var vidi.
- d. var moxtu.

2) İsimlerin sonuna gelen -s eki yer bildirir. Türkçedeki -de/-da hal eki ile aynı işleve sahiptir. “Geçmişte, evde, okulda, köyde” gibi.

Örnekleri inceleyiniz.

- evelis : *geçmişte*
- opuŧes : *köyde*
- noğas : *çarşıda*
- oxoris : *evde*

Tudeni cumlepes otzķedit.

1. Evelis bere vortı. *Eskiden çocuktum.*
2. Opuŧes oxori miğun. *Köyde evim var.*
3. Noğas iri-tevuli var gamiçen. *Çarşıda herşey satılmıyor.*
4. Nana-çkimi oxoris ren. *Annem evdedir.*

10 Meçameri ziŧapete tudeni cumlepes na ren boşı svalepe opşıt.

odas	Postaxanas	Opuŧepes	Oxoris
bankas	mektebis	Dunyas	medyas

1. Ŗoçi tzulu ar o _____ xvala orŧu.
2. P _____ ar memurik ŧilifonişı numera goktamŧu.
3. Op _____ ŧilifoni muxŧarişı oxoris xvala konukores.
4. Ox _____ mekoreri sabiŧi ŧilifonepe miğuŧes.
5. Okunepeşi programepete b _____ para gebdumt.
6. M _____, okunepeşi programepete viçaret.
7. D _____, dido koçi interneŧite artikatis nukorun.
8. Sosyaluri m _____ artikati-kala maneba voret.

OĞİTXU - GOLANU - OŖĖU

11

NENATE: "Okomçinu" coxoni çaraşı gurişgnapa mu ren?
Artikati-kala isinapit do tudenı boşı svalepes doçarit.

12

"Okomçinu" coxoni çara ikitxit do tzori cuğapıs goluğarit.

1. Okomçinu şeni dido programepe	içaru / çaru/ maçaru.
2. Teknolojikuri mordapak dunya	govikturi/ dovikturi/ gokturu.
3. Oxoris mekoreri sabiți ıilifoni var	dopskidi/ doskidu/ goskudu.
4. Eçi tzanaşen doni okune-kala	pskidur/ skidun/ skidas.
5. Ma dulyape-çkuni okunete	ikums/ vikumt/ vikum.
6. Mobili ıilifonepe milenyumis	gamapti/ gamaxtu/ gamaptit.
7. Çku, dulyape-çkuni şeni programepe	vixmart/ ixmart/ vixmari.
8. Okomçinu şeni okune xvala var	einçen/ evinçer/ gevinçer.

13 OĞomçinu coxoni çara ikitxit do tudeni kitxalapes cuğapi komeçit.

1. Ėilifoni ipti so nukores?

2. Dunya muk gokturu? (Mu iyu do dunya goikturu?)

3. Mobili Ėilifonepe mundes gamaxtu?

4. OĞomçinu mu ren?

5. 1990 tzanaşen doni mi-ķala pskidurt?

6. Okunepeşı programepete mupe vikumt?

7. ĖterneĖi mu ren?

8. Mtel okunepes artikati-ķala asinapenan-i?

9. OĞomçinu şeni okune xvala einçen-i?

10. Sosyaluri medyate mupe maxenenan?

14 Tudenı cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naķo) kıtıxalape çarıt

1. Gzas, livadis, noğas iri-kale visınapamıt.

Oğine koçepek sopes isınapamıt?

2. İpti opuşeşı muxtarışı oxoris ılifoni konukores.

3. Milenyumi var moxıuşe, ipti mobili telefonepe gamaxtu.

4. Mtel dunyas na ren okunepe internetite artıkatis nukorun

5. Okunepeşı programepete bankas para gebdumt, mektebis viçaret, ıoxıori mevındumt (randevu eıçopumt).

15 Tudeni zişape okozemcit (okomçęęit).

1. Evelis okomçinu şeni

a. maneba voret.

2. Açkva şilifoni oxenu şeni noğaşe olva

b. eputxu do igzalu.

3. Tzana tzanas elvadu, teknołoji

e. mektubi řęarumřit.

4. Ama, okomçinu şilifonite osinapute

ç. xvala va ren.

5. Açkva kaşa dulya-çkunis

d. okunepe vixmart.

6. Hatzi, iri-şkala sosyaluri medyas

c. var diçirs.

16 Tudeni cumlepe iķitxit do sirate doçarit.

1. şilifoni ipti noğas, postaxanas xvala orşu.

2. Geçķapas ķoçiři montak ķomate okimçineşu.

3. şilifoni, opuşepes muxşarişi oxoris nukores.

4. Milenyumişi tzoxle (şri milenyumis) mobili şilifonepe gamaxtu.

5. Noseri şilifonepe mobili şilifonepe-řķule gamaxtu.

6. Hatzi mtel dulyape-çkuni interneşite vikumt.

1

OĞARU

17 Hatzi tkva oğomçinu ŗeni çarit.

18

Okomçinu coxoni çara ikitxit do tudenı tesşi opşit.

1) Okomçinu mus itkven?

- a. ambai meçamus
- b. okosinapus
- c. artikatis ar mutxape memçinus
- d. iris/ mtelis

2) Evelis muço okimçineşes?

- a. mobili şilifonite
- b. ankesori şilifonite
- c. interneşite
- d. Artikati na dziremşes oras

3) Evelis, mendra na skidunpe kala muço isinapamşes?

- a. mektubi çarumşes
- b. online nikoreşes
- c. kamera gontzķamřes (gontzamşes)
- d. xe uvalamşes

4) Eçi tzana tzoxle şilifonite osinapu şeni so ulurşes?

- a. karakolişa (karakolişe)
- b. muxşarişi oxorişa (oxorişe)
- c. paşaxanaşa (paşaxanaşe)
- d. kamikamişa (kamikamişe)

5) Sabişi telefonepe muşeni var doskidu?

- a. ucuzi na orşu şeni
- b. var idzireşu şeni
- c. paali na orşu şeni
- d. ağani teknojipe na gamaxtu şeni

6) Progamepete mektebis na viçaret do şoxşori na mevindumt cihazis mu gyodzin?

- a. xuşali
- c. tataiķa
- b. ovrindinoni
- d. okune (bilgisayari)

7) İterneşite mu vikumt?

- a. mtel kiana-ķala visinpamt
- b. vistert/ vibirt
- c. okovimçinamt
- d. iri/ mteli

8) Na var viçinemt ķoçepe-ķala muço maneba voret?

- a. Hentepe dido maoropenan.
- b. Mitis var uçķin.
- c. Sosyaluri medyas bzdiremt.
- d. Hentepe-ti Lazi renan.

9) Sosyaluri medyas mu maxenenan?

- a. ona gedvalu
- b. livadi oxaçķu
- c. kurmi ogumu
- d. artikati madzirenan do masinapenan

10) Na ikitxit jini çarak mu oxotzonapams?

- a. umitinobaşi
- b. xvalanobaşi
- c. okomçinuşi
- d. skani do çķimiři

LUŞİ BİRAPA

İştağî-ti var miğun do
Yemeğepe mu p̃aten
Çukalite kotzobun do
Lu p̃şkomaten p̃şkomaten

Moy var nugzam çukali do
Va xarxalams çaxala
Gogoçondu e bula do
P̃ip̃eri do p̃aşila

Hayde yari ngolaşa
Raķani kaşulaşa
Mutxanepe gitzvare hoy
Baba-skani şobaşa

Livadi-muşî ncaşu hoy
Şuçxe foşa etferi
A kva kovoşoçi hey do
Emķutu muço mskveri

Doştzili urdzenepe do
Kocevobğî tavaso
Zera do Emines var do
Toli miğun Hevaso

Ahmet Güngör

ĶurbeŦi ŧeni mupe giĳkinan amtsika dobisinapat.

1. Lazepek muŧeni kurbeŦiŧa ulunan?
2. ĶurbeŦiŧa na-idu miti iĳinamt-i?
3. Na-iĳinamt koĳepek kurbeŦiŧa enni dido so ulunan?
4. ĶurbeŦiŧen na-mulunan koĳepek muperepe zoŧonan?

Dinleme

Konuŧma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. ĶurbeŦi mu ren
2. Muŧeni kurbeŦiŧe ilven
3. Lazepe kurbeŦiŧe so uluŧes

ČARA

Īpti iucit (išķinit, isiminīt). Ukule iķitxīt (tkvit, golionīt).

ĶURBEĶĪ

Lazepe na ognapams eni mencoloni (ģanconi) ziĶa ĶurbeĶi ren. ĶurbeĶi mu ren kogiĶķinan-na Lazepe iĶinemt doren. Lazi do ĶurbeĶi da do cuma steri renan. Muŗeni-ki, “ķurbeĶi na var uĶķin Lazi va ren.” Lazi oxorcalepe var ama komolepe skidala-niŗis ar jur fara ĶurbeĶiŗe ulvapunan (uxtimunan). Lazepe maķurbeĶe (ķurbeĶĶi) xalki renan. Ham, oŗţzanuraŗen doni Ķķar var goikturu doren.

Lazepe muŗeni ķurbeĶiŗe ulunan, muŗeni maķurbeĶe renan?

Muŗeni-ki, Lazepunas leŗa dido mŗsika ren. Lazepes mŗire dixape var uģunan. Leŗak dido ķoĶi var osķedinams (osķuledinams). Bazi oĶaģepes leŗa daha dido uģunan, nufusi dido ķarabaluģi var uyonunan. Hentepes na uģunan leŗa eyanĶenan do berepe-niŗi ķurbeĶiŗe var ulunan. Ama, bazi oĶaģepes leŗa mŗsika uģunan. Vana, dido cuma renan do leŗa var eyanĶenan.

LeĶa dido var uġunan-na mu ikuman?

Cumalepes leĶa mtsika uġunan-na ĶurbeĻiše ulunan. Tzoxle (evelis, oġine) hešo orĶu. MonĶinoras opuĶe-niŝis (mutepeŝi opuĶes) diĶaliŝamĶes do sĶvelis (cuzis) ĶurbeĻiše menduluĶes. ĶurbeĻis xut-aŝi tuta diĶaliŝamĶes do xolo oxori-niŝiše goikĶeĶes. Ķomolepe ĶurbeĻis orĶaŝa (orĶaŝani) oxorcalepek bere-baras otzĶeĶes. Oxoriŝi mtel dulyape oxorcalepek (xordzalepek) ikumĶes. Ocaġi, oxorcalepek omsĶvanamĶes.

So uluĶes ĶurbeĻiše?

Oŝi tzana tzoxle-ti (100 tzana oġine) hatzineri steri MĶoliše uluĶes ama Rusetiše (Rusetiŝi didi noġapeŝe) daha dido uluĶes. Lazepe mazuġale milleĶi renan. Hentepe ŝeni (hini ŝeni) Rusetiše oxtimu daha Ķolai orĶu. Hemorapes Lazepe xvāla var ZuġauĶaŝi mtel milleĶepe Rusetiše uluĶes do hek furunepes, paŝtaxanapes do logontapes iĶaliŝamĶes. Lazeppek do majurapek furuni do logonta dulya Rusepeŝen digures doren.

Bazepe-ti Ķaravapes (vapurepes) iĶaliŝamĶes. Hentepe ZuġauĶaŝe gamuluĶes do Tuna coxoni ġaliŝi amamtumes na ren dobadonapes (memlekeĶepes) iĶaliŝamĶes. Hamuşeni, Lazi şairi Helimişi Xasanis “Zenis borĶi” coxoni ar Lazuri birapa uġun.

UĶule?

Turkiye CumhuriyeĶi didgu-ŝkule Lazepesĝi ĶurbeĻi gza goikturu. AĶkva Lazepe Turketiŝi didi noġape-tere oxtimu kogyoĶĶes (kocoĶes). Dido-muŝi xolo MĶoliše uluĶes ama Ankara, İzmiri, İzmiĶi do Ķursa (Bursa) steri Turketiŝi didi noġapeŝe-ti uluĶes.

Lazepesĝi nufusi tzana do tzana mandzinu (tzana do tzana imrales/ itfes). LeĶa mtsika, ĶoĶi dido ren-na ĶurbeĻiše olva diĶirs.

Gundze tzanapesĝi doloxe, dido ĶoĶi MĶoli do majura noġapeŝe mendaxtes. Kimi oĶaliŝuŝe kimi meĶtebi okitxuŝe. Bazepe goiktes ama bezepe var goiktes do hem svalepes kodibarges (kocigvaces, kodiklexes).

Lazeppek ĶurbeĻis iĶaliŝes, meĶtebi iĶitxes, arsape eĶopes, oxorepe Ķodes, dulyape dodges... Dobadonaŝe mendra, aġani ar skidala kogedges ama ŝoĶe ŝaŝupe-nişi na dibadu (diinu) svalepe var naŝĶves...

ZişAPUNA

1 Tudenı k tipes na ren boş svalepe opşit.

1 O X R C

5 M Ě O L

2 D U L A

6 Z U Ğ U Ç

3 M A Ě R B E Ť

7 L E Ě

4 0 Ş TZ N U R

8 D i X

2 Tuden i žitape tkvani opuŧes muŧo iziŧen (itkven)?

TKVANĪ OPUĻĒS

1. eveli tzoxle, oğune

2. ren

3. uçkin _____

4. goikturen _____

5. oskuledinams _____

6. uyonun

TKVANĪ OPUĻĒS

7. eyančen

8. tzoyle

9. stveli

10. ortaşani

11. otzkers

12. einçen

3

Zītape do gamagnapape okozemcit.

1. Gečareri mogu ņeni na ilen
mendra svalepeši coxo ...

c. pāpuli

2. Dido didi na-ren felukapeši
coxo (yoxo) ...

b. ķaravi

3. Baba skaniši babaši coxo ...

a. Ķurbeļi

4. Opuņepeše čkva didi do ķarabaruģi
svapeši coxo ...

d. noģa

OŠĶĪNU - OUCU - OSĪMĪNU

4 Tudenī cumlepe tzeni ren-na "Ho", ģuli ren-na "Var" ĉarīt.

1. Lazepe pōte ķurbetiše var ides.	<u>Var</u>
2. Lazi komolepe skidala-nišis ar jur fara ķurbetiše ulvapunan.	<u> </u>
3. Ķurbetiša na ulurtu ķoči ar ĉkva var goiktefu.	<u> </u>
4. Komolope ķubetiša igzalesi ocaģi oxorcalepek omsķvanamtes.	<u> </u>
5. Oši tzana tzoxle Rusetiše var hatzineri steri Mpōliše uluſes.	<u> </u>
6. Lazepes mčire dixape var uģunan.	<u> </u>
7. Lazepe mazuģale ķočepe va renan do oĉališu ſeni soti var ulunan.	<u> </u>
8. Lazepek ķurbetiš iĉališes, mektebi iķitxes, dolyape dodges.	<u> </u>

5 Jini ĉara iucit (išķinit, isiminit) do tudenī boši svalepe opšit.

1. Lazi do ķurbeti _____ renan.
2. Lazi oxorcalepe var ama komolepe muſlaķa _____ ķurbetiše ulvapunan.
3. Leķak xvala, _____ var osķuledinams.
4. Leķa uģuſekes-ti _____ do leķa var eyanĉenan.
5. Oši tzana tzoxle-ti hatzineri steri _____ uluſes ama _____ (Urusiši didi noģapeše) daha dido uluſes.
6. Aĉkva gza goikturu do _____ gointzķu doru.
7. Gundze tzanape doloxe Lazepunas na skidun Laziše daha dido Lazi, _____ mendaxtes.

6 Tudenī paragrafis na ren boši svalepe opšit.

Ķurbeļi mu ren kogiķinan-na Lazepe _____ doren. Mušeni-ki, _____ na var uķķin Lazi va ren. Lazepe _____ xalki renan. Ham, _____ doni na var goiktoren tzori ren. Mušeni-ki, Lazepes mķire _____ var uķunan. _____ dido ķoķi var osķuledinams.Monķīnoras _____ diķališamķesdo _____ ķurbeļiše menduluķes. Ķurbeļis xut-aši tuta _____ do xolo oxori-nišiše _____. Ķomolepe ķurbeļis _____ oxorcalepek bere-baras _____. Oxoriši mtel dulyape _____. Ocaģi, oxorcalepek _____.

NENAÇKİNA

1) Lazcada sıfat cümleciğı : Cümlede herhangi bir sıfatın (iyi, kötü, çirkin gibi) yerine kullanılırlar ve isimleri nitelerler. Lazcada sıfat cümlecikleri genelde NA- eki kullanılarak yapılır. NA- eki, kişi ve zaman bakımından çekimlenmiş bir fiilden önce kullanılır ve bağımlı bir cümle ile biter.

Tudeni evulepes otzkedit.

- Koçepes na uğunan leťa var eyançenan.
- Sifteri na golulun svalepe mendra ren.
- Lazepe na ognapams ziťa ħurbeři ren.

7

Tudeni cumlepe ikitxit do noçineşi cumlena, coxo do nokorun cumlenape boşi svalepes doçarit.

1. Paşupeşe na doskidu **oropa** sifteri ren.

noçineşi cumlena coxo nokorun cumlena

2. Zişapes na ren boşi svalepe opşit.

3. Sifteri gurite na ixenen dulya ren.

4. Sifteri ubas na uğun çarate içininen.

5. Dersi na içalışams magurale bere-çkimi ren.

2) Lazcada isim cümlecığı : İsim cümlecikleri cümlede genellikle 'yüklemin nesnesi ya da ana cümlelerin öznesi' işlevi görürler ve bir ismin yerine geçerler. Lazcada sıfat cümlecikleri genelde NA- eki kullanılarak yapılır. NA- eki, kişi ve zaman bakımından çekimlenmiş bir fiilden önce kullanılır ve bağımlı bir cümle ile biter.

Tudeni evulepes otkedit.

- Berek dersi na içalışams **komiçkin.**
- Siffəri na golulun **bdzirem.**
- Si Lazuri na giçkin **oxovotzonam.**

8 Tudenî cumlepe nam noçîneşî cumlena, nam coxoşî cumlena ren doçarit.

	noçineşi cumlena
1. Dersi kolai na ixenen dulya ren.	
2. Sifteri ubas na uğun çarate içininen.	
3. Ķurbeŕis na içalişams Lazepe dido renan.	
4. Si Lazuri na gaçaren komiçkin.	
5. Ķurbeŕiše na ulvapun Ķoçi viçinem.	
6. Ma na miğun leŕa emançen.	
7. Şanas na uyonun çoğorepe dido maoropen.	
8. Si dido sersi na içalişam mtelis (iris) komiçkinan.	

OĶĪTXU - GOLĀONU - OĶĶU

9

NENATE: “ĶurbeĻĪ” coxoni ĉaraġi guriġnapa mu ren?

Artikati-Ķala isinapit do tudenġ boġi svalepes doĉarit.

10

Tudenġ cumlepe şeni (mundes, muperi, mu, so, naĶo) Ķitxalape ĉarit.

1. Lazepe maĶurbeĲe (ĶurbeĲĉi) xalki renan.

Lazepe muperi xalki renan?

1. Ķomolepe ĶurbeĲis orĲaġani oxorcalepek bere-baras otzĶeĲes.

2. Cumalepes leĲa na-var uġunan şeni ĶurbeĲiĲe ulunan.

3. Oġi tzana tzoxle MĲoliĲe uluĲes ama RusetiĲe-ti daha dido uluĲes.

4. Lazepe mtel RusetiĲe uluĲes do hek logontapes iĉaliġamĲes.

5. Helimiġi XasanĶ ĶurbeĲi şeni “Zenis borĲi” coxoni Lazuri birapa ĉaru doren.

11 Tudenī cumlepe iķitxīt do noķineķi cumlena, coxo do nokorun

1. Ķurbeķi ren/ Lazepe na ognapams/ zīķa

2. Lazi va ren/ ķurbeķi/ na var uķķin

3. Tudenī cumlepes/ boķi svalepe/ opķit/ na ren

4. nosi/ beres na uķķun/ mitis/ var uķķun.

5. ren/ mtuti na golulun/ sva/ amtsika mendra

6. oxori/ mendraķe na idziren/ Amedik tzopxu

7. na uķķun ķoķi/ uķķa toma/ ķōma/ moxtu.

8. jur ķxomi/ avlas na isters bereķ/ oķķopu.

12 Čara iķitxit do Tudenī cumlepes na ren boŗi svalepe opŗit.

1. Lazepe na ognapams _____ ķurbeŗi ren
2. Lazepe _____ xalki renan.
3. Bazi ocaŗepes leŗa daha dido _____ nufusi dido ķarabaluŗi _____.
4. _____ opuŗe-niŗis (mutepeŗi opuŗes) diŗaliŗamŗes do _____
_____ ķurbeŗiŗe menduluŗes.
5. Hemorapes Lazepe xvala var _____ mtel Rusetiŗe
uluŗes do hek furunepes, paŗtaxanapes do logontapes iŗaliŗamŗes.
6. Helimiŗi Xasaniŗi _____ coxoni ar Lazuri
birapa na ren gogaŗinan.

13 Tudenī cumlepes xetape renan. Evulis otzķedit do dotzuranit.

1. Ķurbeŗi mu ren kogiŗķinan-na Lazepe viŗinemt doren.	<u>īŗinemt</u>
2. Lazi do ķurbeŗi da do cuma steri vore.	_____
3. Lazi komolepe skidala-niŗis ar jur fara ķurbeŗiŗe milvapunan.	_____
4. Lazepes mŗire dixape var miŗunan.	_____
5. Leŗak dido ķoŗi var vosķuledinam.	_____
6. Bazi ocaŗepes leŗa daha dido giŗun.	_____
7. Hentepes na uŗunan leŗa emanŗenan.	_____
8. Cumalepes leŗa mtsika giŗunan-na ķurbeŗiŗe ulunan.	_____

14 "Ķurbeļi" coxoni čara iķitxit do tudeni ķitxalapes cuğapi komečit.

1. Lazepē na ognapams eni mencoloni (ğanconi) ziņa mu ren?

2. Ķurbeļi na var ućkin Lazi ren-i?

3. Lazepē muperi xalki renan?

4. Lazepē muşeni ķurbeļiše ulunan?

5. Cumalepe mundes (nam mevsimis) ķurbeļiše uluţes?

6. Ķurbeļis mu ikumţes?

7. Ķurbeļiše mundes goikteţes?

8. Ķomolepe ķurbeļis orťaşani oxorcalepek mu ikumţes?

OČARU

15 Hatzi tkva kŕbeŕi şeni na diguritpe tude doĉarit.

[illegible]

16 ĶurbeĻi coxoni ĉara ikitxit do tudeni teġti opġit.

1) Leġa dido na var uġun ocaġepeġi koĉeppek mu ikumġes?

- a. isterġes
- b. ibirġes
- c. Ķurbeġiġe uluġes
- d. ikvandamġes

2) Ķoĉepe Ķurbeġis mu ikumġes?

- a. ixoronamġes c. špinumġes
- b. xaĉkumġes d. iĉaliġamġes

3) Evelis nam oras oġutes iĉaliġamġes?

- a. mturis c. monĉinoras (yazis)
- b. mĉimas d. dobass

4) Ķurbeġis naĶo ora dodgituġes?

- a. xut-aġi tuta c. šanda
- b. ar xafta d. ar ndġa

5) Ķoĉeppek Ķurbeġis na skidun oras oxorcalepek mu ikumġes?

- a. iyondramġes
- b. koĉepe-niġi ĉumġes
- c. berepes otzĶeġes do iĉaliġamġes
- d. incirġes

6) Lazepe nam dobadonapeġa var uluġes?

- a. Tuna c. Mġoli
- b. New Yorki d. Ţursa

7) Lazepek muġeni Ruseġiġa ulurġes?

- a. taġdili šeni
- b. oĉaliġu šeni
- c. turistoba šeni
- d. osteru šeni

8) Lazepek Rusepeġen nam dulyape digures?

- a. muhendisoba
- b. furuni do logonta dulya
- c. ŶoxĶoroba
- d. mutu var digures

9) Turkiye Cumhuriyeġi didġu-ġkule Lazepek Ķurbeġiġe so oxtimus kogyoĉĶes?

- a. Antalyaġe c. didi noġapeġe
- b. Malatyayġe d. Mersiniġe

10) Lazepek Ķurbeġis mu var goĉĶondes (goĉondres)?

- a. oxoronu c. kva oĶaxu
- b. lu oĉĶomu d. svalepe-niġi

ZENİS BORŦİ

Zenis vorŦi Tunaşa niŦi-škule
Yano yano geliŦi ondğe-škule
Mabgarinu oxorşa mepti-škule
Mot memŦkomer na şuri mişinare

Mutxa divu suzgişi mtsxuli-skani
Var çkomi do doŦi xatiri-skani
Mot var moxti megoŦroxas xe-skani
Mot memŦkomer na şuri mişinare

Txiris mebli sağı xe meŦaxeri
Ma hak bibgar si Tunas elaxer-i
Gzapes bitzker tolepe moŦaxeri
Mot memŦkomer na şuri mişinare

KarŦali miçari man-ti meptare
MaŦrozi gava do armas yeptare
Ma-ti skani-kala Tunas goptare
Ordo moxti na şuri mişinare

Helimişi Xasani

Hatzi beroba do osterupeşi amtsika dovisinapat.

1. Si berobas isterŕi-i (ibirŕi-i)?
2. Mupe isterŕi (ibirŕi)?
3. Mipe-kala isterŕi?
4. Nam orapes isterŕi-i?

Dinleme

Konuşma

Okuma

Yazma

Ham Unites:

1. Galenişi mu ren?
2. Galenişi so skidun?
3. Galenişepe viçinat

ČARA

İpti iucit (ışkinit, isiminit). Ukule ikitxit (tkvit, golionit).

BEROBA

Zuğauças, berepek panda isteran (ibirian). Çku (çkin, şku) dido osterupe (obirupe) miğuşes. Manebape-čkimi-kala panda visterşit (vibirşit). Mçima do mjora oraşı osterupe çkva do çkva renan. Ťaroni mçima ren-na oxorişı doloxe visterşit. Nandidik inoraşı mtzkupi (mtzupi) serepes paramitepe mimeselamtes. Ma çinka, cazi, dida-mangisa do germaçoşı paramitepe dido kai domatzoneşu (opřa xadzi mayeşu). Çkimi berobas opuşepes elektriğı var orřu. Heřeni seris şuşeli lambate dopxeduşit. şuşeli lambak mtsika tena (te, řona) meçamşu do iri-tevuli oşkurinoni orřu.

Bazi orapes-ti zişapete vişterşit. Berepek artikatis mutxanepe vukitxamşit. Tudenı osteru tkva-ti kogiçkişanen. Var giçkinan-na baba do nana-tkvanis ukıtxit. Hentepes kuçkinan doren (Hinis kuşkunan donu).

Amseri giçandam.

So moncirare?

Tzemtzes.

Mu mçare?

Pentze...

Ama țaroni mjora do mçxapa ren-na gale visterțit. Çkva do çkva (çeșiti çeșiti) osterupe miğutes. Ķukuși (onțkobinuși), tzingili, poxo, tzukali, do entza centza (entzoni gentzoni) țăanda na visterțit osterupe orțes.

Mçxapa orapes berepe ġalișe vulurțit do țobas vinçirțit. Bazi-ti aroğorda (arte) çxomi țăçopumțit.

Mamșkorinekesi onțulepeșe amavuluțit do șuka meptzilumțit. Meyve ncalepeșe evuluțit. Omuri (qomuri, ombri), mtsxuli, uškuri, luği vimxorțit do korba vidzğamțit.

İnoras lazuțışı nokropepete (kurka, komșuri) babena vikumțit. Burti komiğunan-na zeni svalepes burtite visterțit (țopute vibirțit).

Arti osteronepe (obirașepe) miğutes. Oțlașinoni (oțkvatsinoni), ġirğila, koțoxa do pitsariși araba kața beres ayețu (avețu, aqvețu).

Kața beres-ti pitsariși araba oxenu kučkıtu (kușkuțu). Txomu ncașe arabași tekeri vikumțit. Mazi (dingili) oxenu șeni mșkeri nca vixmarțit. Araba manișa idas ya do tekerepes tzkari govobamțit.

Gale mçima va ren-na araba-čkunita gzalepes pstuțit. Arabate ostu șeni emti do mçire gzalepe kai matzoneșes. Arti, pitsari arabapete susa gzalepes yariși vikumțit. Yariși ordo na oçodinasere maarani iyețu. Hatzi, xolo berepek pitsariși arabapete isteran do bazi opuțepes yarișepe-ti ikuman.

Beroba do sterapa da do cuma steri renan. Ari var orțașa majura var iyen. Beres var isterașa var axenen. Berek ukașams, ncașe eyulun, ġalis inçirs, çxomi çopums, burti isters. Berobași çami osteru ren. Berek osterute digurams, osterute irden.

Ma bere vorțışa dido visteri (vibiri). Ma-ti nandidi miyonuțu. Nandidi-čkimișe dido Lazuri țăaramiti mișkinapun. Ma-ti pitsariși araba miğutu do manebape-čkimi-kała visterți, yarișepe vikumți.

Si-ti osteru kai dogatzonen-i (obiru xadzi gayen-i)?

Hatzi, he ndğalepeși gonoșinapete vixeler do guri ağani domayen (domaven, doma-q-ven).

ZIŢAPUNA

1 Tudeni ziŭapes boŭi na ren svalepe opŭit.

1 O S E R

5 Ŗ Ŗ U Ŗ

2 D D A A N G S

3 G E R Ŗ Ŗ Ŗ Ŗ

6 M Z

4 Ŗ N Ŗ

7 Ŗ R A M T i

2 Tudeni ziŭapes xetape renan. Tkva tzori-muŭi doŭarit.

1. dadimingasa

didamangisa

2. pitsori

3. pantze

4. boreba

5. Ŗiramita

5. okentsuru

3 Dogurale-tkvani-kala tudeni zişape şeni isinapit.

1. osteroni	5. osteru	9. burti	13. şparamiti
2. susa gza	6. pitsarişi araba	10. iri-tevuli	14. kuķuři
3. şaroni	7. germaķoči	11. tena	15. onķkobinoni
4. mazi	8. činka	12. čona	16. oşlaşinoni

4 Tudeni, ar gnapate (ar maanate) na ren ziřape okomčesit.

A

1. emti
2. osteru
3. visterşi
4. şparamiti
5. kuķuři
6. omuri
7. okantsure

B

- a. obiru
- b. vibirşi
- c. meseli
- č. ořkobinoni
- č. ombri
- d. doloķanure
- e. kabani

5 Tudeni zişapes otzkedit do gurubişi gale na ren zişa gamakatit.

1

- a. araba
- b. pitsari
- c. mazi
- č. ~~puci~~

2

- a. bere
- b. şparamiti
- c. nandidi
- č. čxomi

3

- a. stun
- b. isters
- c. araba
- č. makvali

6 Tkvani opuŧes tudeni ziŧape muço itkven, doçarit.

TKVANI OPUŦES MUÇO İTKVEN

1. osteroni/ obironi

2. þaramiti/ meseli

3. osteru/ obiru

4. odro/ ordo

5. isters/ ibirs

6. ikums/ ikips

7 Tudeni ziŧapeşi Turkuri-muşi doçarit.

1. osteroni

2. þaramiti

3. susa gza

4. osteru

5. burti

6. pitsarişi araba

OŞĶINU - OUCU - OSIMINU

8 Beroba coxoni čara iŝkinit do cumle tzori ren-na "Ho", ġuli ren-na "Var" čarit.

1. Zuġaučas, ora, berepe ŝeni osterute golulun.	<u>Ho</u>
2. Ťaroni mčima ren-na vincirřit.	<u> </u>
3. Hemorapes opuşepes elektriġi korşu.	<u> </u>
4. Ŝuřeli lambak kahi tena (te, čona) mečamřu.	<u> </u>
5. Ťaroni mjora ren-na gale vişterşit (vibirşit).	<u> </u>
6. Pře čxomi var pčopumřit.	<u> </u>

9 Beroba cpxpni čara iŝkinit do tudeni kitxalapes cuġaři meřit (Ho/ Var).

ĶITXALA : Zuġaučas berepek řanda isteran-i (ibiran-i)? (Ho/ Var)

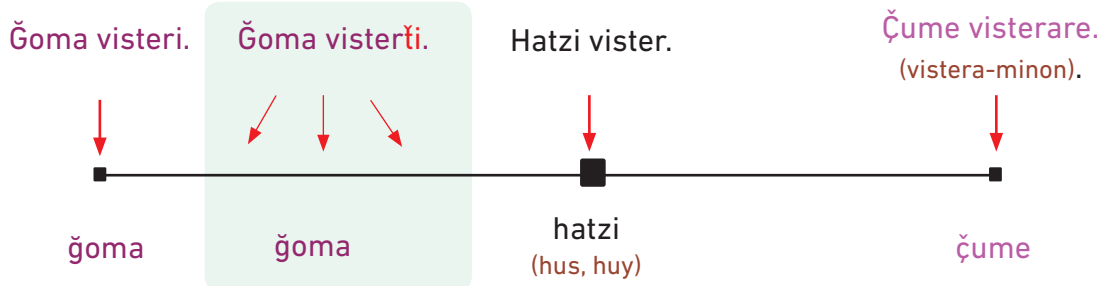
A : Ho, Zuġaučas berepek řanda isteran (ibiran).

B : Var, Zuġaučas berepek řanda var isteran (var ibiran).

1. Nandidepek şaramitepe imeselamşes-i?	(Ho)
2. Opuşepes elektriġi orşu-i?	(Var)
3. Seris şuşeli lambapete dopxeduşit-i?	(Ho)
4. Şanda kukuşi vişterşit-i?	(Ho)
5. Pitsarişi araba miġuřes-i?	(Ho)
6. Pitsarişi arabapete yarişi vikumşit-i?	(Var)

NENAÇKİNA

TZOXLENİ MEYONERİ ORA : Geçmişte başlayıp bir süre devam eden ve geçmişte biten zamandır. Türkçede, “yapıyordum, gidiyordum” şeklinde kullanılır ve geçmişte devam eden zaman olarak adlandırılır. Lazcada “vikum^{ti}, vulur^{ti}, vibir^{ti}” şeklinde sondan ekler alır. Aşağıdaki tabloları inceleyiniz.

GOLAXTİMERİ ORA
GEÇMİŞ ZAMAN

Ma	visteri : oynadım
Si	isteri : oynadın
Hemuk (himuk)	isteru : oynadı
Çku (şku)	visterit : oynadık
Tkva	isterit : oynadınız
Hentepek (hinik)	isteres : oynadılar

TZOXLENİ MEYONERİ ORA
GEÇMİŞTE DEVAM EDEN ZAMAN

vister ^{ti}	: oynuyordum
ister ^{ti}	: oynuyordun
ister ^{tu}	: oynuyordu
vister ^{tit}	: oynuyorduk
ister ^{tit}	: oynuyordunuz
ister ^{yes}	: oynuyorlardı

HATZİNERİ ORA
ŞİMDİKİ ZAMAN

Ma	vister : oynuyorum
Si	ister : oynuyorsun
Hemuk (hemuk)	isters : oynuyor
Çku (şku)	vistert : oynuyoruz
Tkva	istert : oynuyorsunuz
Hentepek (hinik)	isteran : oynuyorlar

MOXTASEN ORA
GEELECEK ZAMAN

visterare	: oynayacağım
isterare	: oynayacaksın
isterasen	: oynayacak
visteraten	: oynayacağız
isteraten	: oynayacaksınız
isteranen	: oynayacaklar

10 Tudeni fiilepe mtel (iri) dzegnepe şeni (tüm şahıslar için) gamasvarit.

1

Ma	vibir̃i. (<i>oynuyordum</i> / <i>şarkı söylüyordum</i>)
Si	i _____ i
Hemuk	i _____ u
Çku	vi _____ t
Tkva	i _____ t
Hentepek	i _____ es

4

Ma	vikum̃i. (<i>yapıyordum</i>)
Si	i _____ i
Hemuk	i _____ u
Çku	vi _____ t
Tkva	i _____ t
Hentepek	i _____ es

2

Ma	vulur̃i. (<i>gidiyordum</i>)
Si	u _____ i
Hemuk	u _____ u
Çku	vu _____ t
Tkva	u _____ t
Hentepek	u _____ es

5

Ma	psur̃i. (<i>kayıyordum</i>)
Si	s _____ i
Hemuk	s _____ u
Çku	p _____ t
Tkva	s _____ t
Hentepek	s _____ es

3

Ma	dopxedũi. (<i>oturuyordum</i>)
Si	do _____ i
Hemuk	do _____ u
Çku	dop _____ t
Tkva	do _____ t
Hentepek	do _____ es

6

Ma	vixmar̃i. (<i>kullanıyordum</i>)
Si	i _____ i
Hemuk	i _____ u
Çku	vi _____ t
Tkva	i _____ t
Hentepek	i _____ es

OĞİTXU - GOLAONU - OŖĖU

11 Tudenı gamakateri zışapete oxotzononi cumlepe getzopxit (cetzopxit).

1. Beroba /do/ steri/ sterapa/ da/ do/ cuma/ renan.

2. Beres/ var/ var/ isteraşa/ axenen.

3. Berobaşı/ osteru/ çami/ ren.

4. osterute/ berek/ digurams.

5. Ma-ti/ arabate/ visterşi/ pitsarişi.

6. He/ gonoşınapete/ ndşalepeşi/ vixeler.

12 Tuden cumlepes ğuli na ren zışas goluğarit.

1. Zuğauças berepek şanda	vışters / isteran.
2. Çku dido osterupe	giğuşes / miğuşes.
3. Hemorapes şuşeli lambapete	dopxeduşit / doxeduşit.
4. Bazi orapes-ti zişapete	vişterşit / işterşi.
5. Berepek artıkatis mutxanepe	ukaşamşu / vukitxamşit.
6. Çku mçxapa orapes ğalişe	vulurşit / mulurşes.
7. Bazi-ti çxomi	şççopumşit / kççopumşit.

13 Artikati-kala okomçęřit do cumle getzopxit.

A

1. şaroni ini ren-na
2. Gale mçima ren-na
3. Bazi orapes-ti
4. Hemorapes opuşepes
5. Mamşkorinekesi
6. Ama şaroni mjora ren-na
7. Gale mçima va ren-na
8. Burti komiğunan-na

B

- a. oxoris dopxeduşit.
- b. oxorişi doloxe vişterşit.
- c. elektriği na var orşu.
- ç. zişapete vişterşit.
- ç. gale vişterşit (vibirşit).
- d. şuka vimxorşit.
- e. burtite vişterşit.
- f. araba-çkunitte pstuşit.

14

Tudeni cumlepe, oraşi ziŧape ixmarit do opſit.

inoras	bayramepes	çkimi berobas	bazi orapes
mjora ren-na	mçxapa orapes	ini ren-na	şanda

1. Zuğauças berepek şanda isteran (ibiran).
2. Ŧaroni _____ oxorişi doloxe visterŧit.
3. _____ berobas opuŧepes elektriği var orŧu.
4. _____ -ti ziŧapete visterŧit.
5. Ama Ŧaroni _____ gale visterŧit (vibirŧit).
6. mçxapa _____ berepe ğalişe vulurŧit.
7. _____ jur didi ncas okantsure getzavokidamŧit
8. _____ lazuŧişi nokroşepete (*kurka, komşuri*) babena vikumŧit.

15

NENATE: Çara ikitxit do tudeni kitxalapes osinapute cuğapı meçit?

- 1) Mundes oxorişi doloxe visterŧit?
- 2) Nandidik mundes şaramitepe mimeselamŧes?
- 3) Mundes opuŧepes elektriği var orŧu?
- 4) Mundes ziŧapete visterŧit?
- 5) Mundes gale visterŧit?
- 6) Mundes ğalişe vulurŧit do ŧobas vinçirŧit?
- 7) Mundes okantsurete vikantsureŧit (doloğanurete deleviknaneŧit)?
- 8) Mundes araba-çkuniti gzaŧepes pstuŧit?

16 Meçameri zişapete tudeni cumlepe opşit.

ayeşu (aveşu, aqveşu)

kućkiřu (kuřkuřu)

pstuşit

iyeyu

ixeneşu

gelapsuşit

vixmarşit

matzoneşes

1. Pitsarişi araba şaşa beres ayeşu.
2. Şaşa beres-ti pitsarişi araba oxenu _____.
3. Arabaşi tekeri txomu ncaşe _____.
4. Mazi oxenu şeni mşkeri _____.
5. Gale mřima va ren-na araba-ćkuniti gzalepes _____.
6. Arabate ostu şeni emti do mçire gzalepe çai _____.
7. Jilendo titzale _____.
8. Yariři ordo na oćodinasere maarani _____.

17 Tudenî fiilepeşi dzegnepe do Turkurepe-nişi kuluçarit.

1. Vikumŧi : *masumani (3.) dzegni. Yapiyordum.*
2. İkumŧi : _____
3. Vulurŧi : _____
4. Ulurŧu : _____
5. Visterŧit : _____
6. İsterŧes : _____
7. Vibirŧi : _____
8. Vibirŧit : _____

18 Ar kuralite gamazderi fiilepeşi nam-muşi ğuli ren. Tzori-muşi doçarit.

1. vulurŧi - ulurŧi - ~~ulun~~ : *ulurŧu*
2. vikumŧi - ikums - ikumŧu : _____
3. miğun - giğuŧu - uğuŧu : _____
4. visterŧi - isters - isterŧu : _____
5. dopxeduŧi - doxeduŧi - doxedun : _____
6. vukitxi - ukitxamŧi - ukitxamŧu : _____
7. miçkiŧu - giçkiŧu - uçkiŧu : _____
8. pçopumŧi - çopumŧi - çopumŧu : _____

19 Evulis otkedit do “maarani” do “majurani” dzegnepe şeni cumle gedgit.

1. Berek pitsarişi arabate isterţu (ibirţu).

Ma pitsarişi arabate visterţi (vibirţi).

Si pitsarişi arabate isterţi (ibirţi).

2. Berek da-muşî-kala ţobas inçirţu.

Si _____

Ma _____

3. Berek cuma-muşî-kala çxomi çopumţu.

Si _____

Ma _____

4. Berek maneba-muşî-kala şuka imxorţu.

Si _____

Ma _____

5. Nandidik beres þaramiti umeselamţu.

Si _____

Ma _____

GEÇMİŞTE DEVAM EDEN ZAMAN

miçki**ŋ** : biliyordum
giçki**ŋ** : biliyordun
uçki**ŋ** : biliyordu
miçki**ŋ**es : biliyorduk
giçki**ŋ**es : biliyordunuz
uçki**ŋ**es : biliyorlardı

1. mixenamţu	gixenamţu	uxenamţu
mixenamţes	gixenamţes	uxenamţu
2. mişparamitamţu		
3. mişkiţu		
4. miyonuţu		
5. mişuţu		
6. mimeselamţu		

21 Meçameri zişape ixmarit do tudeni kitxalapes cuğapi komeçit.

isteran (ibirian)

şuşeli lambate

pitsarişı araba

babena

maarani

zişapete

pitsarişı araba

çxomi

1) Zuğauças berepek şanda mu ikuman?

Zuğauças berepek şanda isteran.

2) Seris mute dopxeduşit?

3) Berepek ğalis mu çopumşes?

4) Ėařa beres mu oxenu ućkiřu-i?

5) Berepek artikatis mu vukitxamşit?

6) Mamřkorineķesi mu vikumşit?

OČARU

22

Hatzi tkva čarit.

1. Si pitsarişi araba giğuŋu-i?
2. Çkva nam osteronepe (başka nam obiraşepe) giğuŋu?
3. Si galis inçirŋi-i (imçvirŋi-i)? Çxomi çopumŋi-i?
4. Si arabaşi yarişi ikumŋi-i?
5. Si mipe-kala isterŋi (ibirŋi)?

[illegible]

23 Beroba coxoni çara ikitxit do tudeni teſti opſit.

1) Zuğauças berepek mu var ikuman?

- a. isteran (ibiran) c. ukaşaman
b. lu xaçkuman d. gulunan

2) Manebape-_____ şanda
visterşit (vibirşit).

- a. mele c. çkimi-kala
b. mole d. jile

3) Mçima do mjora oraşi osterupe
_____ renan.

- a. sotxa c. çkva do çkva
b. noğa d. zuğa

4) Nandidik inoraşi mtzkupi serepes
_____ mimeselamşes.

- a. şaşuşi c. şaramitepe
b. nanaşi d. mutxaşi

5) Seris muşeni şuşeli lambate
dopxeduşit?

- a. skani şeni
b. bere xvala na orşu şeni
c. elektrişi na var orşu şeni
d. bere na inciru şeni

6) şuşeli lambak mtsika _____
meçamşu do iri-tevuli oşkurinoni orşu.

- a. tena (te, çona) c. ngola
b. zeni d. çinķa

7) Bazi orapes-ti _____ viſterřit.
Berepek artikatis mutxanepe vukitx-
amşit.

- a. çxomite c. kinçite
b. zişapete d. mjvabute

8) Muperi svalepes burtite visterşit
(şoşute vibirşit)?

- a. ķabani c. zeni
b. emti d. gemti

9) Ķařa beres mu oxenu uçķiřu
(uřķuřu)?

- a. obgaru c. pitsarişi araba
b. omşinu d. obiru

10) Gale mçima va ren-na ara-
ba-çkunte gzalepes mu vikumşit?

- a. pstuşit c. vinçisşşit
b. vuķařamřit d. vixoronamşit

11) Zuğauças berek mu var ikums?

- a. ukaşams c. nçaşe eyulun
b. çxomi çopums d. xaçkums

12) Berobaşi çami mu ren?

- a. makvali c. lu
b. dosteru (obiru) d. loby

TZULU BOZO

Tzulu bozo soni re (2)

Dido he yar dido oroponire (2)

Tolepeşen belli ren (2)

İrişen yar irişen noseri re (2)

Si mele do ma mole (2)

Sole he yar sole vida ma sole (2)

Tzkariş kukuma ezdi (2)

Moxti he yar komoxti ğali kele (2)

Elabaru k̄alaşı (2)

Yari he yar yari dililu Paşı (2)

Nosis vulur movulur (2)

Yari he yar yari gomaşınaşı (2)

*Anonimuri Lazuri Birapa
(Okorobu: Helimişi Xasani)*

DOMKÜLAPE - KISALTMALAR

Çf : Çekimli fiil

→ : Bakınız

[...] : Eş anlamlı sözcük

A a

a Laz alfabesinin ilk harfi.

a bu. + A mu ren? *Bu nedir?* Bkz. am.

abca akarsu, dere. [ğali, ruba, oruba]

Abu Rize – Fındıklı'da bir köy adı.

Aburi Abu köyünden olan.

açinden Çf. Hapşırıyor. + Artes açinden. *Arte hapşırıyor.* → oçindu.

açkva artık, bundan böyle. + Açkva dersi viçalişare. *Artık ders çalışacağım.* [aşkva]

adeñi adet, anane.

adresi adres. + Adresi-skani mu ren? *Senin adresin nedir?*

ağani yeni. + Ma ağani porça miğün. *Benim yeni gömleğim var.* [ağne]

ağne yeni. + Çkimi tzinekepe ağne renan. *Benim çoraplarım yenidir.* [ağani]

ağnose akılsız. [unose]

ağoden Çf. Kendine birşey oluyor, başına birşey geliyor. + Mutu gağodu-i? *Sana birşey oldu mu?* + Amedis mu ağodu? *Ahmet'e ne oldu?*

ağustozi ağustos ayı. [mariaşına]

aina hiç, hiçbir, hiçbiri. + Ma paşu-çkimi aina var bdziri. *Ben dedemi hiç görmedim.* [çkar]

ak burada. + Ak mu ikip? *Burada ne yapıyorsun?* [hak]

akole bu tarafa, bu taraftan. [hakole, hakele]

akomaden Çf. Özlüyor. → okomandu.

akomanden Çf. Özlüyor. + Artes baba-muşı akomanden. *Arte babasını özlüyor.* → okomandu.

akoni buralı. + Amedi akoni ren. *Ahmet buralıdır.* [hakoni]

akra boynuz. + Xocis jur akra uğun. *Öküzün iki boynuzu var.* [kra, arka]

akrepi akrep. **Akrepepe** akrepler.

Aktivite aktivite.

alboni alfabe. **Lazuri alboni** Laz alfabesi.

aletriki elektrik.

aleñi alet. + Çiña beres aleñi oxmaru uçkin-i? *Küçük çocuk alet kullanmayı biliyor mu?*

ali boyun, boğaz. [qali]

alimben Çf. Seviyor, âşık oluyor. + Artes Tenda alimben. *Arte Tenda'yı seviyor.* → olimbu. [aoropen, oroms, qorops]

alimevi yeşil çay satılan yer.

alioni martı. [çino]

altuni altın. [okro].

am bu. + Am koci sonuri ren? *Bu adam nerelidir?* + Am tsxenepe so nulunan? *Bu atlar nereye gidiyor?* + Amuk Lazuri ğarğals. *Bu Lazca konuşuyor.* + Amuk mu ikips? *Bu ne yapıyor?* [ham]

ama ama, fakat. + Ma bere vore ama dido noseri vore. *Ben çoğum ama çok akıllıyım.* → do.

amamtume enlemesine içeriye doğru olan arazi.

amaxtimu girmek. [amolva]

ambai haber, havadis. + Ma mutuşi ambai var miğün. *Benim birşeyden haberim yok.* [xaberi]

ambinen Çf. Susuyor, su içmek istiyor. + Ma mçxvapas tzari mambinen. *Ben sıcak havada susuyorum.* → ombinu [aominen].

amçven Çf. Acele ediyor. + Artes, noğaşə oxtimu şeni amçven. *Arte çarşıya gitmek için acele ediyor.* → omçu [duşinams].

Amerika Amerika.

amolva girmek, giriş. → amulun [amaxtimu]

amot yavaş. **Amot amot** yavaş yavaş. [tamo]

amseri bu gece. + Amseri oxori-çkimişe giçandam. *Bu gece seni evime davet ediyorum.* [hamseri]

amşkorinen Çf. Acıkıyor. + Şanas ordo amşkorinen. *Şana erken acıkıyor.* → omşkorinu [amşkironen].

amşvi altı sayısı. [aşi, anşi]

amtsika biraz. + Amtsika vibirat-i Lazeburi deşani? *Biraz Lazca destan söyleyelim mi?* → mtsika.

amulun Çf. Giriyor. + Bere dersis amulun-i? *Çocuk derse giriyor mu?* → amolva.

amuşeni bunun için, bundan dolayı. [hamuşeni]

ançen pay sahibidir.

ançesi olta iğnesi. [ankesi]

andaseni halbuki, oysa. + Andaseni bere xut tzaneri ren ama var aparamiten. *Halbuki çocuk beş yaşında ama konuşmıyor.*

andğa bugün. + Andğa mektebişe vulurt ama çume muzeşe vidaten. *Bugün okula gidiyoruz ama yarın müzeye gideceğiz.* [handğa]

angi kap, kap kacak; bulaşık. + Kçokik angepe çxams. *Adam kapları yıkıyor.* → oçxu.

ankesi olta iğnesi. [anketsi, ançesi]

anonimuri anonim.

anoste lezzetsiz, tatsız. → nostoneri.

anşi altı sayısı. [aşi, amşvi]

antepe bunlar. + Antepe mi renan? *Bunlar kimlerdir?* [hantepe, hani]

anteri kazak. + Si inoras anteri dolikunam-i? *Sen kışın kazak giyiyor musun?* [kazaği]

antikuri antik.

antzo bu yıl. [tzo, tzi, hantzo, hamtzo]

anşama şeftali. [aşamba]

aominen Çf. Susuyor, su içmek istiyor. + Tzkari mauminen, tzkari pşva-minon. *Ben susadım, su içeceğim.* → ominu [ambinen].

aoropen Çf. Aşık oluyor, seviyor. + Artes Tenda aoropen. *Arte Tenda'yı seviyor.* → oropumu [oroms, qorops, alimben].

apiçora bir nefeste, bir solukta, anında, çarçabuk. [arşvaci]

aşrili nisan ayı.

ar bir. **Ar miti** bir kimse. **Ar mitxa** birisi. **Ar şoşeşe ar** nadiren. → miti, mutu.

ara dal. + Kınçi mtsxuli aras celaxes. *Kuş armutun dalına konmuş.* [qa, şoti]

araba araba. + Ma araba miyonun. *Benim arabam var.*

arandza 1. Narenciye. **2.** Turuncu renk.

arguni balta. + Artek argunite dişka şvatums. *Arte balta ile odun kesiyor.*

arka boynuz. [akra, kra]

Arkabi Arhavi, Arhavi kasabası.

Arkaboi 1. Arhavili, Arhaviden olan. + Amedi Arkaboi ren. *Ahmet Arhavili'dir.* **2.** Arhavi'ye özgü olan. [Arkaburi]

Arkaburi 1. Arhavili. **2.** Arhavi'ye özgü. [Arkaboi]

arkadaşi arkadaş. Bkz. maneba.

aroğorda beraber, birlikte. + Berepe mektebişe

aroğorda ulunan. *Çocuklar okula birlikte gidiyorlar.* [arte, arto]

arşvaci bir nefeste, bir solukta, çarçabuk, bir anda. [apıçora]

Artaşenuri Ardeşenli.

arte beraber, birlikte. [arto, aroğorda]

arti diğer, öteki. **Artepe** ötekiler. + Arti berepe so renan? *Diğer çocuklar neredeler?* [majura]

artikati birbirlerine, birbirlerini. + Koçepes artikati aoropenan. *İnsanlar birbirlerini seviyorlar.*

arto beraber, birlikte. [arte, aroğorda]

Artvini Artvin.

Artza Bir Laz aile adı.

artzo biri, bir kişi. + Magurepeşi artzo mektebişe ulun, majurak incirs. *Öğrencilerden biri okula gidiyor, diğeri uyuyor.* [artso]

Artaşeni Ardeşen, Ardeşen kasabası. [Atraşini]

Artaşenuri 1. Ardeşenli, Ardeşen kasabasından olan. **2.** Ardeşene özgü olan.

Arxave Arhavi. Bkz. Arkabi.

askeri asker. [askeri]

askerona askerlik.

as̱i zaten.

aş̱i altı sayısı. [amş̱vi, anş̱i]

aş̱kva artık, bundan böyle. + Berepek aş̱kva Lazuri isinapaman. *Çocuklar artık Lazca konuşuyor.* [aç̱kva]

aş̱o böyle, bu tarafa. + Aş̱o moxtit. *Bu tarafa gelin.* [haş̱o]

Atina Pazar kasabası. + Arte Atinuri ren-i? *Arte Pazarlı mı?*

Atinuri 1. Pazarlı, Pazar kasabasından olan. **2.** Pazar kasabasına özgü olan.

atxe geçmişte, eskiden, evvel, mazi. + Atxe ma Arkabis pskiduṟi. *Geçmişte ben Arhavi'de*

yaşıyordum. → p̱o̱te.

atzi şimdi. + Atzi kapça p̱ç̱komaten-i? *Şimdi hamsi mi yiyeceğiz?* [hatzi, hus]

atzkunen Çf. Ağırıyor. + Zeras ti atzkunen. *Zehra'nın başı ağrıyor.* → otzkunu.

atzunen Çf. Ağrıyor. + Ti matzunen. *Başım ağrıyor.* → otzunu. [atzkunen, tkuns]

atzup̱e̱ti çalışkan, hamarat. → pelaperi.

a̱tamba şeftali. [aṉtama]

a̱tki atkı.

a̱tle̱ti atlet. [fi̱tiḵozi]

avi̱te Venüs gezegeni, Çoban yıldızı.

avla avlu. + Avla-skani cuneli, çepri megipinare. *Senin avlun güneşli, oraya kendir sereceğim.* [koda]

axvalen Öksürüyor.

aya hele, hele bir. + Aya moxti do visinapat. *Hele gel de konuşalım.*

ayen Birine akraba oluyor. Bkz. oyapu. [aven, aqven]

B b

b Laz alfabesinin ikinci harfi.

baba baba. + Arteşi babas Tsate gyodzin.

Arte'nin babasının adı Tsate'dir. → codzun, coxons.

babaotsxe babalık, üvey baba. [ogebaba]

babena taneleri alınmış mısır koçanının üst üste konulması ile oynanan bir çocuk oyunu.

baçxuri gümüş.

badi ihtiyar adam, yaşlı erkek. → dida.

bageni derme çatma kulübe, ot ambarı. → patsxa.

bağulya serçe (kuş).

baharaŋi baharat.

bakali bakkal.

baki ahır. + İnekler ahırda mıdır? *Pucepe bakis renan-i?* [axiri, mandre]

baklava baklava.

baldurcani patlıcan. [paŋlicani]

balkoni balkon. [perçe]

baloni balon. + Çocuk balon şişiriyor. *Berek baloni ombarinams.*

balucağı domates. [tomatisi]

bandara bayrak. [bayrağı]

bang aptal. [burde]

bang banka. [banka]

barabura patates. [dixomakvali]

bardağı bardak.

bars Çf. Esiyor. + İxi bars. *Rüzgar esiyor.* → obaru.

barva rüzgâr, yel. [ixi]

baskeŋi basketbol oyunu.

başka başka.

baŋo bir balık türü.

Batumi Batum.

baxana deniz kıyısında kayıkların konulduğu kapalı alan; balıkçı barınağı. [paxana, ƣaxana]

bayami bayram.

bayrağı bayrak. [bandara]

bazi bazen, bazı. + Bazi noğaşe vuluŋi bazi-ti ngolaşe. *Bazen ƣarşıya giderdim bazen de yaylaya.*

beari bahar. [purkinora]

beciŋi mühim, önemli, acil. + Andğa beciŋi dulya var miğun. *Bugün önemli bir işim yok.* [muhimi]

bedi 1. Nine, anneanne, babaanne, büyükanne. [nandidi]

bedi 2. baht, talih. **Bedi goçveri** bahtı kara, bahtsız, talihsiz.

Befa Fatma adının Lazcada söylenişi.

belediye belediye.

ben büyükanne. [nandidi, didi nana]

berberi berber.

berci kazma. [bergi]

bere çocuk. + Berepe so renan? *Çocuklar neredeler?*

bere-bara çoluk çocuk.

bereburi çocuksu, çocukça. [berebura]

bergi kazma. [berci]

bergums kazıyor.

beroba çocukluk. [berona]

bertzeuli nar.

besi direk.

beŋi 1. büyük. [didi, morderi] **2.** çirkin.

bgara ağıt, matem. [mgara]

bia ayva.

bibi ördek.

biçi delikanlı, erkek (genç), oğlan. → bozo, kulani.

biga çomak, çubuk, değnek, sopa.

biŋiçi dirsek. [birŋiçi]

bilgisayari bilgisayar. [okune]

bilontsa eğrelti otu. + Pucik bilontsa var imxors.
İnek eğrelti otu yemiyor. [limbotsa, limbrotsa]

bina bina.

binexi asma ağacı.

birapa şarkı, türkü. + Hatzi ar Lazuri
birapa visiminaten. *Şimdi bir Lazca şarkı dinleyeceğiz.* → obiru, oŋrağodu.

birgili diz. [burguli]

bobola 1. Böcek. **2.** Örümcek. → raxna; bombula.

Boçxa Borçka kasabası.

Boçxuri Borçkalı; Borçkaya özgü.

boda ağ, balık ağı.

boi boy. [ŋani]

bombula 1. Böcek. **2.** Örümcek. [raxna; bobola]

bonca harf. + Lazuri albonis naŋo bonca ren?
Laz alfabesinde kaç harf vardır? [xerfi]

bonums Çf. Yıkıyor (bir canlıyı, başkasını). +
Tendak coğori bonums. *Tenda köpeği yıkıyor.*
→ obonu. [bonups, mbonums]

boşi boş. + Boşi svalepe opşit. *Boş yerleri doldurunuz.*

boŋi bot, ayakkabı.

boya boya. + Artek kotas mçita boya dusums.
Arte duvara kırmızı boya sürüyor. [ğapŋi]

bozo kız. + Şana mişi bozo ren? *Şana kimin kızı?* [kulani]

bresti boz, gri rengi. [mbura]

brinci pirinç. [binci; ħrindzi]

bula hala, teyze. [dadi]

buleŋi turp. [buleçi]

buli kiraz. + Berek mbuli imxors (çkomups).
Çocuk kiraz yiyor. [mbuli]

bunduri tembel, hantal. [bundura]

burbu yarasa. + Burbu seris putxun (jun).
Yarasa gece uçar.

burde aptal. [banga]

bureği börek, Laz böreği. → paponi tepsi.

burguli diz. + Burgulepe matzkunen do var
gomalen. *Dizlerim ağırdığı için gezemiyorum.*
[birgili]

burti top. + Çocuklar bahçede top oynuyor.
Berepek avlas burti isteran (ibiran). [bulti]

butsxa tırnak.

buŋka yaprak, sayfa. [pavri]

buŋkuci arı; bal arısı. [puŋuci]

c Laz alfabesinin üçüncü harfi.

ca ağaç. [nca]

cadai cadde. [cadaxi]

cadaxi cadde. [cadai]

C c

c Laz alfabesinin üçüncü harfi.

ca ağaç. [nca]

camı cam. + Berepek oxorişi cami doşaxes.
Çocuklar evin camını kırdılar.

cari yemek; ekmek. [gyari]

caroba yemek vakti. [gyaroba]

cazi cadı.

cebi cep. + Cebis mu dologidzin? *Cebinde ne var?*

ceçaçxaloni çağlayan, şelale. [geçaçxaloni]

ceçapu başlamak. → coçams. [geçkapu]

cedgun üzerinde duruyor. [gedgin]

cejiru silme, silmek (yazı). → cejirums [gejilu]

cejirums Çf. Siliyor (yazı vs.). → cejiru
[gejilums]

celaxedun ucuna/ kenarına oturuyor.

celaxers ucuna/ kenarına oturmuş haldedir.

cençareri para. [geçareri, geçareli]

cendğani öbür gün. [gendğani]

ceşveli cetvel.

cğata mavi renk.

ciceğeni örümcek kuşu. Atmaca avlamak için kullanılır. [ğaço]

cinsi cins. + Coğori-skani nam cinsi ren? *Senin köpeğın hangi cins?*

cixa kale. + Zilkale giçkinan-i, heya cixa ren.
Zilkale'yi biliyor musunuz, o kaledir.

ciyonams canlı bir varlığı aşağıya doğru indiriyor.

coçams Çf. Başlıyor. + Şanak mektebis
kocoçu-i? *Şana okula başladı mı?* → ceçapu
[gyoçkams]

codzun Çf. Adındadır, adı ... dır. + Ma Tenda
cemodzun, si mu cegodzun? *Benim adım Tenda'dır, senin adın nedir?* [gyodzin, coxons]

coğorçxomi köpek balığı.

coğori köpek. [laçi, layçi]

coğrafya coğrafya.

coxo isim. [yoxo]

coxoni adlı, isimli. + Arte coxoni biçi Lazi ren.
Arte adındaki çocuk Laz'dır. [yoxoni]

coxons Çf. ...adındadır. + Ma Tenda mcoxons,
si mu gcoxons? *Benim adım Tenda'dır, senin adın nedir?* [gyodzin, codzun]

cuğapı cevap. + Tudenı kılalapes cuğapı
meçit. *Aşağıdaki sorulara cevap veriniz.*

culun aşağıya doğru iniyor.

cuma birader, erkek kardeş. + Ma jur Cuma do
jur da miyonun (miqonun). *Benim iki erkek iki kız kardeşim var.*

cumaçxa çarşamba günü. + Cumaçxas Lazuri
dersi giğunan-i? *Çarşamba günü Lazca dersiniz var mı?*

cumadi amca, dayı. + Si cumadi giyonun-i?
Senin dayın/ amcan var mı?

cumaloba 1. Kardeşlik. 2. Barış.

cumle cümle. + Ham/ haya Lazuri ar cumle ren.

Bu Lazca bir cümledir.

cumuriyeŧi cumhuriyet.

cuneli güneş alan yer.

cuzdani cüzdan. + Geçareli cuzdanis

dolomidzin. *Param cuzdanımdadır.*

cuzi güz mevsimi. [stveli]

Ç ç

ç Laz alfabesinin dördüncü harfi.

çabri dudak. [çarbi, leşki]

çaçxa perşembe günü. + Çaçxas nam dersi giğün? *Perşembe günü hangi dersin var?* [umkeseeri]

çai çay. + Ma kaña ndğas jur bardağı çai pşum. *Ben hergün iki bardak çay içerim.* [nçai]

çams yediriyor.

çanta çanta. [tsantsa]

çarbi dudak. [çarbi, leşki]

çare çare.

çeketi ceket. + Ma çeketi dolomokuns. *Benim üzerimde ceket var.*

çelamure gözyaşı. [çilambri]

çere renk. + Tzinekis muşeni çere amtu? *Çorabın rengi neden kaçtı?* [peri]

çerge atmaca avlamak için beklenen yer.

çeşiiti çeşit, tür. + Ham dunyas çeşiiti çeşiiti koçi skidun. *Bu dünyada çeşit çeşit insan yaşıyor.*

çetini zor, meşakatlı. [meçireli]

çiçkili taze, yumuşak, körpe. [çiçku]

çiçku taze, yumuşak, körpe. [çiçkili]

çikilaze sincap.

çilambi gözyaşı. [çelamure]

çileri evli erkek. + *Amedi çileri va ren. Ahmet evli değil.* → komoceri, gamatxveri.

çili karı, eş. + Asiye Amedişi çili ren. *Asiye Ahmet'in eşidir.*

çil-komoci karı koca. + *Amedi do Asiye çil-komoci renan. Ahmet ve Asiye karı kocadırlar.*

çilo kilo. [kilo]

çima yağmur. [mçima].

çineri tanınmış, meşhur.

çitabi kitap. + ma çitabi viður (golovionam). *Ben kitap okuyorum.* [kitabı]

çkar hiç. [aina]

çkimda bana.

çkimeburi kendimce, kendime özgü. + Ma çkimeburi maçalışen. Si-ti skaneburi içalışi. *Ben kendimce iş* [şkimeburi, çkimebura]

çkimi benim. + *Arte benim çocuğumdur. Arte çkimi bere ren.* [şkimi]

çkin biz. + Çkin koçi voret. *Biz insanız.* [çku, şku]

çkinapa bilgi, bilim.

çkinebura bize göre, kendimizce. [çkuneburi, şkuneburi]

çkineburi bize göre, kendimizce. [şkuneburi, çkuneburi, çkineburi]

çkini bizim. + *Lazuri çkini nana ren. Lazca bizim dilimizdir.* [çkuni, şkuni]

çku biz. + Çku hak voret. *Biz buradayız.* [çkin, şku]

çkuneburi bize özgü, göre, bizce. [çkineburi, şkuneburi]

çkuni bizim. + Çkuni oxori hak ren? *Bizim evimiz buradadır?* + Çkuni ocağışi ncas

otzkedit. *Bizim aile ağacımıza bakınız.* [çkini, şkuni]

çkva 1. Artık. 2. Başka, daha. **Çkva kaite**
hoşçakal.

çkva do çkva farklı farklı, başka başka.

çoi köy. + Amedis çoi-muşı alimben. *Ahmet*
köyünü seviyor. [kyoi, opuŋe]

çona ışık. + Tutak çona memitanaman. *Ay bize*
ışık tutuyor. [kyona, te, tena]

çorba çorba.

çorçi hafif. [subuŋi]

çoşe köşe. [kyoşe, ğoci]

çouri köylü. [kyouri, çouri]

çuçuna ılık. + Berek çuçuna tzkarite xura ibons.
Çocuk ılık su ile banyo yapıyor. + Ĥaroni
çuçuna ren. *Hava ılık.* [tibu]

çukuleta çukulata.

culturi kültür. [kyulturi]

çumers kolluyor.

çuntu hantal. [kyuntu]

çupe küpe. [ucikumbi]

çutupxana kütüphane. [okitabe]

çxalva eylül ayı. [staroşina]

çxams Çf. Yıkıyor (bulaşık, araba, diş vs.). +
Artek angepe çxams. *Arte kapları yıkıyor.* →
oçxu.

çxindi burun. [çxvindi]

çxomi balık. [çxombi]

çxoro dokuz. [nçxoro]

çxvindi burun. [çxindi]

çxvopa sıcak hava. [mçxapa, mçxvapa]

Ç Laz alfabesinin beşinci harfi.

Çabu yapışkan.

Çaçaxi çamur, bataklık. [çorçi]

Çadari çınar ağacı.

Çağana yengeç. [çağali, çağani]

Çami ilaç. [laci]

Çanda davet, düşün. + Çxomi dido divu-na
çanda miğun çumani. *Balık çok olduysa yarın
düşünüm var.*

Çapala eti lezzetli bir balık
türü (Lat. *Coregonus albula*).

Çara yazı. + Resimi do çara okuvelams-na
nuğarit. *Resim ve yazı birbirine uygunsa
işaretleyiniz.* → oçaru.

Çaraloba edebiyat, literatür.

Çarambulya alacalı. [çereli]

Çareri yazılı.

Çarums Çf. Yazıyor. + Tendak mektubi çarums.
Tenda mektup yazıyor. → oçaru. [çarups,
nçarums, nçaruy]

Çarups Çf. Yazıyor. → oçaru. [çarums,
nçarums, nçaruy]

Çatali çatal.

Çaxala 1. Turşu. + Ma çaxala oşkomu kai
domatzonen. *Ben turşu yemeyi seviyorum.* →
turşi. **2.** Bir tür lahava yemeği.

Çe! Lazcada bir kişiye seslenme ünlemi, hey.

Çemu Lazcada Mustafa adının söylenişi.

Çepri kendir, kenevir. [Kepri]

Çereli alacalı. [çarambulya]

Çerema Trakonya balığı; çalar
balığı.

Çeyreği çeyrek.

Çinka Laz sözlü kültüründe mitolojik bir varlık.

Dişi bir figür olarak tasvir edilir. Kuytu
yerlerde, dere içlerinde yaşar. Güneşli
zamanlarda bir gölün üstünde, içinde yavrusu
bulunan altın beşiği sağlar.

Çkomups Çf. Yemek yiyor. + Artek kapça
çkomups. *Arte hamsi yiyor.* → oçkomu
[imxors].

Çoçoxi çamur, bataklık. [çorçi]

Çopums Çf. Yakalıyor. + Tanurak orubas çxomi
çopums. *Tanura derede balık yakalıyor.* →
oçopu. [imxors]

Çorçi çamur, bataklık. [çoçoxi]

Çubri kestane. [çuburi].

Çuburi kestane. [çubri]

Çuçuuli civciv. Çuçuulepe so renan? *Civcivler
nerededir?* [tzipli]

Çuçuŭa küçücük. + (Helimişi Xasani) Ntsana
çuçuŭa ren ala dido ti-motzoneri ren. *Kızılgerdan
kuşu küçücüktür ama çok d akendini
beğenmiştir.* [tzuluŭina, tzuluŭina]

Çuki kazan. [çurçi]

Çulu çubuk, değnek. [biga]

Çumaneri sabahki. **Çumaneri gyari** sabah

kahvaltısı.

çumani sabah. + Öumanis çkimi oxoris gyari
pökomat. *Sabah benim evimde yemek*
yyelim.

çume yarın. + Çume Ĥamtras vorĤare. *Yarın*
Trabzon'da olacağım. [oçume]

çums 1. Yakıyor. 2. Pişiriyor..

çurça çit kuşu.

çuĤa küçük, ufak. + Mtuti didi ren ama kaĤu çuĤa
ren. *Ayı büyüktür ama kedi küçüktür.* [çiĤa,
tzulu, tzuĤa]

D d

d Laz alfabesinin altıncı harfi.

da kardeş (kız). → cuma.

dabali alçak.

daçkinden Çf. Yoruluyor. + Şanas ordo daçkinden. *Şana çabuk yoruluyor.* → doçkindu. [dvançinen, moğardun]

daçxuri ateş. [daçxiri]

dadala gül, gül bitkisi. [gyuli, nculi]

dadi hala, teyze. [bula]

dadzi diken. [dandzi]

daği dağ. [germa]

daha daha. + Ar daha kovidzirat. *Bir daha görüşelim.* [çkva]

dai dayı. [cumadi]

damtire kayınvalide, kaynana.

dandzi diken. [dadzi]

dapa yazı tahtası.

datzonen Çf. Sanıyor, zannediyor, tahmin ediyor. + Si ma mi dogatzonu? *Sen beni kim sandın?* → dotzonu [dvatzonen].

delpina yunus balığı. [zuğa geci]

deludzun bir şey birinin cebinde bulunuyor.

demiri demir. [ikina]

derdi dert. + Skani olva opşa derdi mayen. *Senin gitmeni çok dert ediyorum.*

derece derece. + Ĥaroni muku derece ren? *Hava kaç derecedir?*

dersi ders. + *Berepe dersis renan-i? Çocuklar derste mi?* [dogurapa]

desşani Laz şiir ve müziğinde bir form. şiir olarak 11 heceli çok sayıda dörtlükten oluşur. Bu dörtlükler kendine özgü melodilerle seslendirilir.

diabeti şeker hastası.

dibaden Çf. Dünyaya geliyor, doğuyor. + Ar bozo kodibadu. *Bir kız doğdu.* → dobadu.

dibargen yerleşiyor.

dibğen Çf. Dökülüyor (katı cisim).

diçirs gerekiyor, lazım oluyor.

dida yaşlı kadın. + Nana-şkimi dida diyu. *Nana-şkimi dida diyu.* → badi, xçini, xçini.

didamangisa Laz sözlü kültüründe ekinleri koruduğuna inanılan bir figür. Ucu eğri bir sopası vardır ve ekinlere zarar vereni o sopayla kendine çeker. Mısırların çiçeklenme zamanında sopasıyla mısırlara vurarak çiçek açmasına yardımcı olur.

didi 1. Büyük. + Koçışı didi biçi askeris ren. *Adamın büyük oğlu askerde.* → beşi, morderi.

2. Anneanne, babaanne. [nandidi]

didinana anneanne, babaanne. [nandidi, bena]

dido çok, fazla. [opşa, yopya, zade]

digurams Çf. Öğreniyor. + Artek Lazuri digurams. *Arte Lazca öğreniyor.* → doguru. [iguraps, diguray]

diguray Çf. Öğreniyor. + Berek Lazuri diguray.

Çocuk Lazca öğreniyor. → doguru. [iguraps, digurams]

digvacen yerleşiyor. [dibargen, diklexen]

diinen Çf. Doğuyor, dünyaya geliyor. → doinu [dibaden, dirinen]

dika buğday. [mdika]

dikaçams Çf. Eliyle tutuyor. + Bereke oçaraşe dikaçams. *Çocuk kalem tutuyor.* → dokaçu.

dimçku karınca. [dumçku, dunçu]

dirinen Çf. Doğuyor, dünyaya geliyor. → dorinu [dibaden, diinen]

dişka odun. [dişka]

dişvacams Çf. Dinleniyor. + Amtsika dovişvacat. *Biraz dinlenelim.* → doşvacu.

ditsa gülücük, tebessüm. [dzitsa]

ditsams Çf. Gülüyor. + Berepek ditsaman. *Çocuklar gülüyor.* → oditsinu.

ditsxiri kan. [dintsxiri]

divalams Çf. Şimşek çakıyor. + Divalams. *Şimşek çakıyor.* [dovalu]

dixa arazi. [lefa]

dixomakvali patates. [dixa kökore; dixa kökore, kartoşili]

do ve, ile, ama. **Si do ma** sen ve ben.

doba yağışlı hava. + Dobas oxoris dopxedurt do mapxas viçalışamt. *Yağışlı havalarda evde oturuyoruz ama açık havada çalışıyoruz.*

dobaderi doğmuş olan.

dobadona memleket, ülke, vatan. [memlekefi]

dobadonari vatandaş, yurttaş. [memlekefuri]

dobadora doğum günü. + **Dobadora pasta** doğum günü pastası.

dobadu doğmak, dünyaya gelmek. → dibaden [doinu, dorinu].

dobargapa yerleşme, yerleşim.

dobarger yerleşmiş halde, yerleşik.

dobira verimli arazi.

doçkinderi yorgun. + Dido doçkinderi vore. *Çok yorgunum.* [nçineri, moğaleri]

doçkindu yorulmak. → daçkinden. [donçinu, moğardu]

dodgams kuruyor.

dodgeri kurulu olan.

dodgitun Çf. Ayakta duruyor.

dodumeri konulmuş halde. [dodveri]

dodvalu koymak.

dogurale öğretmen. + Lazuri dogurale-skanis mu gyzdin? *Lazca öğretmeninin adı nedir?*

dogurams Çf. Öğretiyor. + Artek Lazuri dogurams. *Arte Lazca öğretiyor.* → doguru. [doguraps]

dogurapa ders, deneyim, tecrübe. + *Berepes Lazuri dogurapa dido aoropenan. Çocuklar Lazca dersini çok seviyorlar.* [dersi]

doguru 1. Öğrenmek. → digurams, diguraps.

2. Öğretmek. → dogurams, doguraps. **3.**

Duymak. + Ma uci var domaguren. *Benim kulağım duymuyor.* → dvaguren, ognu.

doinams Çf. Doğuruyor, dünyaya getiriyor. → doinu [dorinams]

doinu 1. Doğurmak, dünyaya getirmek. → doinams. **2.** Doğmak, dünyaya gelmek. → diinen [dorinu, dobadu].

dokaçu tutmak, tutuş. → dikaçams [dokaçu]

dolaşı dolap.

dolikunams Çf. Giyiniyor (bel üstü). + *Ma porça dolovikunam. Ben gömlek giyiniyorum.* → dolokunu.

dolixven yıkılıyor. Bkz. doloxvalu.

dolodums dikine derinliği olan kap ya da mekanın içine birşeyi koyuyor. Bkz. dolodvalu.

doloçarums Çf. Kaydediyor. + Ma nandidi-
çkimişi nena ʔilifonis kodolovoçari. *Ben
ninemin sesini telefona kaydettim.* → doloçararu.

dolodveri dikine derinliğı
olan kap ya da mekanın içine
konulmuş halde olan.

dolodzin dikine derinliğı olan kap ya da
mekanının içinde bulunan.

dolokunams Çf. Giyindiriyor.

dolokuneri giyinik. + Tenda xançeni porça
dolokuneri ren. *Tenda yeşil gömlek giyinmiş
haldedir.*

dolokuns Çf. Giyinmiş haldedir. + Tendas porça
dolokuns? *Tenda gömlek giyinmiş haldedir.* →
dolokunu [dolonkos].

dolokunu 1. giyinmek, giymek (bel üstü).
→ dolikunams, dolokuns. **2.** Giysi, kıyafet.
[dolonkunu]

dolokunu kıyafet. + Tendaşi dolokunupe
mskva renan. *Tenda'nın kıyafetleri güzeldir.*

dololams dikine derinliğı olan kap ya da
mekanının içine düşüyor.

doloni hafta. [xafta]

doloxe iç, içerisi, içinde. + Tendak oxorişi
doloxe isters (ibirs). *Tenda evin içinde
oynuyor.*

doluķaþams dikine derinliğı olan kap ya da
mekanının içine atlıyor.

dompulams saklıyor, gizliyor.

donçinu yorulmak. → dvançinen [doçkindu,
moğardu]

dondurma dondurma. + Şanak dondurma
imxors. *Şana dondurma yıyor.*

- **doni** den beri. + Xut tzanaşen doni. *Beş
seneden beri.*

- **doren** geçmişte yapılmış olan eylemleri anlatır.
Türkçedeki -mış/ -miş ekine yakın bir anlam

katar.

dorgun dikili haldedir.

dorinams Çf. Doğuruyor, dünyaya getiriyor. →
dorinu [doinams]

dorinu 1. Doğurmak, dünyaya getirmek. →
dorinams. **2.** Doğmak, dünyaya gelmek. →
dirinen [doinu, dobadu].

doskidu kalmak. → doskidun [doskudu]

doskidun Çf. Kalıyor (evde, sınıfta, yalnız). +
Bere oxoris xvala doskidu (doskudu). *Çocuk
evde yalnız kaldı.* → doskidu [doskudun]

doşti dost.

doşinu acele etmek. → duşinams [omçu]

doşvacu dinlenmek. → dişvacams.

dotanu gün ağarmak. → dotanums.

dotanums Çf. Gün ağarıyor. + Dotanums. *Gün
ağarıyor.* → dotanu.

dotanure şafak vakti.

dotzonu sanı, tahmin, sanmak, tahmin etmek.
→ datzonen, dvatzonen.

dovalu şimşek çakmak. → divalams.

dosvarams Çf. Yere seriyor.

Bkz. dosvaru.

doxedun Çf. Oturuyor. + Bere memsofas
kodoxedu. *Çocuk koltuğa oturdu.* → doxunu.

doxmeli özel. + Ham Şanaşi doxmeli araba
ren. *Bu Şana'nın özel arabasıdır.*

doxtori doktor. [ʔoxʔori]

doxume mezar; gömünülen yer.

doxunams Çf. Oturtuyor. + Oxorcak bere
memsofas kodoxunu. *Kadın çocuğu koltuğa
oturttu.* → doxunu.

doxunoni Bir yer adı. Oturulan, dilenilen yer.

doxunu oturtmak; oturtmak. → doxedun,
doxunams.

drama drama.

dudi baş, kafa. [ti]

duguni düğün. [çanda]

dukyani dükkân. [tuçani]

dulya iş. + Artek mu dulya ikums? *Arte ne iş yapıyor?*

dumçinams Çf. Haber veriyor.

dumçku karınca. [dunçu, dimçku]

dunçu karınca. [dumçku, dimçku]

dundula aptal. [burde]

dunya dünya. [kiana]

duşinams Çf. Acele ediyor. + Duşinit. *Acele edin!* → doşinu.

duşmani düşman.

duşneri düşünerek. + Ma kaťa dulya-çkimi duşneri vikum. *Ben her işimi düşünerek yapıyorum.* → oduşunu [msifoneri]

dutsxu ihlamur ağacı.

Dutxe Ardeşen'in bir beldesi; Tunca.

Dutxuri Duxteli olan ya da Dutxe'ye ait olan.

dvaçirs Çf. Ona lazım oluyor. + Si oçaraşe dogaçirs-i? *Sana kalem lazım mı?*

dvaguren Çf. Duyuyor, ısıtıyor. + Nena-şkimi dogaguren-i? *Benim sesimi duyuyor musun?* → doguru.

dvançinen yoruluyor. → donçinu. [daçkinden, moğardun]

dvatzonen Çf. Sanıyor, zannediyor, tahmin ediyor. → dotzonu [datzonen].

E e

e Laz alfabesinin yedinci harfi.

e üçüncü tekil zamir; o. → em, hem, heya, iya.

e bkz. em.

e do yani, sonuç itibari ile, sonuçta. + E do, mu vikumt? *Sonuç itibari ile, ne yapıyoruz?*

ebdi Kayıkların alt tarafında suya değen kısmında bulunan tıkaç. kayıkların yıkanması sırasında içeriye doldurulan suyun boşaltılması için kullanılır. Kayık karadayken çıkarılır, denizdeyken takılır.

eczaxana eczane.

eça yazık, ey gidi. + Eça ndğalepe! *Ey gidi günler!*

eçi do ar yirmibir sayısı.

eçi do vit otuz sayısı.

eçi yirmi sayısı.

eçöpums Çf. Alıyor, satın alıyor. + Tendak manavişe ar uşkuri keçöpu. *Tenda manavdan bir elma aldı.* → eçöpumu.

eçöpumu almak, satın almak. → eçöpums.

eçouri son, bitiş, tükeniş. **Eçouris** sonunda.

eğnai bere bebek.

einçen Çf. Yetiyor, kafi geliyor.

eiselen Çf. Kalkıyor. + Amedi nam saatıs eiselen? *Ahmet hangi saatte kalkıyor?* → eselu [moiselen, moyselen].

ek orada. + Ek mu ikip? *Orada ne yapıyorsun?* [hek, hey]

eķevisvarams Çf. İşleri ya da çevreyi düzenliyor, düzene koyuyor.

eķna kapı. + Tenda kapıyı açtı. Tendak eķna gontzķu. [neķna]

ekoni oradaki, oralı. [hekoni]

ekonomi ekonomi.

ekonomuri ekonomik, iktisadi.

eķozdums Çf. Havaya kaldırıyor.

eķraba akraba [natase]

eksale kuzen. + Arte do Şana eksalepe renan. *Arte ve Şana kuzendirler.*

ekşası Bulgur, fasülye ve pekmez karışımı bir Laz yemeği.

eķule sonra. [uķule, uķai]

elacans Çf. bir kenarda yatıyor. [elancas]

elaxedun Çf. bir kenara oturuyor.

eliklimams Çf. Birini koluna alıyor, koluna takıyor.

elulun Çf. Yukarıya doğru çıkıyor.

entza centza tahterevalli. [entzoni gentzoni, tztzikoni]

em 1. O. + Em cami şaxeri ren. *O cam kırıktır.* + Em biçepe cumalepe-çkimi renan. *O delikanlılar kardeşlerimdir.* + Emuk mektubi çarups. *O mektup yazıyor.* + Emuk Lazuri ğarğalaps. *O Lazca konuşuyor.* + Emus Lazuri uçkin. O

Lazca biliyor. [iya, hem, heya]

emti yukarıya doğru eğimli arazi, yer.

emti-gemti engebeli arazi, yer.

emxu köstebek. [muxuxi]

en -dir, -dır. [ren, on, yen]

ençina yeterince. + Ma ençina geçareli komiğün. *Benim yeterince param var.*

endoli engel. + Dersi vıçalışaŋu ama bere endoli mayen. *Ders çalışacaktım ama çocuk engel oluyor.*

enerji enerji.

eni en. + Uşkurepeşi doloxe eni kai nam ren? *Elmaların içinde en iyi hangisidir?*

entepe onlar. + Si entepe içinem-i? *Sen onları tanıyor musun?* [hentepe, hini]

eodzin Çf. Birşeyin üzerinde bir nesne duruyor.

eputxun bkz. putxun.

eselu kalkmak. → eiselen [moselu].

eşo öyle. + Eşo dulya iqven-i? *Öyle iş olur mu?* [heşo]

eşulun Çf. Derin bir yerden yukarıya doğru çıkıyor.

euçopams Çf. Birine bir şey alıyor.

eulun Çf. Aşağıdan yukarıya doğru çıkıyor.

evedi çabuk. [manişa]

evela önce, ilk olarak.

eveli bir zamanlar, eski zaman. [tzoxle]

evelinuri önceki. [tzoxleni]

evelis eskiden. [tzoxle]

evro ılık rüzgar, kible rüzgarı.

evuli örnek, örneğin. [evula]

exindums Çf. Sorumluluk alıyor. + Şana, kimsenin çocuğunun sorumluluğunu almıyor. *Şanak mitişi bere var exindums.* → exondvalu.

exondvalu sorumluluk almak. → exindums.

eya o. → iya.

eyinçen Çf. yetiyor, kafi geliyor.

eyodgams Çf. Bir nesneyi bir şeyin üzerine koyuyor.

eyuçopams Çf. Birine bir şey alıyo.

eyulun Çf. Üste çıkıyor.

ezdams Çf. saklıyor, muhafaza ediyor.

ezmoce düş, rüya. + Berek ezmoce dzirems. *Çocuk rüya görüyor.* [izmoce]

F f

f Laz alfabesinin sekizinci harfi.

fara defa, kez. + Ar ndğas naqo fara gyari
imxor? *Bir günde kaç kez yemek yiyorsun?*

fayde fayda, yarar. [pelapa]

feķiri fakir.

felengi Deniz taşıtlarını
karada taşımaya yarayan
parçalar halindeki ahşap
kızak.

feli kabak. [ore, kaştane]

feluķa kayık, sandal.

feneri fener.

feni fen, fen dersi.

fenti metod, yöntem.

fieķi fiyat. + Uşkuriķi fieķi mu ren? *Elmanın fiyatı
nedir?*

fiili fiil.

fikiri fikir. **Fikiri meķamu** dikkat etmek.

filimi film.

fincani fincan. + Ķaķa ndğas ar fincani ķave
pşum. *Ben her gün bir fincan kahve içiyorum.*

fiķiķozi atlet. [aķleķi]

flamuri ihlamur. → dutsxu.

foga elbise. + Bozos foga dolonkos. *Kızın
üzerinde elbise var.* [forķa]

forķa elbise. + Şanas mskva forķa dolokuns.
Şana güzel bir elbise giyinmiş. [foga]

foto fotoğraf.

fotorafi fotoğraf.

foķa peştemal.

furni fırın. [furuni]

furseķi fırsat.

furuni fırın.

furķona fırtına. [zifona]

fuķboli futbol. + Biķepeķ fuķboli isteran (ibiran).
Çocuklar futbol oynuyorlar.

G g

g Laz alfabesinin dokuzuncu harfi.

Galata İstanbul'da bir semt.

gale dış, dışarı.

galendo dışarıdan.

galeni el, yabancı, elalem.

gamaçams Çf. Satıyor. + Kõçik uşkuri
gamaçams. *Adam elma satıyor.* →
gamaçamu.

gamaçamu 1. Satmak. → gamaçams. 2.
Satılmak. → gamiçen.

gamaķatu ayrılmak; ayırmak.

gamatxu kadın evlenmek. → gamitxven
[okomocu, okimocu]

gamatxveri evli kadın. [komoceri]

gamatzers Çf. Dışarıya bakıyor.

gamaxtimeri 1. Dışarıya çıkmış olan. 2.
Evinden ya da eşinden ayrılmış olan.

gamiçen Çf. Satılıyor. + Noğas uşkuri var
gamiçen. *Çarşıda elma satılmıyor.* →
gamaçamu.

gamiğams Çf. Dışarı çıkarıyor.

gamiķaten Çf. Birinden ya da birşeyden
ayrılıyor.

gamitxven Çf. Kadın evleniyor. + Şana Amedi
kala gamitxven. *Şana Ahmet ile evleniyor.* →
gamatxu [ikimocen, ikomocen].

gamiyonams Çf. dışarıya çıkarıyor. Bkz.
gamayonu.

gamayonu dışarıya çıkarmak. Bkz.
gamiyonams.

gamolva 1. Dışarıya çıkmak. 2. Çıkış.

gamulun Çf. Dışarı çıkıyor. Bkz. gamolva.

gançelen Çf. Özlüyor. + Artes nana-muşı
gançelu. *Arte annesini özledi.* → gonçelu.

geçaçxaloni çağlayan, şelale. [ceçaçxaloni]

geçams Çf. Vuyor, dövüyor. Bkz. geçamu.

geçareri para. → geçareli.

geçķapa başlangıç. [ceçapa]

geçķapu başlamak, başlatmak. → gyoçķams
[ceçalu]

geçķapura başlangıç, ilk baş.

gedgams bir şey (sistem, tzak) kuruyor.

gedgin bir şey (sistem, tzak) kurulmuş haledir.

[cedgun]

gedgitun Çf. Yola çıkıyor.

gedums Çf. Bir nesneyi birşeyin üzerine
koyuyor.

geiçķen Çf. Başlıyor. Bkz. geçķapu.

geininkten Çf. Devriliyor.

geitums Çf. Şapka giyiyor.

gejilaşe silgi.

gejilu silmek (yazı). → gejlums. [cejiru]

gejlums Çf. Siliyor (yazı). + Şanak tefferi-muşı
gejlums. *Şana defterini siliyor.* → gejlilu.

gela lütfen. + Gela moxti. *Lütfen gelir misin?*

geladgin Çf. Bir nesne birşeyin kenarında duruyor.

gelaxuna sıra, oturma yeri. [celaxuna]

gelaxunams Çf. Birini birşeyin kenarına oturtuyor.

gelaxuneri Birşeyin kenarına oturtulmuş ya da oturmuş halde olan.

gelulun Çf. Aşağıya doğru iniyor.

gemti aşağıya doğru eğimli arazi.

genci genç. [cenci, mordale]

gendğani öbür gün. [cendğani]

germa dağ. [ndaği]

germaKoçi dağ adamı (mitolojik varlık). İnsanlardan uzakta dağlarda yaşar. İnsana benzer ancak heryanı kıllarla kaplıdır ve kuyruğu vardır. Yeniyılda, evin içindeki açık ateşin üzerinde asılı bulunan zincirden aşağı sarkar. İnsanın hareketlerini taklid eder. İnsan ateşi kendine yaklaştırdıncı o'da aynısını yapar ve her yanı tutuşur. Koşarak denize atlar.

gesvareri sıralı, dizili.

getasule bostan.

getzopxums Çf. Düzenliyor.

gindze uzun. [gundze]

girini eşek. [gurun]

goçkondun unutmak. → goçkondun. [goçondru]

goçkondun Çf. Unutuyor. + Ma si var gomoçkondun. *Ben seni unutmuyorum.* → goçkondun.

goçondu unutmak. → goçondun. [goçkondun]

goçondun Çf. Unutuyor. + He tzanas na mağodupe var gomoçondun. *O sene başıma gelenleri unutmuyorum.* [goçondun]

gogza etraf, mıntıka. + Oxorişi gogzas mtsxuli dovorgam. *Ben evin etrafına armut dikeyorum.* → gomti, gomtume.

goikten Çf. Gedi dönüyor.

goiktoren Çf. Değişiyor. Bkz. gokturu.

goindinen Çf. Kayboluyor.

gointzken Çf. Açılıyor.

goisaren Çf. Sararıyor.

goixaziren Çf. Hazırlanıyor. + Tenda goixaziren, mektebişe idasen. *Tenda hazırlanıyor, okula gidecek.* → goxaziru.

gokturu 1. Değişmek. 2. Değiştirmek.

gokutsxu uyanmak. → gokutsxun.

gokutsxun Çf. Uyanıyor. + Andğa çumani Şana ordo gokutsxu. *Bu sabah Şana erken uyandı.* → gokutsxu.

golaonu 1. Öteye geçirmek (canlı). 2. Okumak. → golionams [okitxu]

golaxtimu geçmek. → gololva.

golionams Çf. Okuyor. + Şana çitabi golionams. *Şana kitap okuyor.* → golaonu.

gololva geçmek. → golulun [golaxtimu]

golulun Çf. Geçiyor. + Magure maxutani sinifi kogolaxtu. *Öğrenci beşinci sınıfı geçti.* + Tanura kağa ndğas jur fara hakolen golulun. *Tanura her gün iki kez buradan geçiyor.* → golaxtimu, gololva.

golva dolaşmak, seyahat etmek. → gulun [goxtimu]

golvakten Uğruyor.

golvalen Çf. Geçebiliyor.

gomla gezgin, seyyah. + Amedi gomla Koçi ren. Dido gulun. *Ahmet gezgin bir adamdır. Çok geziyor.*

gomti civar, çevre. + Çkimi oxorişi gomtis luğiş meypepe renan. *Benim evimin etrafında incir meyveleri vardır.*

gomtumanı Bkz. gomtume.

gomtume bölge, civar, çevre. → gomti.

gonçelu özlemek. → gançelen [okomandu, motsurdu]

gondineri Kayıp, yitik.

gondunun Çf. Kayboluyor.

gonoşine anı, hatıra.

gontzams Çf. Açıyor (kapı vs.).

gontzkërs Çf. Bakıyor.

gorums Çf. İstiyor. + Berek nana-muşî gorums. *Çocuk annesini istiyor.* → unon. **2.** Arıyor. + Amedik arabas mu gorums? *Ahmet arabada ne arıyor.* → ogoru [gorups]

gorups Çf. Arıyor. + Amedik mu gorups? *Ahmet ne arıyor?* → ogoru [gorums]

goşağmalu ayıklamak, seçmek. → goşuğams [koşkağmalu]

goşinu hatırlamak; hatırlatmak. → gvaşinen, guşinams.

goşuğams Çf. Ayıklıyor, seçiyor. + Şanak “Çandas dolokunu şeni” mçita porça goşuğu. *Şana düğünde giymek için kırmızı elbiseyi seçti.* → goşağmalu.

goşulun Çf. Aradan geçiyor.

gotzo geçen yıl. + Gotzo ham mektebis orfi-i? *Geçen yıl bu okulda mıydın?*

goxaziru 1. Hazırlamak. → goxazirams. **2.** Hazırlanmak. → goixaziren.

goxazirums Çf. Hazırlıyor, giyindiriyor. + Oxorcak bere goxazirums. Mektebişe oşkvasen. *Kadın çocuğu giyindiriyor, okula gönderecek.* → goxaziru.

goxtimu dolaşmak, gezmek, seyahat etmek. → golva.

gresta açık ateşin üzerinde mısır ekmeği pişirmek için kullanılan taştan oyulmuş kap. [ceşta]

guda tulum; tulum enstrumanı. + İsmanak dido

Kai (opşa vorsî) guda oçandinams. *İsmail çok güzel tulum çalıyor.*

guğarams Çf. Etrafını çiziyor.

gulun Çf. Dolaşıyor, geziyor, seyahat ediyor. + Arte Mpolis gulun. *Arte İstanbul'u geziyor.* → golva.

guma ekim ayı. [taxva]

gundze uzun. + Nca gundze ren ama mşkvela mkule ren. *Ağaç uzundur ama fidan kısadır.* [gindze]

gurgulams Çf. Gök gürlüyor. + Gurgulams. *Gök gürlüyor.* → ogurgulu.

guri gönül, yürek, kalp. + guriş xelate! Hoşça kal !.

gurignapa Çf. Anafikir.

guriKa kindar.

gurine sebebiyle, yüzünden. + Skani gurine hak vore. *Senin yüzünden buradayım.*

guriş xelate hoşça kal. [çkva kaite]

gurişeni sebebiyle, yüzünden. [gurine]

guroni cesur. + Şana guroni bozo ren. *Şana cesur kızdır.*

gurtams Çf. Pay ediyor, dağıtıyor. Bkz. gortapu [goparams]

gurubi grup. [punci; puxa]

guruni eşek. [girini]

guşinams Çf. Hatırlatıyor. + Ma koçis iro Kai mutxape govuşinam. *Ben insana hep iyi şeyler hatırlatırım.* → goşinu.

gvaşinen Çf. Hatırlıyor. + Ma iro Kai mutxape gomaşinen. *Ben hep iyi şeyleri hatırlarım.* → goşinu.

gverdi buçuk, yarı, yarım. + Saaŋi ar do gverdi ren. *Saat bir buçuk.*

gyari yemek. + Ma gyari vimxor. *Ben yemek yiyorum.* [cari]

gyaroba yemek vakti. [caroba]

gyočkams Çf. Başlıyor. + Dersi saatı ovros
gyočkams. *Ders saat sekizde başlıyor.* →
geçkapu.

gyodzin Çf. Adındadır. + Ma Tenda gemodzin,
si mu gegodzin? *Benim adım Tenda'dır, senin
adın nedir?* + Ham biçis Arte gyodzin. *Bu
delikanlının adı Arte'dir.* → codzun, coxons.

gyuli gül. [nculi; dadala]

gyulva batı. + Batumişi gyulvas Lazepe
skidunan. *Batum'un batısında Lazlar yaşıyor.*

gza yol. + Nakele golaxtare, ceğober'on gza-
skani? *Nereden geçeceksin, yolların kesilmiş.*

Ğ ğ

ğ Laz alfabesinin onuncu harfi.

ğaço Dişi çekirge kuşu (*Lanius collurio*).

Erkeğine “şıra” ya da “babalozi” denir. Atmaca avında, atmacayı cezbetmek için kullanılan oynak bir kuştur. [ciceğeni]

ğali akarsu, dere, ırmak. [ruba, oruba]

ğapi boya. + Bu boya hangi renk? *Ham ğaþi nam peri ren?*

ğapums Çf. Boyuyor. + Berek resmi ğapums. *Çocuk resmi boyuyor.* → oğaþu.

ğara çizgi. + Ğaras mevaqoni do oxorişe vidi. *Çizgiyi takip edip eve gittim.*

ğarğalaps Bkz. ğarğals.

ğarğals Çf. Konuşuyor. + Kõçik mi kala ğarğals? *Adam kiminle konuşuyor?* → oğarğalu [ixapars, isinapams, iparamitams, lafups].

ğarums Çf. Çiziyor. + Şanak resmi ğarums. *Şana resim çiziyor.* → oğaru.

ğeci domuz. + Ğeçepe ndağis skidunan. *Domuzlar dağda yaşıyor.*

ğirğila Boyutları farklı iki adet cevizle yapılan bir oyuncak. İri olan cevizin içi çıkarılır. Kısa bir çubuk geçirilir ve çubuğa ip dolanır. Çubuğun dışarda kalan kısmının ucuna daha ufak bir ceviz geçirilir. İpin çekilmesi ile iki yönlü dönme hareketi elde edilir.

ğnoseri akıllı. [noseri]

ğoci köşe. + Ar oxoris muķu ğoci uğun? *Bir evin kaç köşesi vardır?*

ğolesti çurtila! Aman tanrım! [moṭi aṭişe, moṭi çurṭila]

ğoma dün. + Ğoma so orṭi? *Dün neredeydin?*

ğoma limci dün akşam, dün gece. + Ğoma limci dersi viçalişi. *Dün akşam ders çalıştım.*

ğomaneri dünkü. + Ğomaneri bere so idu? *Dünkü çocuk nereye gitti?*

ğomu Bir darı türü (*Sorghum bicolor*). Verimli olmayan arazilerde (ona), tarla zemininde çalı çırpı yakıldıktan sonra ekimi yapılır.

ğorğoci kaz (hayvan).

ğormoti tanrı.

ğuli 1. Yanlış. **2.** Çapraz.

ğulivati Rize - Pazar'da bir Laz köyü.

ğura ecel, ölüm. + Ğuras çare var uğun. Ölümüne çare yok.

ğureri mefta, ölü. → ğura.

ğurun Çf. Ölüyor. + Kõçi ğurun. *İnsan ölür.* → oğuru.

ğva yanak. + Beres ğvalepe mçita uğun. *Çocuğun yanakları kırmızıdır.*

ğvaþa Danaburnu böceği (gryllotalpa gryllotalpa). [lagoṭdi]

ğvari 1. Islak. → şu, şuvi. **2.** Sel, sel suyu.

H h

h Laz alfabesinin onbirinci harfi.

hak bura, burada. + Bere hak ren-i? *Çocuk burada mı?* [ak, hay]

hakele bu tarafa, bu taraftan. [akole, hakole]

hakole bu tarafa, bu taraftan. [akole, hakele]

hakoni buralı. + Şana hakoni ren-i? *Şana buralı mı?* [akoni, hakonuri]

ham bu, bunu. + Ham Koçi mi ren? *Bu adam kimdir?* + Hamuk Lazuri isinapams. *Bu Lazca konuşuyor.* + Hamus araba uyonun. *Bunun arabası var.* [am, haya]

hamoraşakis bu zamana kadar.

hamseri bu gece. + Hamseri ordo onciru minon. *Bu gece erken uyumak istiyorum.* [amseri]

hamtere bunlar. → hantepe.

hamtzo bu yıl. [hantzo, tzo, tzi]

hamu bu.

hamuşeni bundan dolayı, bu yüzden, bundan. + Hamuşeni hak vore. *Bundan dolayı buradayım.* [amuşeni, hayaşeni]

hani bunlar. + Hani nak dziri? *Bunları nerede buldun?* [hantepe, antepe, hantere].

hantepe bunlar. + Hantepe çkimi renan do hentepe-ti skani. *Bunlar benimdir, onlar da senin.* [hantere, hamtepe, hani]

hantere bunlar. → hantepe.

hantzo bu yıl. [tzo, hamtzo]

harbi harp, savaş.

haşo böyle, bu tarafa. + Haşo moxtit. *Bu tarafa gelin.* [aşo]

haşote böylece, böylelikle. + Amedis haşote sinifi var golvalasen. *Ahmet böylelikle sınıfı geçemeyecek.* [aşote]

hatzi şimdi. + Hatzi ma vulur. *Şimdi ben gidiyorum.* [atzi, hus, huy]

hatzineri şimdiki. [husineri]

havuzi havuz.

hay burada. [ak, hak]

haya bu + Haya Koçi cumadi-çkimi ren. *Bu adam amcamdır.* + Haya mi ren? *Bu kimdir?* + Hayak mektubi çarums. *Bu mektup yazıyor.* Bkz. am, ham.

hayde hadi. + Hayde vigzalat. *Hadi gidelim.*

he o. + He Koçi Lazi ren. *O adam Laz'dır.* + He tzanas dido mturi mtu. *O sene çok kar yağdı.* [him, hem, heya, iya]

heçae hikaye. [hekyae; pašuri]

hediye hediye, armağan.

hek orada. + Ma hek vorfare. *Ben orada olacağım.* [ek]

hekolen buradan, bu taraftan.

hekoni oradaki, oralı. [ekoni, hikoni]

hekyae hikâye. [paşuri]

helesa erkekler imecelerinde kullanılan gayret ünlemi.

hem o. + Hem Koçi so ulun? *O adam nereye gidiyor?* + Hem oxorişe ulun. *O, eve gidiyor.* +

Hemuk mektubi nçarums. *O mektup yazıyor.*
[him, heya, iya, em]

hemindoras o zaman, madem öyle. [hemindos, hindos]

hemindos o zaman, madem. → hemindoras.

hemora o zaman. **hemora-şkule** o zamandan sonra.

hemuk üçüncü tekil şahıs zamiri. Eylemi yapanı gösterir.

hemus üçüncü tekil şahıs zamiri. Eylemden etkileneni gösterir.

hemuşeni onun için, yüzden. [emuşeni, heyaşeni]

hemuşi onun. [emuşi, heyaşi]

hentepe onlar. + Hentepe Lazi renan-i? *Onlar Laz mıdır?* [entepe, hentere; hini]

hentere onlar. → hentepe.

heşeni bu yüzden, bundan dolayı. + Heşeni, ma berepe dido maoropen. *Bu yüzden, çocukları çok seviyorum.* [hemuşeni, yeşeni]

heşo öyle. + Heşo dulya iven-i? *Öyle iş olur mu?* [eşo, hişo]

hey orada. → hek.

heya o. + Amedi, heya mektebişe ulun. *Ahmet, o okula gidiyor.* + Heya oxorcak pavrikas içalışams. *O kadın fabrikada çalışıyor.* + Heyak mektubi çarums. *O mektup yazıyor.* [hem, iya, em]

heyaşeni onun için, o yüzden. [hemuşeni, himuşeni]

heykeli heykel.

hik orada. + Si hik mu ikum? *Sen orada ne yapıyorsun?* [ek, hek].

hikoni oradaki, oralı. + Ma hikoni var vore, hakoni vore. *Ben oralı değilim, buralıyım.* [ekoni, hekoni].

him o. + Him koçi oxori-muşişe ulun-i? *O adam*

evine mi gidiyor? + Him nak ulun? *O nereye gidiyor?* + Himuk mektubi nçarums. *O mektup yazıyor.* [hem, heya, iya, em]

himus üçüncü tekil şahıs zamir. Eylemden etkileneni gösterir.

himuşeni onun için, yüzünden. [emuşeni, hemuşeni]

hindos o zaman.

hini onlar. + Ma hini vorsi viçinem. *Ben onları iyi tanıyorum.* → hentepe.

hişo öyle. + Hişo xavi ziña var iziñen! *Öyle kötü söz söylenmez!* [eşo, heşo].

ho evet, öyle. [ko, xo]

Hopa Hopa ilçesi.

hukyumeñi hükümet.

hus şimdi. + Hus muya þatere? *Şimdi ne yapacağız?* [huy, hatzi, atzi].

huy şimdi. [hus, hatzi, atzi].

i Laz alfabesinin onikinci harfi.

ia o. + İa-ti çkimi ren. *O da benim.* + İa kelemini-ti çkimi ren. *O kalem de benim.* → iya.

ibaden Çf. Yaşlanıyor.

ibgars Çf. Ağlıyor. + Berek ibgars. *Çocuk ağlıyor.* → obgaru [imgars].

ibirs Çf. 1. Oyun oynuyor. + Berepek kukuşi ibiran. *Çocuklar saklambaç oynuyorlar.* → obiru [isters]. 2. Şarkı söylüyor. + Kulaneppek Lazuri ibiran. *Kızlar Lazca şarkı söylüyor.* → obiru [trağodums].

ibons Çf. Yıkıyor (kendi uzvunu). + Tendak xe ibons. *Tenda elini yıkıyor.* → obonu [imbonams].

iciben Çf. pişiyor.

içalışams Çf. Çalışıyor. + Kõçepek pavriķas içalışaman. *İnsanlar fabrikada çalışıyor.* → oçalışu [itsadeburs].

içaren Çf. Yazılıyor. + Tenda geçķapuri mektebis içaren. *Tenda ilkokula yazılıyor.* → oçaru. [inçaren]

içilen Çf. Evleniyor (erkek). + Amedi, Ayşe ķala (şķala) içilen. *Ahmet Ayşe ile evleniyor.* → oçilu [içils].

içils Çf. Evleniyor (erkek). + Amedi, Ayşe ķala (şķala) içils. *Ahmet Ayşe ile evleniyor.* → oçilu [içilen].

içinems Çf. Tanıyor, tanışıyor. + Tendak paŗu-muş içinems-i? *Tenda dedesini tanıyor mu?* → oçinu.

içkinen Çf. Biliniyor.

içkõmen Çf. Yeniliyor, yenilebiliyor.

içõden Çf. Bitiyor, tükeniyor, neticeleniyor. + Tanuraşı dersi hatzi içõden. *Tanura'nın dersi şimdi bitiyor.* → oçõdu.

içõpen Çf. Yakalanıyor.

içorçanen hafifleşiyor.

iduşunams Çf. Düşünüyor. + Mu iduşunam? *Ne düşünüyorsun?* → oduiunu [imsifons].

idzğen Çf. Doyuyor. + Arte ar makvalite idzğen. *Arte bir yumurta ile doyuyor.* → odzğõ [indzğen].

idziren Çf. Görünüyor.

ien Çf. Oluyor. + Gale mu ien? *Dışarda ne oluyor?* → oapu [iyen, iven, ,qven].

iguben Çf. Pişiyor. [iciben]

iguraps Çf. Öğreniyor. + Berek nana-muşişen Lazuri iguraps. → oguru. [igurs, digurams]

igurs Çf. Öğreniyor. + Ma Lazuri vigur. *Ben Lazca öğreniyorum.* → oguru. [iguraps, digurams]

igzals Çf. 1. Yürüyor. + Arte gzas igzals. *Arte yolda yürüyor.* 2. Varmak. + Arte oxorişe igzalu. *Arte eve vardı.* → ogzalu [igzas].

igzas Çf. Yürüyor. → ogzalu [igzals].

iğams Çf. Götürüyor (cansız). + Artek kitabepe-muş mektebişe iğams. *Arte kitaplarını okula götürüyor.* → oğmalu. [imers]

iğvaren Çf. Islanıyor.

iindrams Çf. Satın alıyor. [eöopums]

ikaen Çf. İyileşiyor. → okau [ikaimen].

ikaimen Çf. İyileşiyor. + Paşu-čkimi muşeni var ikaimen? *Dedem neden iyileşmiyor?* → okaimu [ikaen].

ikimocen Çf. Evleniyor (kadın). → okimocu. [ikomocen, gamitxven]

ikina demir.

ikinaçxa salı günü.

ikips Çf. Yapıyor, ediyor. + Ma dersi vikip. *Ben ders yapıyorum.* + Berepek mu ikipan? *Çocuklar ne yapuyorlar?* → oxenu. [ikums, ikoms]

ikixams Çf. Okuyor. + Artek kaşa ndğas jur saaṭi kitabi ikixams. *Arte her gün iki saat kitap okuyor.* → okitxu [golionams; iṭurs].

iklimi iklim.

ikomocen Çf. Evleniyor (kadın). → okomocu. [ikomocen, gamitxven]

ikoms Çf. Yapıyor, ediyor. + Ma dersi vikom. Si mu ikom? *Ben ders yapıyorum. Sen ne yapıyorsun?* → oxenu [ikums, ikips]

ikten Çf. Dönüyor.

ikums Çf. Yapıyor, ediyor. + Tanuk mu ikums? *Tanu ne yapıyor?* → oxenu. [ikoms, ikips]

ilakirday Çf. Konuşuyor. + Amedi Lazuri ilakirday. *Ahmet Lazca konuşuyor.* → olakirdu [ixaṭars, isinapams, iṭparamitams, ğarğals].

ili kemik. [qvili]

ilimani iliman.

ilinen Çf. Gidiliyor.

ilven Çf. Gidiliyor.

imbonams Çf. Yıkıyor (uzuv, canlı), yıkanıyor. + Tanuk kaṭula imbonams. *Tanu yıkanıyor.* → ombonu [ibons].

imçvirs Çf. Yüzüyor. + Tanurak çxomi steri imçvirs. *Tanura balık gibi yüzüyor.* → omçviru

[inçirs, inçvirs].

imendranen Çf. Uzaklaşıyor.

imers Çf. Götürüyor (cansız). + Tzkarik namoimers tzkarik imers. *Suyun getirdiğini su götürür.* → omalu. [iğams]

imeselams Çf. Anlatıyor, bahsediyor. + Nandidik motalepe-muşis meseli umeselams. *Büyükanne torununa masal anlatıyor.* → omeselu [iṭparamitams].

imgars Çf. Ağlıyor. + Berek muşeni imgars? *Çocuk neden ağlıyor?* → omgaru [ibgars].

imjorams Çf. Güneşleniyor. → omjoru [imjors, imjoy].

imjors Çf. Güneşleniyor. + Artek imjors. *Arte güneşleniyor.* → omjoru [imjorams, imjoray].

imorden Çf. Büyüyor, gelişiyor. + Nca imorden ama kva var imorden. *Ağaç büyür ama taş büyümez.* → omordu [irden].

imparatoba İmparatorluk.

imsifons Çf. Düşünüyor. + Ham berek ašo mu imsifons? *Bu çocuk böyle ne düşünüyor?* → omsifonu [iduşunams].

imskums Çf. Övüyor.

imṭen Çf. Kaçıyor.

imxors Çf. Yemek yiyor. + Artek topri do yağı imxors. *Arte bal ile yağ yiyor.* → oşkomu, oçkomu [çkomups].

incirs Çf. Uyku uyuyor. + Amedik kaşa seris ordo incirs. *Ahmet her gece erken uyuyor.* → onciru.

inçaminams Çf. Kendini kaşıyor.

inçirs Çf. Yüzüyor.

inçiten Çf. Didiniyor, uğraşıyor, çabalıyor. + Şana, "Lazuri dovigurare" ya do inçiten. *Şana, "Lazca öğreneceğim" diye didiniyor.* → onçitu.

inçvirs Çf. Yüzüyor. + Bere ğalis inçvirs. *Çocuk derede yüzüyor.* → onçviru. [imçvirs, inçirs]

indzğen Çf. Doyuyor. → ondzğu [idzğen].

ineri buz. [qineri]

İngilizuri 1. İngize özgü olan. 2. İngilizce.

ini ovapu üşümek. + Andğa dido ini maven.
Bugün çok üşüyorum. [ini oyapu, qini oqvapu]

ini oyapu üşümek. + İni mayen. *Üşüyorum.* [ini ovapu, qini oqvapu]

ini soğuk. + İni diyas-na daçxuri vogzare.
Soğuk olursa ateş yakacağım. [qini]

inora kış, kış mevsimi. [qinva, qinoba, inuva, Kişi]

interneți internet. + Si internețiș amulur-i? *Sen internete giriyor musun?*

iparamitams Çf. Konuşuyor, anlatıyor, bahsediyor. + Şanak mu iparamitams? *Şana ne anlatıyor?* → oparamitu
[osinapu; oğarğalu; oxaşaru; olafu; olakırdı]

ipşen Çf. Doluyor. + Havuzi tamo tamo tzkarite
ipşen. *Havuz yavaş yavaş doluyor.* → opşu
[yipşen].

ipti ilk, önce, evvela. [tzoyle]

iptineri birinci. [maarani]

iqonops Çf. Götürüyor (canlı). + Berek çoğori
so iqonops? *Çocuk köpeği nereue götürüyor?*
[ionams, iyonams]

iqven Çf. Oluyor. + Ak mu iqven? *Burada ne oluyor?* → oqvapu [ien, iyen, iven].

iraroğorda hep birlikte. → aroğorda

irden Çf. Büyüyor, gelişiyor. + Bere irden.
Çocuk büyüyor. → ordu [imorden].

iri herkes, tümü, hepsi. + İrik Lazuri vibirit.
Hepimiz Lazca şarkı söyledik. + Ham oxoris
iri dulyape ma vikum. *Bu evde tüm işleri ben yapıyorum.* [mteli, iritso]

iri-aroğorda hep birlikte, beraberce. + İri-
aroğorda vixoronat. *Hep birlikte horon oynyalım.*

irikale heryer. [iri-kele]

iri-mutu herşey. → iri-tevuli

iri-tuli herşey. → iri-tevuli

iro daima, her zaman, hep, sürekli. [irote, iyya, şanda]

irote daima, hep. [iro, iyya, şanda]

isa beraber. [arte]

isaren Çf. Sararıyor.

isimins Çf. Dinliyor. + Mik Lazuri birapape
isimin? *Kim Lazca şarkılar dinliyor?* → osiminu
[işkirs, işkinams].

isina köyden uzak tarla.

isinapams Çf. Konuşuyor. + Şanak Lazuri
isinapams. *Şana Lazca konuşuyor.* → osinapu
[isinapay, iparamitams, ğarğals].

isinci ok.

işpıri 1. Erzurum'un İspir ilçesi. 2. Bir atmaca türü.

İstanbuli İstanbul. [Môoli]

isters Çf. Oyun oynuyor. → osteru [ibirs]

islaşioni istasyon.

işkinams Çf. Dinliyor. + Şanak radio işkinams.
Şana radyo dinliyor. → oşkinu [işkirs, isimins, iucams].

işkirs Çf. Dinliyor. → oşkinu [işkinams, isimins, iucams].

işuven Çf. Islanıyor. + Bere ğalis işuven. *Çocuk derede ıslanıyor.* → oşuvu [iğvaren].

itkven Çf. Söyleniyor. [iziñen]

itsadeburs Çf. Çalışıyor. + Oxorcak onñules
itsadeburs. *Kadın bahçede çalışıyor.* →
otsadebu [içalışams].

itsxonams Çf. Tarıyor. + Artek toma itsxonams.
Ahmet saçını tarıyor. → otsxonu. [itsxons]

itsxons Çf. Tarıyor. + Artek otsxecite toma
itsxons. *Ahmet tarak ile saçını tarıyor.* →

otsxonu. [itsxonams]

iucams Çf. Dinliyor. + Ma si giucam, si-ti ma miuci. *Ben seni dinliyorum, sen de beni dinle.* → oucu [işkinams, isimins].

iñurs Çf. 1. Diyor, söylüyor, ifade ediyor. + Şanak mu iñurs? *Şana ne diyor?* → oñku [tkumers, zoñons]. **2.** Okuyor. + Tanurak çitabi iñurs. *Tanura kitap okuyor.* → oñku. [ikixams, golionams]

iven Çf. 1. Oluyor. + Mu iven? *Ne oluyor?* **2.** Biri birşey oluyor. + Arte tzanas dogurale iven. *Arte seneye öğretmen oluyor.* **3.** Birine birşey oluyor. + Arte Şanas eksale aven. *Şana Arte'nin kuzeni oluyor.* → ovapu [ien, iyen, iqven].

ixaçken Çf. Ekiliyor. Bkz. oxaçku.

ixadziren Çf. Hazırlanıyor. Bkz. oxadziru.

ixaşars Konuşmak. + Amedik Şana şkala ixaşars. *Ahmet Şana ile konuşuyor.* → oxaşaru [ilaşirday, isinapams, işparamitams, şarşals, lafups]

ixarmelen Çf. Hastanlanıyor. + Kaşa inoras bere ixarmelen. *Her kış çocuk hastalanıyor.* → oxarmelu [izabunen].

ixaziren Çf. Hazırlanıyor. + Şana onciru şeni ixaziren. *Şana uyumak için hazırlanıyor.* → oxaziru.

ixelen Çf. Seviniyor, mutlu oluyor. + Baba-çkimi bdzirasi dido vixeler. *Babamı gördüğümde çok mutlu oluyorum.* → oxelu [ixels].

ixels Çf. Seviniyor. → oxelu [ixelen]

ixi rüzgâr, yel. + ixi bars. *Rüzgar esiyor.*

ixmars Çf. Kullanıyor, kullanılıyor. + Şanak ağani şilifoni muşeni var ixmars? *Şana yeni telefonu neden kullanmıyor?* → oxmaru [oxmarams].

ixoronams Çf. Horon oynuyor. → oxoronu. [ixorons, xoronaps]

ixorons Çf. Horon oynuyor. + Tanurak dido mskva ixoronams. *Tanura çok güzel horon oynuyor.* → oxoronu. [ixoronams, xoronaps]

ixtimen Çf. Gidilebiliyor.

iya o. + İya cami şaxeri ren. *O cam kırıktır.* + Ma, iya kulani viçinem. *O kızı tanıyorum.* + İya kulanik Lazuri şarşalaps. *O kız Lazca konuşuyor.* + İya Xopaşaulun. *O Hopa'ya gidiyor.* + İyas bere uqonun. *O'nun çocuğu var.* + İyak gyari çkomups. *O yemek yiyor.* [hem, em, heya, ia]

iyen Çf. Oluyor. + Mu iyen? *Ne oluyor?* → oyapu [ien, iven, iqven].

iyonams Çf. Götürüyor (canlıyı). + Babak bere-muşi mektebişe iyonams. *Baba çocuğunu okula götürüyor.* → oyonu [iqonops].

iyya daima, hep. [iro, irote, şanda]

izabunen Çf. Hastanlanıyor. + Koçi ordo ordo izabunen. *Adam sık sık hastalanıyor.* → ozabunu.

izmoce rüya. [ezmoce]

izni izin. + Mudirik magurales izni var meçu. *Müdür öğrenciye izin vermedi.*

J j

j Laz alfabesinin onüçüncü harfi.

jile yukarıda.

jin üst, üstte, üstünde, üstüne. + Ma ncaşi
jin vore, coğori ncaşi tude. *Ben ağacın
üstündeyim, kopek altında.* [jini]

jindo üstten. [jindole]

jini üstteki, üstündeki. + Jini çarape ikitxit do
tudenı boşı svalepes çarit. *Üstteki yazıları
okuyup aşağıdaki boş yerlere yazınız.*

jun Çf. Uçuyor. + Ķinçi Jun do ulun. *Kuş uçarak
gidiyor.* → oju [putxun]

jur iki. + Ma jur toli, jur-ti quci (uci) miğun.
Benim iki gözüm, iki de kulağım var.

jureneçi kırk sayısı. [jurneçi]

jurneçi do vit elli sayısı.

jurneçi kırk. [jurneçi]

juroşi ikiyüz.

Jur-sum birkaç.

jurşilya ikibin.

jurşuroni gebe. [korbapşa]

jvana uçak. [maputxoce]

K k

k Laz alfabesinin ondördüncü harfi.

Kaçkari Kaçkar dağları.

kapça hamsi. [kapça]

kapçoni hamsili.

kapçoni mçkudi hamsili ekmek.

karakı tereyağı. [puciyağı]

karmaŋe değirmen. [mskibu]

karŋali kağıt, mektup. [çağəfi]

kçe beyaz, ak. [xçe]

kçini 1. Yaşlı kadın. **2.** Ak saçlı. → xçini, dida. [xçini]

keki kek.

kemençe kemençe. [çemençe]

keri arpa.

keşuri buhar, buğu. [tufa]

kiana dünya. [dunya]

kilo kilo. [çilo]

kilomeŋro kilometre.

kimi kimi, kimileri.

kimoci koca, eş. [komoci]

kimoli adam, bay, beyefendi. [komoli, kumoli]

kini beyin. [kuni]

kitabı kitap. [çitabi]

ko evet, öyle. [ho, xo]

kolba karın. [korba]

komoceri evli kadın. [kimoceri; gamatxveri]

komoci koca, eş. + Ali Ayşeşi komoci ren. *Ali Ayşe'nin kocasıdır.* [kimoci]

komoli adam, bay, beyefendi. [kimoli, kumoli]

korba karın. + Korba matzkunen. *Karnım ağrıyor.* [kolba]

korbapşa gebe, hamile. [korbate; uxvene; jurşuroni]

korbate gebe, hamile. → korbapşa.

korme tavuk. [kotume]

kosums Çf. Süpürüyor. + Şanak oxori kosums. *Şana evi süpürüyor.* → okosu. [kosups]

kotume tavuk. [korme]

kovali buğday ekmeği. → mçkudi.

kra boynuz. [akra, arka]

kresti buğu, buhar. [keşuri, tufa]

ktsapa temmuz ayı.

kudi bere, fes, şapka. + Mturi mtvasi berepek kudi geituman. *Kar yağınca çocuklar bere takıyorlar.*

kulturi kültür. [çulturi]

kumoli adam, bay, beyefendi. [kimoli, komoli]

kuni beyin. [kini]

kva taş. + Kçis kvaşi oxori uğun. *Adamın taştan evi var.*

kvançala çakıl taşı. [tziŋvabi]

kvançarı tebeşir.

kyoi köy. [çoi, opuŋe]

kyona ışık. [te, tena, çona]

kyouri köylü.

kyuntu hantal. [çuntu]

kyupe küpe. [ucikumbi]

kyutupxana kütüôane. [okitabe]

ǰ ǰ

ǰ Laz alfabesinin onbeşinci harfi.

ǰabani bayır.

ǰabilieǰi yetenek, kabiliyet.

ǰafeterya kafeterya.

ǰafǰasuri Kafkasyalı.

ǰai datzonen ǰf. Hoşuna gidiyor. + Şanas Lazuri oğarǰalu ǰai datzonen. *Lazca konuşmak Şana'nın hoşuna gidiyor.* → ǰai dotzonu [xadzi ayen, ǰai atzonen, ǰai utzons].

ǰai dotzonu hoşuna gitmek. → ǰai datzonen. [ǰai otzonu; xadzi oyapu]

ǰai iyi, iyice. + Ma ǰai vore. Si muǰo're? *Ben iyiyim, sen nasılsın?* [vorsı, vrosı, xili]

ǰaite 1. İyilikle. **2.** Hoşçakal.

ǰakala adet, tane.

-ǰala birisi ile. + Si mi ǰala ister? *Sen kiminle oynuyorsun?* [şǰala]

ǰalati sepet. → ǰikina.

ǰale taraf, istikamet. + Nam ǰale ulur? *Hangi tarafa gidiyorsun?*

ǰalmaxi alabalık. [ǰarmaxa]

ǰamtzami kirpik. [tzamtzami]

ǰanǰupali saklambaç oyunu. [ǰukuşı]

ǰandǰu çilek. [ǰandǰo]

ǰaoba iyilik, hayır. **Xela ǰaoba** merhaba.

ǰaǰeǰi dayanıklı, sağlam, sert.

ǰaǰineri 1. Koşarak. **2.** Koşa koşa.

ǰaǰi ǰaǰi koşa koşa. + Bere ǰaǰi ǰaǰi oxorişe

komoxtu. *Çocuk koşa koşa eve geldi.* → oǰaǰu.

ǰaǰula arka, art.

ǰaǰulani gerideki, arkadaki.

ǰarabaluǰi Kalabalık.

ǰaraǰoli karakol.

ǰarakterı karakter.

ǰaravi gemi, vapur.

ǰarmaxa alabalık. [ǰalmaxi]

ǰarǰa her. [üaǰa]

ǰarǰopili patates. [dixomakvali]

ǰasaǰi kasap.

ǰaşǰoli kaşkol.

ǰata arkadaş. [maneba, manebra]

ǰaǰi kat.

ǰatza bir Laz aile adı.

ǰaǰa her. **ǰaǰa ndǰa** her gün. **ǰaǰa tuta** her ay. **ǰaǰa ǰoǰi** her insan.

ǰaufǰa paket.

ǰaǰu kedi. + Si ǰaǰu giyonun-i? *Senin kedin var mı?*

ǰaǰugza patika. [mǰapugza]

ǰavalti kahvaltı. [çumaneri gyari]

ǰave 1. Kahve. **2.** Kahvehane.

ǰazaǰi kazak.[anteri]

ǰazeta gazete. **Lazuri ǰazeta** Lazca gazete.

ǰeladi kenar.

Kele taraf.

Kelemi kalem. + Aya kelemi mişi ren? Aya
kelemi mişi ren? *Bu kalem kimindir?* [oçaraşe]

Kera Eski Laz evlerinde aeş yakılan, üzerinde
yemek pişirilen yer. [oṭrebule, oṭrebi]

Keṭi çomak, çubuk. [biga]

Kibiri diş. [kibri]

Kikili gaga.

Kila anahtar. [nkola, kila]

Kimeṭi kıymet.

Kinçi kuş. [kvinçi]

Kirali kiral.

Kiraloba kırallık.

Kiravati kırıvat.

Kiravati kravat.

Kişi kış, kış mevsimi. → inora.

Kiti parmak. + Ar xes naḱo kiti miğunan? *Bir
elde kaç parmağımız var?*

Kiṭluḡi kıtlık.

Kitxala soru. + Tudenı kitxalas cuğaṭi meçit.
Alttaki soruya cevap verin. → oḱitxu.

Kitxeri tahsilli, okumuş. + Arte kitxeri biçi ren.
Arte tahsilli delikanlıdır. → oḱitxu.

Kitxoms Çf. Soruyor. + Alik, oxori so ren ya do
Ayşes kitxoms. *Ali, ev nerede diye Ayşe'ye
soruyor.* → oḱitxu [kitxums, ikitxams, içiṭxay].

Kitxums Çf. Soruyor. + Alik Ayşe kitxams. Ali
Ayşe'yi soruyor. → oḱitxu [kitxoms, ikitxams,
içiṭxay]..

Kizi kaşık. [kuzi]

Kizkule Kızkulesi.

Koçi insan, adam, erkek.

Koçineburi insanca, adamca.

Koda 1. Avlu. **2.** Duvar.

Koğona sivrisinek.

Kokore kabak. [ore, feli]

Kola anahtar. [nkola, kila]

Kolai kolay.

Koli çekirge. [mkoli]

Kolo acı (tat). [prike]

Koltuḡi koltuk.

Ḳolxi Kolh. Antik dönemde Lazların atalarına
verilen ad.

Koma duman.

Komşi komşu.

Konaḡi konak.

Konseri konser.

Koṭa 1. Alın. [qva]

Koṭa 2. Kepçe. [şereṭi]

Koreri bağlı (iple vs.).

Koretsxa sayı.

Koretsxums Çf. Sayı sayıyor. + Tanurak jur do
jur koretsxums. *Tanura ikişer ikişer sayıyor.* →
oḱorestxu.

Korḡoni sivrisinek. [koğoni, koğona]

Koşkaḡmalu seçmek, ayıklamak. →
koşkuḡams. [goşaḡmalu]

Koşkuḡams Çf. Seçiyor, ayıklıyor. →
koşkaḡmalu.

Koṭula ense. [koṭola]

Koṭoxa topaç oyuncağı.

Koxa ekşi. [mjai, mçoxa; şṭiṭpo]

Koxlidi midye.

Kromi soğan.

Kuçxe ayak. **Xe do Kuçxe** el ve ayak.

Kuçxete yayan, ayakla.

Kudeli kuyruk. **Ḳaṭuşi Kudeli** Kedinin kuyruğu.

Kukma güğüm.

Kuku guguk kuşu.

Kukuşi saklambaç oyunu. [oŋkubinoni,
kançupali]

Kulani kız. [bozo]

Kuli iskemle, tabure. [troni, ordzo]

Kumpa göbek. [umpa; tzipa]

Kundura şubat ayı. [tutamkule]

Kurbetçi kurbetçi.

Kurbeşi kurbet.

Kuŋavi enik, köpek yavrusu. [laŋoŋi]

Kuzi kaşık. [kizi]

Kvali peynir. [vali, qvali]

Kvançxi 1. Sol, sol taraf. → kvaza. **2.** Ters, ters
istikamet.

Kvantsa testi, su testisi.

Kvari karga. [karğa]

Kvaza sol, sol taraf. → kvançxi, marzgva.

Kvinçi kuş. [kinçi]

L I

I Laz alfabesinin onaltıncı harfi.

laceta reçete.

laçi köpek. [layçi, çoğori]

lafups Çf. Konuşuyor. + Şanak mu lafups?
Şana ne konuşuyor? → olafu [ixapars,
isinapams, iþaramitams, ğarğals].

lagoți Danaburnu böceği (gryllotalpa gryllotalpa). [ğvaþa]

lai sanki. + *Lai bere vore*. Sanki çocuğum. → mitam.

lakatka sapan. [şurduli]

lakoți enik, köpek yavrusu. [kuþavi]

lamba lamba.

laxo Mezgit balığı
(*Merlangius merlangius*).

layçi köpek. [laçi, çoğori]

Lazavati Rize'nin pazar ilçesine bağlı Yavuz köyünü oluşturan iki mahalleden birinin Lazca adı.

Lazeburi Lazca; Lazlara özgü olan.

Lazi Laz. + Arte Laz delikanlısıdır. *Arte Lazi biçi ren*.

Lazika Orta çağda var olmuş Laz krallığının adı. Merkezi Kafkasya'dadır.

Lazistani Osmanlı Devlet sisteminde, bugünkü Rize ve Artvin illerinin bir kısmını kapsayan idari birim.

Lazuri Lazca. + Sen Lazca biliyor musun? *Si Lazuri giçkin-i?*

lazuți mısır. + Nana-çkimik lazuti oxominams?
Annem mısır kurutuyor.

leba geç. + Ma kaþa seris leba var vincir. *Ben her gece geç uyumuyorum.* [yano]

leri sarımsak. + Leri gonþams. *Sarımsak kokar.*

leþki dudak. [çabri]

leþa toprak. + Bizim çok toprağımız yok. *Şku opþa leþa var miğunan.*

leþaore patates. [dixomakvali]

leþaşperi kahverengi. [kaveþperi]

lilve sebze, zerzevat.

limbotsa eğrelti otu. [bilontsa]

limci akşam. [lumci]

limcineri akşamki. **Limcineri cari** akşam yemeği. [lumcineri]

limoneta limonata.

limoni limon.

linci bakır.

liþadre erkek çakal. → mkyapu.

lira lira.

lise lise.

liþro litre.

livadi bahçe. [onþule]

lobya fasulye. [xaci]

logonta lokanta.

loqa tatlı. [loya]

loresima papatya.

lotsa 1. nahoş. 2. tatlı.

loya tatlı. [loqa]

lu lahana. **Lu zeri** lahana ezmesi. [luqu]

luği incir.

lukna mum. [nukla]

lulututa mart ayı. [marṭi]

lumci akşam. [limci]

lumcineri akşamki. **Lumcineri gyari** akşam yemeği.

lumcun Çf. Akşam oluyor. + Lumcun, açkva oxorişe mendaptat. *Akşam oluyor, artık eve gidelim.* → olumcu.

luqu lahana. [lu]

M m

m Laz alfabesinin onyedinci harfi.

ma ben, bana. + Ma magurale vore. *Ben öğrenciyim.* [man]

maarani birinci. + Lazuri osinapus maarani ma vore, ya tku bozok. *Lazca konuşmada birinci benim dedi kız.* [iptineri]

maaşani altıncı. + Çkimi biçi hatzi ortamektebişi maaşani sinifis ren. *Benim oğlum şimdi ortaokul altıncı sınıftadır.*

mabire şarkıcı, türkücü. [mabirale]

macida sofra. [magida]

maçare yazar, muellif. → oçaru.

maçi maç. + Futboluşi maçi miğunan? *Futbol maçımız var.*

maçxome balıkçı. + Tutasteşi baba maçxome ren. *Tutaşte'nin babası balıkçıdır.* → çxomi.

maçxorani dokuzuncu.

made –den başka. **Skanda made** senden başka. [meťa]

madulye işçi. + Madulyepek pavrikas içalışaman. *İşçiler fabrikada çalışıyorlar.* [madulyale]

maeçani yirminci.

magida sofra. [macida]

magurale öğrenci. + Şana magurale ren-i? *Şana öğrenci mi?* [magure]

mağala yüksek. + Ķinçi mağala qas (aras/ toşis) kogelaxedu. *Kuş yüksek bir dala kondu.*

mağare ressam. → oğaru, resimi.

mağaza mağaza, dükkan.

mainale çok üşüyen, çabuk üşüyen.

maisi mayıs ayı.

majura ikinci, diğer, öbür, öteki, ayrıca. **Majurape** diğerleri. [majurani]

majurakele diğer tarafa, diğer tarafta.

majurani ikinci. + Şana maarani sinifi kogolaxtu do hatzi majurani sinifis ren. *Şana birinci sınıfı geçti, şimdi ikinci sınıfta.*

majurape diğerleri.

makare düğün alayı; düğüncü.

makarina makarna.

makazete gazeteci.

makitxe okur, kitap okuru. → okıtxu.

maktaloba yönetim.

makurbete kurbetçi.

makvali yumurta. [markvali]

mamuli horoz. [mumuli]

man ben, bana. + Man xvala var vore. *Ben yalnız değilim.* [ma]

manavi manav.

mance mal sahibi, patron, sahip.

mandalina mandalina.

mandre ahır. [baüi, axiri]

mandzageri komşu. + Mandzagerepe-çkimi dido kai renan. *Benim komşularım çok iyidir.* [marte]

mandzinen Çf. Artıyor. Bkz.

mondzinu.

maneba arkadaş, dost. [manebra]

mani çabuk, hızlı.

manişa çabucak, çabuk. + Oxorcak dulyape-
muşi manişa doçodinu do dinciru. *Kadın
işlerini çabucak bitirip uyudu.* [evedı]

maoşani yüzüncü.

maotxani dördüncü.

maovrani sekizinci.

maşazule ateş böceği. [şapazulya]

Maşavre Rize iline bağlı Çayeli ilçesinin eski
adı.

maputxoce uçak. → opotxu.

mapxa açık hava, karsız ve yağmursuz hava.
→ doba.

maqvaperi yoğurt. [mevaperi, meyaperi]

marazi maraz, hastalık.

mardzgva sağ, sağ taraf.

mariaşina ağustos ayı. [ağustozi]

mariaşina Eylül ayı. [Çxalva]

markvali yumurta. [makvali]

Marmara Marmara.

maroşkili eti yenen bir
deniz balığı; eşkina balığı.
[mavroşkili]

marte komşu. [mandzageri]

marţi mart ayı. [lulu tuta]

marzgva sağ, sağ taraf. → kvançxi.

marzgvani sağ taraftaki, sağdaki.

masa masa. [sşoli]

masifferoba atmacacılık.

masumani üçüncü. [masuma]

maşkvitani yedinci. [maşkvitani]

matematiği matematik.

maşisi oxenu balık ağlarını
tamir etmek.

matzindi yüzük. [matzkindi]

matzkindi yüzük. [matzindi]

maşiafore tiyatrocu.

mavitani onuncu.

mavişojurani onikinci.

maxaçe çiftçi, çiftlik işi ile uğraşan. → oxaçku.

maxutani beşinci.

mazaşu soğuk algınlığı, nezle, grip.

mazi tahta arabanın dingil kısmı.

mazuşale denizci. → zuğa.

mbaşu kiler; kışlık yiyeceklerin muhafaza
edildiği yer.

mboli bol. + “Ma ne mboli para ne-ti mboli
oçkomale mişun”, ya tku köçik. *Benim ne bol
param ne de bol yiyeceğim var, dedi adam.*

mbonums Çf. Yıkıyor (bir canlıyı, başkasını).
→ ombonu, obonu. [bonups, bonums]

mbuli kiraz. [buli]

mbulora haziran ayı.

mbura boz, gri. [bura, beşi]

mcixi yumruk.

mcumu tuz.

mcve eski. → mcveşi.

mcveri kurt. [mgeri]

mcveşi eski. **Mcveşoras** eski zamanlarda.
+ Tendaşi oxori mcveşi ren. *Tenda'nın evi
eskidir.*

mçaci sinek.

mçapu çakal. [mkıyapu]

mçeşi çoban. [mçkeşi]

mçima yağmur. + Mçima mçims-i? *Yağmur
yağıyor mu?* [çima]

mçims Çf. Yağmur yağıyor. + Mçima mçims.

Yağmur yağıyor. → omçimu.

mçipe ince. + Karfali mçipe ren. *Kağıt incedir.*

mçips Çf. Yağmur yağıyor. [möims, öups, möiy]

mçire geniş, yayvan. + Amedis mçire mxucepe uğun. *Ahmet'in geniş omuzları var.*

mçita kırmızı, kızıl, al. + Ma mçita peri dido maoropen. *Ben kırmızı rengi çok severim.*

mçiy Çf. Yağmur yağıyor. [möims, öups, möips]

mçkeşi çoban. [mçeşi]

mçkidi mısır ekmeği. [mçkudi, mçudi]

mçkudi mısır ekmeği. [mçkidi, mçudi]

mçoni meşe ağacı.

mçoxa ekşi. [koxa; şipö; mjai]

mçu bağırsak.

mçudi mısır ekmeği. [mçkudi, mçkidi]

mçveti damla. [tikü]

mçvips Çf. Yağmur yağıyor. [möims, öups, möiy]

mçxu iri, kalın. + Hakonuri ncalepe dido mçxu renan. *Buradaki ağaçlar çok iridirler.*

mçxuri koyun (hayvan).

mçxvapa sıcak hava. [mçxvopa]

mçxvopa sıcak hava. [çxopa, mçxvapa]

mdade gelin adayı kızın koca evine götürülürken eşlik eden arkadaşı; sağdıç.

mdika buğday.

meci imece. [noderi, nodi]

meçabu yapıştırmak. [noöabams]

meçabule yapıştırıcı.

meçams Çf. Veriyor, ödüyor. + Babak biçi-muşis nosi meçams. *Baba oğluna akıl veriyor.* → meçamu.

meçamu vermek, ödemek. → meçams.

meçireli zor, çetin. [çetini]

medgin karşıdan karşıya kuruludur.

medi umut, ümit. + Ma mitiş medi var miğun. *Benim kimseden umudum yok.*

medya medya, basın yayın işleri.

meele mahalle. + Si nam meeles xer? *Sen hangi mahallede oturuyorsun?*

megnu anlamak. → nagneps. [ognu]

meğaru işaretlemek. → nuğarams.

mekoreri bağlı, iletişim halinde. Bkz. mekoru.

mekoru bağlamak, iletişime geçmek. Bkz. mekoreri.

mektebi mektep, okul.

mektubi mektup.

mekvatu Çf. Kesmek.

mele öte. + Çkimi oxori Amedişi oxorişi mele ren. *Benim evim Ahmet'in evinin ötesindedir.*

melendoni öte taraftaki. [meleni]

meleni ötedeki. [melendoni]

melenkale karşı taraf.

melenkele karşı taraf.

meli tilki.

melun Çf. Sana doğru geliyor.

memçinu haber etmek, haber göndermek.

meşvelu yardım etmek.

memlekeşi memleket. [dobadona]

memsofa koltuk.

memuri memur.

menceli güç, kuvvet, mecal. [ğanci]

menceloni güçlü. [ğanconi]

mendra uzak. + Oxori-skani mektebişe mendra ren-i? *Evin okuldan uzak mı?*

meqonu devam etmek, takip etmek. → noqups. [meyonu].

meraği merak, ilgi.

Mergeli Megrel. Lazlara yakın akraba bir Kafkas halkı.

Mergeluri 1. Megrelce, Megrel dili. **2.**

Megrellere özgü olan.

mergya maydonoz bitkisi.

mesaji mesaj.

meseli masal. [p̄aramiti]

mesleği meslek.

meşini meşin.

meşonu ummak, ümit etmek. → meşonums.
[meşvenu]

meşonums Çf. Umuyor, ümit ediyor. + Artek,
Tanura andğa moxtasen ya do meşonums.
Arte Tanura'nın bugün geleceğini umuyor. →
meşonu.

meşvelu yardım etmek, yardım. → nuşvelams.

meşvens Çf. Umuyor, ümit ediyor. + Artek,
Tanura moxtasen ya do meşvens? *Arte*
Tanura'nın geleceğini umuyor? → meşvenu.

meşvenu ummak, ümit etmek. → meşvens.
[meşonu]

-meťa –den başka. **Skanda meťa** senden
başka. [made]

meťro metre.

meucu dinlemek. [mesiminu, meşüinu]

meulun Çf. Karşıya geçiyor. [meülun]

meülun Çf. Karşıya geçiyor. [meyulun]

mevaperi yoğurt. [meyaperi, maqvaperi]

mevzu konu.

mexi şimşek. → dovalu.

mexola yakın.

meyaperi yoğurt. [mevaperi, maqvaperi]

meyonu devam etmek, takip etmek. →
nayonen. [meonu, meqonu]

meyve meyve.

mezuni mezun. **Mezuni oyapu** mezun olmak.

mgara ağıt, matem, taziye. [bgara]

mgeri kurt. [mcveri]

Mğesti Fındıklı kasabası. [Vitze]

Mğesturi Fındıklı kasabasından olan.

mğorineri bağırarak. Bkz. omğorinu, mğorums.

mğorums bağırıyor.

mi kim. + Bu adam kim? *Ham koçi mi ren?*

millioni milyon. + Mpolis vit milionışen dido koçi
skidun. *İstanbul'da on milyondan çok insan*
yaşıyor.

milleťi millet, halk, insanlar.

minci çökelek. [mindzi]

minta nane bitkisi.

mipeşi kimlerden.

Misa 1. Sessiz, sakın. 2. Lazcada bir kız ismi.

misina misina.

mişi kimin. + Ham mişi bere ren? *Bu kimin*
çocuğu?

mitam sanki, güya. + Mitam, mzoğa nciris'fu
(nciris orfu). *Sanki deniz uykudaydı.* + Mitam,
bomtzuranam ya do kai dulyape okoxu. *Güya,*
düzelteyorum diye iyi işleri bozdu. + Mitam,
çku mşinaman xolo tembeli. Güya gene bizi
tembel sayıyorlar. → lai.

miti kimse. + Berek mitis mutu var utzumers.
Çocuk kimseye birşey söylemiyor.

mitxa biri, birisi. + Amedik "gzas mitxa bdziri",
ya tku. *Ahmet, yolda birisini gördüm, dedi.*

miikulun Çf. Karşıya geçiyor.

mja 1. Süt. → mjalva. 2. Ayran. → tani.

mjaçxa pazar günü.

mjai ekşi. [mçoxa; koxa; sťiřo]

mjalva süt. + Berek mjalva şums. *Çocuk süt*
içiyor. [mja]

mjoli dut meyvesi, dut ağacı.

mjora güneş. + Mjora yulun. *Güneş doğuyor.*

mjors Çf. Güneş ışıyor. + Mjora mjors. *Güneş ışıyor.* → omjoru.

mjvabu kurbağa.

mķoli çekirge. [ķoli]

mķule kısa. + Baba-čkimi mķule Koçi ren.

Babam kısa (boyu) adamdır.

mķuleşi kısaca, özet olarak.

mkveri un. [mçveri]

mķyapu çakal. [mçapu]

mludi sincap. [dzemuri, ğalya]

mo niçin, neden?

mobili mobil.

moderini modern.

modvalu 1. Giyinmek, giymek (bel altı, yüzük vs.). → moidums, moydums, moidumers. **2.** Ayakkabı.

moğaleri yorgun. [doçķinderi, nçineri]

moğams Çf. Getiriyor.

moğardu yorulmak. → moğardun. [doçķindu, donçinu]

moğardun Çf. Yoruluyor. + Ayşe dersi oçalışute moğardun. *Ayşe ders çalışmaktan yoruluyor.* → moğardu, doçķindu.

moidums Çf. Giyiyor (bel altı, yüzük vs.). + Tanurak pontŭli moidums. *Tanura pantolon giyiniyor.* → modvalu [moydums, moidumers]

moiselen Çf. Kalkıyor. + Amedi çumanışe saaŭi ovros moiselen. *Ahmet, sabah sekizde kalkıyor.* → moselu [eiselen].

mole beri. + Si mele do ma mole/ Sole gdzira si sole? *Sen ötede ben beride/ Seni nerede göreyim, nerede?*

molulun Çf. Beriye doğru geliyor.

molva gelmek. → mulun. [moxtimu].

monçinora yaz. [yazi]

mondo belki. + Amseri Amedi çkimi oxorişe

moxtasen mondo. *Bugece Ahmet belki benim evime gelecek.*

moni boncuk. [zenişi]

monķa ağır. + Kva dişķaşen monķa ren. *Taş odundan ağırdır.*

monta torun, yavru.

monto atmaca yakalamak

için ağ gerilerek kurulan

düzenek. [skence]

moqonaps Çf. Getiriyor (canlı). + Berek coğori oxorişe moqonaps. *Çocuk köpeği eve getiriyor.* → moqonu [moqonams, moyonams].

moqonu getirmek (canlı). → moqonaps. [moyonu].

mordale delikanlı. [ĵalikari]

morderi büyük. [didi, beŭi]

moro elbette, peki, tabi ki. **Moro mu! Ya ne!**

mosa ağ.

mosela sahur vakti.

moselu kalkmak. → moiselen. [eselu]

moşvacinu Çf. Dinlenmek.

mot niye, neden, niçin. + Mot moxti? *Niye geldin?*

mota torun, yavru. [motali]

moŭi aŭişi! Aman tanrım, aman allahım.

motsurdu özlemek. → motsurdun. [gonçelu; okomandu]

motsurdun Çf. Özlüyor. + Artes baba-muşı motsurdun. *Arte babasını özlüyor.* → motsurdu.

motzipxu donatmak. [motzopxu]

motzondü beğenmek. → motzondun.

motzondun Çf. Beğeniyor. + Tanuras ağanı oxori dido motzondü. *Tanura yeni evi çok*

beğendi. [motzondü]

moxtimu gelmek. → mulun. [molva]

moydums Çf. Giyiniyor (bel altı, yüzük vs.). + Tanurak pontülü moydums. *Tanura pantolon giyiniyor.* → modvalu [moidumers].

moyonams Çf. Getiriyor (canlı). + Artek mektebişen ar kaŋu komoyonu. *Arte okuldan bir kedi getirdi.* → moyonu [moqonams, moqonaps].

moyonu getirmek (canlı). → moyonams. [moqonu]

Mpöli İstanbul.

mpöla bulut.

mpula sis, bulut. + Ngolas mpula yulun. *Yaylada sis yayılıyor.* [mpöla]

msici sarmaşık. [msuci]

msifonapa düşünce, görüş, düşünmek. → omsifonu.

msifoneri düşünerek. → düşüneri, omsifonu.

mskibu değirmen. [karmaŋe]

mskva güzel. + Şana dido mskva bozo ren. *Şana çok güzel kızdır.*

mskveri geyik, karaca.

msuci sarmaşık. [msici]

msva kanat. **Ĳinçişi msva** kuş kanadı.

mşkeri bir bitki; alpgülü.

mşkiridoni kırlangıç. [şilidoni]

mşkironeri acıkmış, aç. [mşkorineri]

mşkironi açlık. [mşkorini]

mşkorineri aç, acıkmış.

mşkurinale korkak, ödle. [mşkurinace]

mşkvela fidan.

mŋa bitki, ot. [mŋüa]

mteli bütün, hepsi, herkes, tüm. + Mteli dalepe hak renan. *Bütün kız kardeşler buradalar.* [iri]

mtilana gerçekten, hakikaten, sahi, sahiden. + Şana oxorişe var moxtasen-i, mtilana? *Şana eve gelmeyecek mi gerçekten?*

mtini hakiki, gerçek. + Mtini zoŋon-i? *Gerçek mi söylüyorsun?*

mtinoba hakikat, gerçeklik.

mtiri kayınpeder.

mtka ot, bitki. [mŋa]

mtkalepuna otlarla kaplı yer. [mŋalepuna]

mtsa sema, gök. [ntsa]

mtsika az. + Ĳoçis mtsika geçareli uğun. *Adamın az parası var.*

mtskviŋura tavşan.

mtsudi yalan. + Mtsudi mot isinapam! *Yalan konuşma!*

mtsudilace yalancı.

mtsudişi boşuna, yalandan, beyhude. + Mtsudişi mot isinapam, mitik skani var icers? *Boşuna konuşma, kimse sana inanmıyor.*

mtsxade gerçek. + Ezmocess var mtsxades voret. *Rüyada değil, gerçek hayattayız.* [mtsxace]

mtsxuli armut.

mtugi fare, sıçan. [mtui, mtuci]

mtui fare, sıçan. [mtugi, mtuci]

mtums Çf. Yağıyor (kar, taş vs.). + Kva var mtums, mturi mtums. *Taş yağmıyor, kar yağıyor.* → omtu. [mtups]

mturi kar. + Mturi mtums. *Kar yağıyor.* [mtviri]

mtuti ayı. + Mtutepe so skidunan? *Ayılar nerede yaşıyor?*

mtuy Çf. Kar yağıyor. [mtums, mtvips]

mtvips Çf. Kar yağıyor. [mtuy, mtums]

mtviri kar. + Mtviri mtums. *Kar yağıyor.* [mturi]

mtzko karayemiş. + Mtzko oçkomu dido kai domatzonen. *Karayemiş yemeyi seviyorum.* [mtzu]

mtzkuli sivri. [mtzuli, tzungi]

mtzkupi karanlık. + Beres mtzkupişe aşkurinen.
Çocuk karanlıktan korkuyor. [mtzupi]

mtzu karayemiş. [mtzko]

mtzuli sivri. [mtzkuli]

mtzupi karanlık. [mtzkupi]

mtzutxe tuzlu.

mu kendi. + Muk mitzu. *Bana kendi söyledi.*

mu ne. + Mu ifur? *Ne diyorsun?*

mġa ot, bitki. [mġka]

muaciri mahacir, göçmen.

mualimi öğretmen. [dogurale]

muço nasıl. + Muço're? *Nasılsın?* [muçe]

mudiri müdür.

muendisi mühendis.

mugvala yuvarlak. + Dunya mugvala ren.
Dünya yuvarlaktır. [murgvala]

muhimi mühim, önemli.

mġka bitki, ot, orman. [mġa]

muġorams bağlıyor.

mġkuri vahşi, yabani. [mġuri]

mula karaağaç.

mulun Çf. Geliyor. + Bere oxorişe mulun.
Çocuk eve geliyor. → molva, moxtimu.

mumuli horoz. [mamuli]

munderaşen doni ne zamandan beri.

mundes ne zaman. + Amedişi nana mundes
mulun? *Ahmet'in annesi ne zaman geliyor?*

mundi dip, kıç. **Zuğa mudi** Denizin dibi.

muntxa şey, herhangi bir şey.

muperi ne biçim, ne gibi. + Muperi porça
dologokuns? *Senin üzerinde ne biçim giysi var?*

mureci kasvetli hava, kapalı hava, bulutlu hava.
→ omurecu.

murecums Çf. Hava bulutlanıyor, hava
kapanıyor. + Ĥaroni murecums. *Hava bulutlanıyor.*

murecun Çf. Hava kapanıyor, bulutlanıyor.

murutsxi yıldız. [muruntsxi]

musafiri misafir.

muġaġi bıyık. [oġmeġi]

muġebura ona göre, kendi kendine (o),
kendince (o).

muġeni neden, niçin, niye. + Muġeni hak
vorert? *Neden buradayız?* [muyaġeni]

muġeni-ki çünkü. + Muġeni-ki ma si maoroper.
Çünkü ben seni seviyorum.

muġi onun. + Ham, muġi oxori ren. *Bu, onun evidir.* → hemuġi.

mute ne ile. → mu.

mutepeġi kendileri.

muteġevli kendince. + Berek muteġevli isters.
Çocuk kendince oynuyor.

muti birşey. [mutu]

mutiġa gagası kısa bir yunus
balığı türü.

mutlaka mutlaka.

mutpaġi mutfak.

mutu birşey. + Mutu tkvare-i? *Bir şey diyecek misin?* [muti]

mutxa şey. + Mutxa gitzvare. *Sana bir şey diyeceğim.*

mutxaperi garip, tuhaf. + Amedi mutxaperi bere
ren. *Ahmet garip bir çocuktur.*

mġuġa kül.

mġva iplik.

muxlama peynirin tereyağının içinde ertilmesi
ile yapılan Doğu Karadeniz bölgesine özgü bir yemek.

muxġari muhtar.

muya ne. + Muya gağodu? *Ne oldu sana?* [mu]

muyaperi ne biçim. + Muyaperi dulya
mağodes! *Başımıza ne biçim iş geldi!* →
muperi.

muze müze.

muzi muz.

muziği müzik.

mxirace hırsız.

mxolule kertenkele.

mxuci omuz.

mzesku kara tavuk.

mzguda bitki. [mʃka]

mzgudun yerden bitiyor, yeşeriyor.

mzoğa deniz. [zuğa]

Mzuğauça Karadeniz. [Zuğauça]

N n

n Laz alfabesinin onsekizinci harfi.

nagneps Çf. Anlıyor. ♣ Şanak Lazuri nagneps.
Şana Lazca anlıyor. → megnu [ognams,
oxotzonams].

nağarya gürültü.

nak nerede, nereye. + Nak ulur? Nereye
gidiyorsun? + Bere nak on? Çocuk nerede?
[so]

nakele nereden. + Si nakele mulur? Sen
nereden geçiyorsun? [sole]

naķo nekadar. + Beres naķo ķeleme uķun.
Çocuķun kaç kalemī var? [naķu]

nakonuri nereli. + Şana nakonuri on? Şana
nerelidir? [sonuri]

naķu nekadar. [naūo]

nam 1. Hangi, hangisi. + Nam saatīs dersi
iķalişam? Hangi saatte ders ķalışıyorsun? +
Nam sınıf ore? Hangi sınıftasın? **2.** Kaçıncı. +
Ma maxutani sınıfis vore. Si nam sınıfis ore?
Ben beşinci sınıftayım, sen kaçıncı sınıftasın?
+ Nam tutas voret? Hangi/ kaçıncı aydayız? +
Nam ziķa nam resimi şeni ren, guķarit. Hangi
kelime hangi resim iķindir, iķaretleyiniz.

nam ķaleni hangi tarafa.

nana ana, anne, valide. + Ma nana-ķkimi yopşā
ķqorop. Annemi ķok seviyorum.

nananena anadil. + Lazuri ķkimi nananena ren.
Lazca benim anadilimdir.

nanaotsxe üvey anne. [ogenana]

nandidi anneanne, babaanne, nine. [bedi;
didinana]

nani ninni.

natura doķa, tabiat.

natureli doķal.

navai geriye kalanın hepsi,
geriye kalan herşey.

naxolen yaklaşıyor, yakınlaşıyor.

naxums Çf. Çamaşır yıkıyor. + Qoķik
berepe-muşīşī dolokunupe naxums. Adam
çocuklarının giyeceklerini yıkıyor. → onaxu.
[naxups]

naya hangi, hangisi. [nam]

nayla serender. → serende.

nayonen Çf. Devam ediyor, takip ediyor. + Man
memayonit. Beni takip edin. → meyonu.

nca aķaķ. Mtsxulişī nca armut aķacı. [ca]

ncalepuna aķaķlık.

nceni buzaķı, dana. [ngenī]

nķai çay. + Nana-ķkimik nķai şums. Annem çay
iķiyor. [ķai]

nķara yazı. [ķara]

nķarums Çf. 1. Yazıyor. → ķarums. 2. Yazılıyor.
→ iķaren.

nķaruy Çf. 1. Yazıyor. → ķarums. 2. Yazılıyor.
→ iķaren.

nķineri yorgun. [doķķinderi; moķaleri]

nķxun Çf. Isınıyor (hava). → onķxu. [ķibun]

nçxvarums “oçambre/ onçamure” denen oyulmuş taşın içinde döverek kabuğundan ayırıyor.

ndaği dağ. [germa]

ndari dar. [m̥ko]

ndğa gün. + Andğa nam ndğa ren? *Bugün günlerden ne? Ndğa do ndğa* günbegün.

ndğaleri gündüz. + Şanak ndğaleris içalişlams. *Şana gündüz çalişiyor.*

ndğaluri günlük. + Artek ndğaluri-muşis p̆anda çarums. *Arte günlüğüne hergün yazıyor.*

ndğeri günlük. + Ar ndğeri. *Bir günlük.*

ndğura demin, az evvel, kısa sure önce. [ndğora]

ndura sağır. [uca]

nedzi ceviz, ceviz içi.

neferi Kuş yakalamak için kurulan geniş ağ.

nekna kapı. [ekna]

nena dil, lisan, ses. **nena ora** → xoma.

nenapuna sözlük. [zişapuna]

nenoni konuşkan, hoş sohbet.

ngeni buzağı, dana. [nceni]

ngola yayla. [gola]

niçanen Çf. Meyve veriyor. + Çkimi uşkuris p̆oşe var niçanen. *Benim armudum meyve vermiyor.* Bkz. meçanu.

niçen veriliyor.

nisa gelin. [nusa]

nişani nişan. + Bozos nişani kodudves. *Kızı nişanladılar.* → noğame, noğamisa.

nkola anahtar. [kila, kola]

nkoli çekirge. [m̥koli]

noçabams Çf. Yapıştırıyor.

noçare metin, yazı. + (*Helimişi Xasani*)

Noçarepe çkimi-ti, çkimi va ren, koçi vore, ia-ti koçışı ren. *Yazılarım da benim değıl, ben insanım, o da insanlarındır.*

noderi 1. İmece. **2.** İmeceye katılan kişi.

nodi imece. [noderi, meci]

noğa çarşı, pazar.

noğame nişanlı erkek. → noğamisa.

noğamisa nişanlı kız. → noğame.

noğare resim. → oğaru, mağare [resimi].

noğari şehirli. + Ma noğari var vore, opuşari vore. *Ben şehirli değıl köylüyüm.* [noğuri]

Noğedi Artvin'in Kemal Paşa ilçesinin Lazca adı.

noķançxule ucu yanmaya devam eden odun parçası. Eskiden misafirlikten dönüşte yolu ayd-nlatma amaçlı kullanılırdı. İlkel fener.

nokroşe taneleri alınmış mısır koçanı. [kurķa, komşuri]

noqups Çf. Devam ediyor, takip ediyor. + Coğori beres noqups. *Köpek çocuğu takip ediyor.* → meqonu [naonen, nayonen].

normali normal.

noseri akıllı. + Amedi noseri koçi ren. *Ahmet akıllı adamdır.*

nosi akıl. + K̆aşais nosi-muşi motzondun. *Herkes kendi aklını beğenir.*

nostoneri leziz. + Uşkuri nostoneri ren-i? *Elma lezzetli mi?*

nostoni lezzet, tat. + Kapçonişi nostoni mutus var uğun. *Hamsili ekmeğın tadı hiçbir şeyde yok.*

notkvame deyim. → otku, tkumers.

notzile parça, kısım.

noxene eser, yapıt.

ntasi çekirdek, tohum. [tasi, çkemi]

ntoli tane. **Lazuşi ntoli** fasülye tanesi.

ntsa gök, sema. [mtsa]

ntsa otkabu gökkuşağı. [runtsi, ntsa orıapu]

ntsana kızılgerdan kuşu. + Ntsanas motalepe
uyunun. *Kızılgerdan kuşunun yavruları var.*
[tsana]

ntsxeni at. + At koşuyor. *Ntsxeni ukapams.*

ntsxeni leri kardelen bitkisi.

ntxiri Fındık.

nuğarams Çf. İşaretliyor. + Tudenı Çaras
nuğarit. *Aşağıdaki yazıyı işaretleyiniz.* →
meğaru.

nukla mum. [lukna]

nukorun birşeye bağlıdır.

nuku 1. Çene. **2.** Ağız. [pici]

numera numara.

numgus benziyor.

numtsxun eklidir.

nunu öcü. [xoxo]

nusa gelin. [nisa]

nusadi yenge.

nuşvelams Çf. Yardım ediyor. + Koçepek
artikatis nuşvelaman. *İnsanlar birbirine yardım
ediyor.* → meşvelu.

nuxondun Çf. Dayanıyor. Bkz. mexondu.

o Laz alfabesinin ondokuzuncu harfi.

oapu olma, olmak. → ien. [oyapu, ovapu]

obaru esmek. → bars.

obgaru ağlamak. → ibgars. [omgaru]

obğe yuva. **Ķinçışı obğe** kuş yuvası.

obiraşe oyuncak. [osteroni]

obiru 1. Oyun oynamak. → ibirs. [osteru]. **2.** Şarkı söylemek. [oŧrağodu]

obonale banyo.

obonu 1. Yıkamak. → ibons. **2.** Yıkanmak (uzuv, canlı). → bonums. [ombonu]

ocağı ocak, aile.

ocare mutfak. + Berepek ocares cari imxoran. *Çocuklar mutfakta yemek yiyorlar.* [ogyare]

ocoxu çağırma. → ucoxams [oyoxu].

oçalıŧu çalışmak. → içalıŧams. [otsadebu]

oçambre Dibek taşı. Buğday, piriç, darı ve mısır gibi tahılları taneleme işine yarar. [onçamure]

oçandu davet etmek. → uçandams.

oçaraşe kalem. [kelemi]

oçaru yazmak, yazılmak. → çarums, içaren.

oçitxu sormak. → okitxu.

oçkomale yiyecek. [oŧkomale]

oçkomoni yenebilir olan, yemeklik.

oçkomu yemek yemek. + Si mu oçkomu ginon? *Sen ne yemek istiyorsun?* → imxors, çkomups. [oŧkomu]

oçkomuŧı yemek yeme eylemi için. **Gyari oçkomuŧı voret.** *Yemek yememiz gerekiyor.*

oçopu yakalamak. → çopums.

oçume yarın. + Şana oçume noğaşe idasen. *Şana yarın çarşıya gidecek.* [çume]

oçilu evlenmek (erkek). → içils, içilen. [okomocu, okimocu, gamatxu]

oçinapams Çf. Tanıtıyor.

oçindu Çf. Hapşırma. → açinden.

oçinu tanımak, tanışmak. → içinems.

oçkinu bilmek. → uçkin, uŧkun.

oçodinams Çf. Bitiriyor, tamamlıyor, tüketiyor. + Tanurak dersepe-muŧı doçodinu. *Tanura derslerini bitirdi.* → oçodinu.

oçodinu bitirmek, tüketmek, tamamlamak. → oçodinams.

oçodu bitmek, tükenmek, neticelenmek. → içoden.

oçxu yıkamak (nesne). → çxams.

oda oda. + Şana odas ren. *Şana odadadır.*

oditsinams Çf. Güldürüyor. + Palyaçok berepe oditsinams. *Palyaço çocukları güldürüyor.* → oditsinu.

oditsinu gülmek, güldürmek. → ditsams, oditsinams.

oduşunu düşünmek. → iduşunams. [omsifonu]

odze ağaç mantarı.

odzğams Çf. Doyuruyor. + Oxorcak kaŧa ndğas

kaşupes oşkomale meçams do odzşams.
Kadın her gűn kedilere yemek verip doyuruyor.
→ odzşu.

odzşu 1. Doymak. → idzşen. **2.** Doyurmak. → odzşams. [ondzşu]

odziru 1. Görmek. + Ma miti odziru var minon.
Ben kimseyi görmek istemiyorum. **2.** Bulmak.
→ dzirems.

odzitsinams Çf. Güldürüyor. + şanak Tanura
odzitsinams. *şana Tanura'yı güldürüyor.* →
oditsinu.

odzitsinoni gülünç, komik. + Oditsinoni dulya
maşodes. *Başımıza gülünç bir iş geldi.*

odzitsinu 1. Gülmek. → ditsams. **2.**
Güldürmek. → oditsinams.

ofridi kaş. [ofidi]

ofuşe 1. Civar, etraf. **2.** Köy. [kyoi, opuşe]

oge üvey. [otsxe, antrise]

ogi ön. + Çkimi oxorişi ogi mtsxuli ceren. *Benim
evimin önünde armut ağacı vardır.* [oşi,
tzoxle]

ognams Çf. **1.** Anlıyor. + Si Lazuri ognam-i?
Sen Lazca anlıyor musun? [nagneps,
ozotzonams] **2.** Duyuyor. + Si çkimi ognam-i?
Sen beni duyuyor musun? → ognu.

ognapams Çf. Anlatıyor, belletiyor, belli ediyor.
→ ognapu.

ognapu anlatmak, belletmek, belli etmek.

ognu 1. Anlamak. → ognams [oxotzonu]. **2.**
Duyamak. → ognams.

ogoru 1. İstemek. → unon. **2.** Aramak. →
gorums, gorups.

oguraps Çf. Öğreniyor. + Artek Lazuri igurs.
Arte Lazca öğreniyor. → oguru. [ogurams]

ogurgulu gök gürlemek. → gurgulams.
[oxontsu]

oguru 1. Öğrenmek. → igurs, igurams, iguraps

2. Öğretmek. → oguraps [doguru]

ogyare mutfak. [ocare]

ogzalu 1. Yürümek. **2.** Varmak. → igzals

ogzun ateş yanıyor haldedir.

oğapı boyamak. → şapıms.

oğarşalu konuşmak. → şarşals. [osinapu;
oşparamitu; oxaşaru; olafu; olaķirdu]

oğaru çizmek. → şarıms, noğare, mağare.

oşi ön, önce.

oşindenı ön, önce.

oşine 1. Ön, önce. 2. Evvel, geçmiş. [tzoxle;
oşinde]

oşmale yük. [yuki]

oşmalu götürmek (cansız). → iğams, imers

oğodams Çf. Yapıyor (birine birşey). + Beres
muti mot oğodam. *Çocuğa bir şey yapma.*

oğune 1. Ön, önce. 2. Evvel, geçmiş. [tzoxle;
oşinde]

oğuru ölmek. → şurun

oınale 1. Soğutucu. **2.** Buzdolabı.

oineti kuzey, kuzey yönü.

oju uçmak. → jun [oputxu]

oķaçe sonra (birşeyden). [uķaçe]

oķaimu iyileşmek. → iķaimen

oķapı koşmak. → uķapıms

oķau iyileşmek. → iķaen. [oķaimu]

oķiķanen sallanıyor, hareket
ediyor.

oķitxu 1. Okumak. → iķitxams [golaonu, ořķu].
2. Sormak. → ķitxoms, ķitxums. [oçitxu]

oķodgin yan yana duruyor ahldedir.

oķoklımerı el ele tutuşmuş halde.

oķomadu özlemek. → aķomaden [oķomandu;
gonçelu; motsurdu]

oķomandu özlemek. → aķomanden [oķomadu;

gonçelu; motsurdu]

okomçinu birbirine haber vermek, haberleşmek.

okominu duman tüttürmek.

okondğulun birlikte erimek.

okoretsxu sayı sayma, sayı saymak. → koretsxums [okorotsxu]

okorotsxu sayı saymak. → okoretsxu.

okotveri örtük, kapalı. Bkz. okotvalu.

okoxveri bozuk. Bkz. okoxvalu.

okozemcams Çf. Eşleştiriyor. → okozemcu.

okozemcu eşleştirmek. → okozemcams.

okule sonra. [ukule]

okutums kapatıyor, örtüyor. Bkz. okotvalu.

okimocu evlenmek (kadın). → ikimocen [okomocu, gamatxu]

okitabe kitaplık, kütüöane. [kyutupxana]

okomocu evlenmek (kadın). + Şana Amedi şkala ikomocen. *Şana Ahmet ile evleniyor.* [okimocu, gamatxu].

okosale süpürge. + Artek okosale eçöpu do kodape dokosu. *Arte süpürgeyi alıp avluyu süpürdü.* → okosu.

okosu süpürmek. → kosums.

okro altın. **Okro köçi** altın adam (altın gibi adam). + İrdeni okro köçi ren. *İrden altın adamdır.*

okune bilgisayar. + Berek okunes isters. *Çocuk bilgisayarda oynuyor.* → kuni.

olafu konuşmak. → lafups [osinapu; oğarğalu; oğaramitu; oxaşaru; olaşirdu]

olaşirdu konuşmak. → ilaşirdams [osinapu; oğarğalu; oğaramitu; oxaşaru; olafu]

olimbu sevmek, âşık olmak. → alimben. [oropumu; oqoropu]

ololi baykuş. [mğu]

olumcu akşam olmak. → lumcun.

olva gidiş, gitmek, ulaşmak. → ulun. [oxtimu]

omalı götürmek (cansız). → imers. [oğmalu]

ombinu susamak. → ambinen. [ouminu]

ombonu yıkamak (uzuv, canlı), yıkanmak. → mbonums, imbonams. [obonu]

ombri erik. [omuri, qomuri]

omçimu yağmak (yağmur). → mçims

omçu acele etmek. → amçven [doşinu]

omçviru yüzmek. → imçvirs [onçiru, onçviru]

omeselu anlatmak, bahsetmek. → imeselams

omgaru ağlamak. → imgars [obgaru]

omğorinu böğürmek, bağırarak. Bkz. mğori-neri, mğorums.

omjoreti güney.

omjoru 1. Güneşlenmek. → imjors **2.** Işımak (güneş). → mjors

omordu büyümek, gelişmek. → imorden [ordu]

omsifonu düşünmek. → imsifons [oduşunu]

omşkvanams güzelleştiriyor. [omskvanaps]

omşkironaps güzelleştiriyor. [omskvanams]

omşkironu acıkmak. → amşkironen [omşkorinu].

omşkorinams acıktırıyor. [omşkorinu]

omşkorinu acıkmak. → amşkironen [amşkironen].

omtu yağmak (kar, taş). → mtums

omtzeli beşik. [ontzeli]

omtzulaşe Çf. Kalemtraş, kalem açacağı.

omurecu bulutlanmak, kapanmak (hava). → murecums

omuri erik. [ombri, qomuri]

on var, mevcut. [ren, yen]

ona tarla. [qona]

onaxu çamaşır yıkamak. → naxums.

oncğonu göndermek, yollamak (nesne). → uncğonams.

oncğore ayıp, utanç.

oncirams Çf. Uyumuyor. + Amedik bere
oncirams. *Ahmet çocuğu uyutuyor.* → onciru.

oncire yatak. + Berepe nam oncires inciran?
Çocuklar hangi yatakta uyuyorlar.

oncironi uyunabilir olan. Bkz. onciru.

onciru 1. uyumak. → incirs. **2.** uyutmak. → oncirams.

onçaru yazmak, yazılmak. → nçarums. [oçaru]

onçitu didinmek, uğraşmak, çabalamak. → inçiten.

onçviru yüzmek. → inçvirs [onçiru, omçviru]

onçxu ısınmak (hava). → nçxun [oñubu, oñibu]

ondğe ogle, ogle vakti. [yema]

ondğeri öğlen, ogle vaktine ait olan. [yemaneri]

ondzğams Çf. Doyuruyor. → odzğams.
[odzğams]

ondzğu 1. Doymak. → indzğen. **2.** Doyurmak.
→ ondzğams. [odzğu].

onkanu sallamak, hareket etmek, hareket ettirmek.

onñule bahçe, etraf. [livadi]

opağu temizlemek. → pağums

oşaramitu konuşmak, anlatmak, bahsetmek.
→ işaramitams [osinapu; oğarğalu; oxaşaru;
olafu; olaķirdu]

oşice kuş yakalamak için
kullanılan ağ. [sapetke]

opşa çok, fazla. [yopşa, dido, zade]

opşams Çf. Dolduruyor. + Ėoçik dergi toprite
opşams. *Adam kũpũ balla dolduruyor.* → opşu.

opşu 1. Dolmak. → ipşen. **2.** Doldurmak. →
opşams, yopşaps

opuşari köylü. [kyouri]

opuşe köy. [çoi, kyoi]

opuşe köy. [kyoi, çoi]

oputxu uçmak. → putxun [oju]

oqonu götürmek (canlı). → iqonops [oyonu]

oqoropu âşık olmak, sevmek. → qorops
[oropumu, olimbu]

oqvapu olmak. → iqven [ovapu]

ora süre, vakit, zaman.

ordams Çf. Büyütüyor, geliştiriyor. + Çil-
komocik bere ordaman. *Karı-koca çocuk
büyütüyor.* → ordu.

ordo erken. + Andğa çumani şana dido ordo
moiselu. *Bu sabah şana çok erken kalktı.*
[odro]

ordu 1. Büyümek, gelişmek. → irden **2.**
Büyütmek, geliştirmek. → ordams. [omordu]

ordzo tabure, iskemle, sandalye. [ķuli, troni]

ore kabak. [feli; ķokore]

oroms Çf. Aşık oluyor, seviyor. + Artek Tenda
oroms. Arte Tenda'yı seviyor. → oropumu
[qorops, aoropen, alimben].

oropa aşk, sevda, sevgi.

oroperi âşık, sevgili, yavuklu.

oropumu âşık olmak, sevmek. → aoropen
[oqoropu, olimbu]

ortağı ortak.

orşapu kemer. [oşqapu]

oruba akarsu. [ğali, ruba, abca]

osare gömlek. → porça.

osiminu dinlemek. → isimins [oucu, ořķinu]

osinapu konuşmak. + Osinapupe do zişape
okozemcit. *Konuşmaları ve kelimeleri
eşleştiriniz.* → isinapams [oğarğalu; oşaramitu;

oxaþaru; olafu; olaķirdu]

oskudu ikamet etmek, yaşamak. → skudun.
[oskidu]

oskidu ikamet etmek, yaşamak. → skidun
[oskudu]

osloþu eğitim vermek. → sloþums

Osmanuri Osmanlı'ya ait, Osmanlı ile ilgili.

osteroni oyuncak. [obiraşe]

osteru oyun oynamak. → isters [obiru]

ostu kaymak. → stun. [oşu]

oşi yüz (rakam). + Ğormotik oşi tzana ar tzana
gişinas. Tanrı yüz seneni bir sene saysın.

oşinaxu muhafaza etmek, saklamak. →
şinaxums

oşinu saygı göstermek. → şinems

oşkena arasında, orta. + Jur oxorişi oşkenas
vore. *İki evin arasındayım.* [oşkenda]

oşkurinu korkmak.

oşkurinoni gizemli, korkutucu.

oşkinu dinlemek. → işkinams. [osiminu]

oşkomale yiyecek. [oçķomale]

oşkomu yemek yemek. → imxors. [oçķomu]

oşkuri elma. [uşkuri]

oşkurinu korkmak. [uşkuri]

ořmeři bıyık. [muřači]

oştanura asır, yüzyıl.

oşu içmek. → şums

oşumoni içecek. + Porşikalişi tzkari kai oşumoni
ren. *Potakal suyu iyi bir içecektir.*

oşuvu ıslanmak. → işuven

oteli otel.

otfa çatı. [otva, otrage]

oşibu ısınmak. → şibun [oşubu, oņçu]

oşişu başarmak, halletmek, üstesinden gelmek.
→ şişums

oşlaşinoni mürver ağacının boydan boya içi
oyularak yapılan 25 cm uzunluğunda bir
oyuncak. Oyuncağın bir ucu karayemiş ya da
ot ile tıkanarak diğer taraftan basınç uygulanır
ve patlama sesi elde edilir. [oşkvatsinoni]

ořķapu kemer. [ořķapu]

ořķu 1. Demek, söylemek, ifade etmek.

2. Okumak. → işurs. [otku, oķitxu, golaonu]

oşkvzusunpni → oşlaşinoni.

ořķaęodu şarkı söylemek. → řķaęodums [obiru;
ořķaęudu].

ořķaęudu şarkı söylemek. → řķaęudums [obiru;
ořķaęodu].

oşrebi Eski Laz evlerinde aeş yakılan, üzerinde
yemek pişirilen yer. [oşrebule, ķera]

oşrebule Eski Laz evlerinde aeş yakılan,
üzerinde yemek pişirilen yer. [oşrebule, ķera]

ořriķi bıldırcın. [ořriči]

oşubu ısınmak. → şibun [oşubu, oņçu]

otku demek, ifade etmek, söylemek. →
tkumers, zoşons [ořķu]

otoktoni yerli halk.

otole gözlük. + Amedis mskva otole uğun.
Ahmet'in güzel gözlüğü var. → toli.

otoru taşımak. Bkz. torums.

otoruşi taşıma eylemi ile ilgili olan.

otsadebu çalışmak. → itsadeburs. [oçalişu]

otsadu bakmak (birini), göz kulak olmak. →
tsadums.

otsxeci tarak. + Otsxecite toma itsxonon. *Tarak
ile saç taranır.* → otsxonu.

otsxonu taramak (saç). → itsxons, itsxonams.

otsxunu ayıklamak, ayırım yapmak, seçmek. →
tsxunums.

otva çatı. [otrage]

otxo dört. + Otxo fara otxok naķo ikums? *Dört*

kere dört kaç eder?

otxoneçi do vit doksan sayısı.

otxoneçi seksen. + Nana-čkimi otxoneçi tzaneri ren. *Annem seksen yaşındadır.*

otzedu bakmak, izlemek. → otzers. [otzkëdu]

otzers Çf. Bakıyor, izliyor. → otzedu [otzkërs]

otzilu koparmak, toplamak (meyve, yaş çay). → tzilums.

otzirams Çf. gösteriyor. Bkz. otziru.

otzkëdu bakmak, izlemek. → otzkërs. [otzedu]

otzkërs Çf. Bakıyor, izliyor. + Tendak Artes otzkërs-i? *Tenda Arte'ye mi bakıyor?* → otzkëdu.

otzkunu ağrımak. → atzkunen, tzkuns. [otzunu]

otzopxu tamir etmek, inşa etmek. [otzipxu]

otzipxu tamir etmek, inşa etmek. [otzopxu]

otzopxuşi tamir etme ya da inşa etmeyle ilgili.

otzunu ağrımak. → atzunen. [otzkunu]

oucu dinlemek. → iucams. [oşkinu, osiminu]

ouminu susamak. → → aominen. [ombinu]

ovapu 1. Olmak. **2.** Birşey olmak. **3.** Birine birşey olmak. → iven. [oqvapu, oapu, oyapu]

ovro sekiz sayısı.

oxačku ekmek, ekin ekmek. [oxaşku]

oxačkuşi ekin ekmekle ilgili olan. Bkz. oxačku.

oxaþaru 1. Konuşmak. → ixaþars **2.** Birine kızmak. → uxaþars

oxaresiru 1. Affetmek, bağışlamak. **2.** Hibe etmek. → uxaresirams [oxarsuvu]

oxarmele hastahane. [xasşaxana]

oxarmelu hastanlanmak. → ixarmelen. [ozabunu]

oxarsuvu 1. Affetmek, bağışlamak. **2.** Hibe etmek. → uxarsuvams [oxaresiru]

oxaziru 1. Hazırlamak. → xazirums **2.**

Hazırlanmak. → ixaziren

oxelams Çf. Sevindiriyor. + Doguralek kai Lazuri dogurams do berepe oxelams. *Öğretmen iyi Lazca öğretip çocukları sevindiriyor.* → oxelu.

oxelu 1. Ssevinmek, mutlu olmak. → ixelen. **2.** Sevindirmek. → oxelams.

oxenu yapmak, etmek. → ikums, ikoms, ikips.

oxesaþu hesaplamak. → xesaþums

oxmarams Çf. Kullanıyor. + Şanak şilifoni var oxmarams. *Şana telefonu kullanmıyor.* → oxmaru [ixmars].

oxmaru kullanmak, kullanılmak, kullanım. → ixmars, oxmarams.

oxoktala eğlence.

oxontsu gök gürlemek. → xontsun [ogurgulu]

oxorca kadın. [oxorza, xordza]

oxori ev. + Şanaşi oxori kyois ren. *Şana'nın evi köydedir.*

oxoronu horon oynamak. → ixoronams, ixorons; xoronaps

oxotzonams Çf. Anlıyor, algılıyor. + Berek iri tEVULİ oxotzonams. *Çocuk herşeyi anlıyor.* → oxotzonu [ognams, nagneps].

oxotzonu algılamak, anlamak. → oxotzonams.

oxtimu (geçmiş ve gelecek zamanda) gidiş, gitmek, ulaşmak. →ulun [olva].

oxuntzun Çf. Geriliyor, içine kapanıyor. Genellikle atmaca avına saldırırken içine kapanıp saldırır.

oxvenu yapmak. → ikoms, ikips [oxenu].

oyapu olma, olmak. → iyen [oapu, ovapu, oqvapu]

oyonu götürmek (canlı). → iyonams [oqonu]

oyoxu çağırarak. → iyoxams [ocoxu]

ozabunu hastanlanmak. → izabunen [oxarmelu]

ozdu çekmek, taşımak.

oziŋoni söylenmesi gereken.

oziŋu söylemek, demek. → otku [iŋurs, tkumers, zoŋons].

ozonu ev kurulacak yerin hafriyatını çıkarmak.

ozonuŋi hafriyat çıkarmayla ilgili olan.

P p

P Laz alfabesinin yirminci harfi.

pağums Çf. Temizliyor. + Şanak muşi oda
panda pağums. *Şana kendi odasını hep
temizlemiyor.* → opağu.

paltu palto.

paluri 1. Alev. 2. Lazcada bir kişi adı.

paluroni alevli.

pampa hafif. [çorçi]

pansiyoni pansiyon.

papa 1. Lapa. **2.** Muhallebi. **Paponi tepsi** Laz
böreği. → Bureği.

paponi 1. İçinde muhallebi bulunan. 2. Laz
böreği.

papuri vapur. [karavi]

para para. [geçareli]

parki park. + Berepek parkis isteran (ibiran).
Çocuklar parkta oynuyor.

parpali kelebek.

pasaji pasaj.

paşa pasta.

paşaxana pastane.

paşaxana pastane.

pañlicani patlıcan. [baldurcani]

pavri yaprak. [buñka].

pavrika fabrika.

peçeta peçete.

pelapa fayda, yarar.

pelaperi çalışkan, hamarat. → atzupeñi.

pembe pembe.

pencere pencere.

pentze sümüklü böcek. [petze]

perçe balkon.

peri renk, biçim. [çere]

peroni renkli. [çeroni]

Persi Pers.Eski bir İran kavmi.

petze sümüklü bocek. [pentze]

pilavi pilav.

piliña soba.

pimpili sakal.

pisikñeti bisiklet. [keñintsxeni]

pitsari tahta.

pitsarişi araba tamamiyle ahşaptan yapılan
dört tekeri ve dümeni bulunan çocuk oyuncağı
araba.

pkveri un, buğday ya da mısır unu. [mkveri,
mçveri]

poğari kaynak su.

politzi polis.

polo bacak. [ñiki]

ponñuli pantolon.

porça gömlek, tişört gibi bel üstü giyilen
giysiler.

portikali portakal.

poña posta.

poŝtaxana postane.

poxo yuvarlak taşlarla oynanan bir çocuk oyunu.
Belli bir mesafede hedef taş konur. Oyuncular
ellerindeki tek taşı bu hedefe atarak vurmaya ya
da en yakınına düşürmeye çalışır. Hedefi vuran
oyunu kazanır.

pozisioni pozisyon.

problemi problem.

programi program.

pşeri dolu. → opşu.

puci inek. + Annemin iki ineği var. *Nana-çkimis*
jur puci uyonun.

puciyağı tereyağı. [karaği]

pukiri çiçek. [pukuri, purki]

purki çiçek. [pukuri, pukiri]

purkinora ilkbahar. [beari]

purpu akciğer.

putxineri uçarak. → oputxu

putxun Çf. Uçuyor. + Zişa putxun, çara
doskidun. *Söz uçar yazı kalır.* → oputxu.

pxa kılçık. [mxa]

Ǿ ǿ

ǿ Laz alfabesinin yirmibirinci harfi.

ǿalikari delikanlı. [biçi]

ǿanda daima, hep, her zaman, sürekli. [iro, ǿanfa]

ǿaǿazulya ateşböceği. [maǿazule]

ǿaǿu büyükbaba, dede. [ǿaǿuli]

ǿaǿu dede, büyük baba.

ǿaǿupeşi ziǿa atasözü.

ǿaraǿamindi Geleneksel Laz evlerinde açık ateşin yakıldığı, günlük oturma ve yemek yeme alanı. [oxomonduni, xayaǿi]

ǿaramiti masal. [meseli]

ǿaramiti masal. [ǿarameti, meseli]

ǿaraske cuma günü.

ǿaǿuri hikaye, öykü.

ǿaǿuri öykü, hikaye.

ǿaǿi fena, kötü. [ǿeaǿi; xavi]

ǿaǿi köyü.

ǿea acaba. + Acaba Şana geldi mi? *Şana moxtu-i ǿea?* [ǿia]

ǿeaǿi kötü, fena. [ǿaǿi; xavi]

ǿeci sık, kalın.

ǿia acaba. [ǿea]

ǿici 1. ağız. → nuǿu. **2.** yüz.

ǿiǿeri biber.

ǿiǿeri biber.

ǿiǿila çekirdek.

ǿiǿindǿa geçenlerde, geçen gün, evvelsi gün. [mtzea; ǿokseri]

ǿoca kucak.

ǿoli İstanbul. [Mǿoli]

ǿoǿe 1. Asla, hiçbir zaman. + Ma ǿoǿe xortzi var vimxor. *Ben asla et yemem.* **2.** Geçmiş, mazi. → atxe.

ǿoǿe hiçbir zaman, asla.

ǿriǿe acı (tat).

ǿrindzi pirinç.

ǿrindzi pirinç. [brinci]

ǿunci grup, öbek.

ǿuǿuci arı, bal arısı. [buǿkuci]

Q q

q Laz alfabesinin yirmiikinci harfi.

qa dal. [ʃoʃi, ara]

qali boyun. [ali]

qaliçereli gelincik.

qineri buz. [ineri]

qini oqvapu üşümek. + Qini maqven.

Üşüyorum. [ini oyapu]

qini soğuk. + Qini diqvas-na daçxiri vogza-minon. *Soğuk olursa ateş yakacağım.* [ini]

qinoba kış, kış mevsimi. → inora.

qinva kış. [inora]

qişi kış mevsimi. [qinva, inora, inuva]

qomuri erik. [ombri, omuri]

qorops Çf. Aşık oluyor, seviyor. + Artek Tendas

qorops. *Arte Tenda'yı seviyor.* → oqoropu
[oroms, aoropen, alimben].

quci kulak. [uci]

qurdzeni üzüm. [urdzeni]

qva alın. [koʃa]

qvali peynir. [vali, kvali]

qvili kemik. [ili]

R r

r Laz alfabesinin yirmiüçüncü harfi.

radio radyo.

ragi tuzak, kuş ya da fare tuzağı.

raķanepeşı

raķani tepe. + Raķanis mot geladgir, gemzuli
xvala xvala? *Neden tepede duruyorsun,*
mahzun ve yalnız.

raxna örümcek. [bobola]

reķemi rakam.

reķlami reklam.

remezani Ramazan.

ren Çf. ...dır, dir; mevcuttur, vardır. + Şana hak
ren. *Şana buradadır.* + Şana magure ren.
Şana öğrencidir. [on]

resami ressam. [mağare]

resimi resim. [noğare]

romani roman.

rubā akarsu, dere. [ğali, abca, oruba]

runtsi gökkuşağı. [ntsa orıapu]

Rusi Rus.

Ruseti Rusya.

S s

s Laz alfabesinin yirmdördüncü harfi.

saaṭi saat. + Saaṭi naḳo ren? *Saat kaç?* [saeṭi]

sabaṭoni cumartesi günü.

saeṭi saat. [saaṭi]

saha saha.

saibi sahip. + Si ham oxoriṣi mance ore-i? *Sen be evin sahibi misin?* [mance]

sakizi sakız.

salata salata. + Ma ṣuḳa do tomatisiṣi salata oḳkomu ḳai domatzonen. *Ben salatalık ve domates salatası yemeyi severim.*

saloni salon.

sanaṭi saat.

sanie saniye.

saṭeṭke karatavuk avlamak için kurulan ağ.

saṭoni sabun. + Ṣanak ṭanda xe saṭonite ibonams. *Ṣana her gün elini sabunla yıkıyor.*

sari sarı ren. + [skiṭa]

Sarpi Türkiye ile Gürcistan arasında sınırı teşkil eden köyü. Her iki tarafta Lazlarla meskündür.

sebeṭi sebep.

sebeṭite sebebi ile. [sebeṭiten, gurine]

sefi yanlış. [ḡuli]

selimi osvaru Geleneksel Laz düşünlerinde, kız tarafı erkek evine geldiğinde, halka şeklinde biraraya gelip sözleri kalıplaşmış maniler söyler ve bu şekilde düşün sahibine isteklerini

iletirlerdi. Bunsu “selimi osvaru” denilir.

semsiye şemsiye.

semti semt.

Senaki Gürcistan’da Karadeniz sahilinde bir şehir.

serende serender. → nayla, serenti.

seri gece. + Seris nam saaṭis incir? *Gece kaçta uyuyorsun?*

serini serin. + Andḡa opṣa serini ren. *Bugün çok serin.*

servisi servis. + Çocuk servisle eve gidip geliyor. *Bere servise oxoriṣe ulun mulun.*

si sen, sana, sende. + Si so ulur? *Sen nereye gidiyorsun?* [sin]

sica damat, enişte. + Amedi Aliṣi sica ren. *Ahmet Ali’nin damadıdır.*

sifferi atmaca kuşu. + Ḳoṣık sifferi ṭopums. *Adam atmaca yakalıyor.* [sifferi]

sin sen. + Sin do ma manebape voret. *Sen ve ben arkadaşız.* [si]

sinema sinema. + Amseri sinemaṣe vulur. *Bu akşam sinemaya gidiyorum.*

sinifi sınıf. + Arte sinifis ren-i? *Arte sınıfta mı?*

sipari uskumru balığı.

sipori spor. + Artes sipori oxenu ḳai datzonen. *Arte spor yapmayı seviyor.*

sira sıra; oturma yeri. [gelaxuna]

sixinti sıkıntı.

siyaki kalkan balığı.

siyasefi siyaset, politika.

skanda senden, sana. + Ayşe Emineşen mskva ren. *Ayşe Emine'den güzeldir.*

skanebura sana göre, sence. [skaneburi]

skani senin. + Ayşe nana-skani ren-i? *Ayşe annen mi?* [skani]

skala merdiven.

skaninde senden, sana. + Ayşe skaninde melun. *Ayşe sana geliyor.* + Ayşe skaninde şkurdun. *Ayşe senden korkuyor.* [skanda]

skudun Çf. İkamet ediyor, yaşıyor. + Si so skudur? *Sen nerede yaşıyorsun?* → oskudu [skidun].

skidala hayat, yaşam. [skudala]

skidun Çf. İkamet ediyor, yaşıyor. + Tanura Atinas skidun. *Tanura Atina'da yaşıyor.* → oskidu [skudun].

skindina hayvan. **Skindinape** hayvanlar.

skiri oğul. + Si mişi skidi ore? *Sen kimin oğlusun?*

skiŋa sarı renk. [sari]

sloþums Çf. Eğitiyor, eğitim veriyor. + Oxorcak bere-muşı kai sloþums. *Kadın çocuğunu iyi eğitiyor.* → osloþu.

so nerede, nereye. + So mu itkven? *Nerede nasıl söyleniyor?* + Şana so ren? *Şana nerede?* [nak]

sofra sofras. → magida, macida.

soğuni sonunda. + Soğuni inora komoxtu. *Sonunda kış geldi.*

sokağı sokak. + Kaŋupe sokağıs skidunan. *Kediler sokakta yaşıyor.*

sole nereden. + Solen mulur? *Nereden geliyorsun?* [nakele]

soloğami dalga.

sonuri nereli. + Amedi sonuri ren? *Ahmet nerelidir?* [nakonuri]

sosyaluri sosyal.

soti biryer, herhangi bir yer. **soti-kale** herhangi bir yerde.

sparitza ispari balığı.

sparo karagöz balığı.

staroşina eylül ayı. [çxalva]

sterapa oyun. [osteru; obiru]

steri gibi. + Mtuti steri koçi. *Ayı gibi adam.* [steri]

stikani bardak. [bardağı]

stipō ekşi. [mjai, koxa, mçoxa]

stresi stres.

stulina kaygan.

stoli masa. [masa]

stun Çf. Kayıyor. + Bere mturis stun. *Çocuk karda kayıyor.* → ostu.

stveli 1. Güz, sohbahar. **2.** Kasım ayı.

subuki hafif. [çorçi]

sufuri sıfır. [çkar]

sum üç sayısı. + Andğa sum fara uşkuri pçkomi. *Bugün üç kez elma yedim.*

sumeneçi altmış sayısı.

sumeneçi do vit yetmiş sayısı.

supara kitap. [kitabi]

suprizi sürpriz. + Amseri nana-çkimis suprizi voğodare. *Bu akşam anneme sürpriz yapacağım.*

susa gza şöse yol, motorlu araç yolu.

sva yer. + Ham mişi sva ren? *Burası kimin yeridir?* [yeri]

Ş ş

ş Laz alfabesinin yirmibeşinci harfi.

şairi şair.

şaka şaka.

şebeke

şeçeri şeker. [şeker]

şekeri şeker. [şeçeri]

şeni için, ...dolayı, hakkında. + Baba-skani, skani şeni hak ren. *Baban, senin için buradadır.*

şiiir şiiir.

şilya bin sayısı. + Ham noğas şilya do şilya koçi skidun. *Bu kasabada binlerce insan yaşıyor.*

şinaxums Çf. Muhafaza ediyor, saklıyor. + Artek paşu-muşışı foto vit tzana ren şinaxums. *Arte dedesinin fotoğrafını on yıldır muhafaza ediyor.* → oşinaxu.

şinems Çf. Saygı gösteriyor. + Şanak Koçepe şinems. *Şana insanlara saygı gösteriyor.* → oşinu.

şineri itibarlı, saygın. + Arte şineri koçi ren. *Arte saygın bir adamdır.*

şka bel.

şkaguri merkez.

şkale birisi ile. + Si mi škala ister? *Sen kiminle oynuyorsun?* [kala]

şkatzale etek (giyecek).

şkimebura kendime göre, kendimce. [şkimeburi, çkimeburi]

şkimi benim. + Şkimi nananena Lazuri ren. *Benim anadilim Lazcadır.* [çkimi]

şkit yedi sayısı.

şku biz. + Şku hakoni voret. *Biz buralıyız.* [çku]

şkule –den sonra. + Ma skani şüule oxorişe vidi. *Ben senden sonra eve gittim.*

şkunebura bize göre, kendimizce. [şkuneburi, çkuneburi, çkineburi]

şkuneburi bize göre, bize özgü, kendimizce. [şkunebura, çkinebura, çkunebura]

şkuni bizim. + Şkuni berepes Lazuri kuşkuran. *Bizim çocuklar Lazca biliyor.* [çkuni, çkini]

şkurina korku. + Ma mitişe şkurina var miğun. *Benim kimseden korkum yok.* [şkurna]

şkurna korku. [şkurina]

şkvit yedi sayısı. [şüviti, şkit]

şoroni keçi. [mtxa]

şorti şort (giyecek).

şu ıslak. [ğvari, şuvi]

şuferi şoför.

şuka hıyar, salatalık.

şukule ertesi. + Skani şukule oxorişe vidi. *Ben senden sonar eve gittim.* [şkule]

-şukuri kadar. [-konari]

şums Çf. İçiyor. + Şanak tzkari şums. *Şana su içiyor.* → oşu.

şuri 1. Can. **2.** Kişi, şahıs. **3.** Nefes, soluk. **4.** Ruh.

şurimşine sevgili, biricik.

şurite canlı, sağ. + Kõçi var ğuru, şurite ren.

Adam ölmedi, sağdır.

şuroni 1. Canlı. 2. Keçi. [txa]

şurubi şurup.

şuşe şişe. [boşlika]

şuşeli lamba gaz lambası.

şuvi ıslak. [şu, ğvari]

T t

t Laz alfabesinin yirmialtıncı harfi.

tabiaŋi doğa. [natura]

tablo tablo.

tağdili tatil. + Tağdilis kyoışe idare-i? *Tatilde köye mi gideceksin?*

takefi kuvvet, mecal, takat. [ğanci]

takvimi takvim.

talebe öğrenci. [magurale]

tamo yavaş. + Berepe tammo tammo igzales. *Çocuklar yavaş yavaş yürüdüler.* [amot]

Tana Lazcada bir kız ismi.

tane tane.

tani ayran. + Ma tani oşu xadzi mayen. *Ben ayran içmeyi seviyorum.* → mja

Tarabya İstanbul'da bir semt.

tarixi tarih. [iştorya]

tarixuri tarihi.

tasi tohum. [çkemi]

te ışık. [tena, kyona, çona]

tebeşuri tebeşir. [kvançaru]

teknoloji teknoloji.

televuzi televizyon.

tena ışık. [te, kyona, çona]

Tenda Lazca bir kız ismi.

tenora başka zaman.

tenta Atmaca avı sırasında beklenen yer.

tere taraf. + Nam tere ulur? *Hangi tarafa*

gidiyorsun? [kale, kele]

terminali terminal.

termometro termometre.

testi test. + Vit kitxala na ren ar testi dovoçodini. *On soruluk bir testi bitirdim.*

tetsxane tersane.

ti baş, kafa. + Ti matzkunen. *Başım ağrıyor.* [dudi]

tiaŋora tiyatro. + Amseri aroğorda tiaŋoraşe vidaten (vidat-unon). *Bu akşam tiyatroya gideceğiz.*

tigale dışarıya doğru. + Si tigale mot gamulur! *Sen dışarıya çıkma!*

tijile 1. Yukarıya doğru. 2. Doğrudan, dosdoğru.

tilana gerçekten, herhalde. + Arte tilana deli var on/ ren. *Arte herhalde deli değil.* [mtilana]

tipi çayır, çimen.

tireni tren. + Tireniş gepxedit do Samsoni-şakis vigzalit. *Tirene binip Samsun'a kadar gittik.*

tişineri olgun. [umçane]

tişorŋi tişort.

tito birer, teker. **Tito tito** Teker teker.

titxu ince, seyrek. [tutxu]

titzale aşağıya doğru.

tiyaŋora tiyatro.

tkavni sizin. [tūvani]

tkumers Çf. Diyor, ifade ediyor, söylüyor. + Amedik mu tkumers? *Ahmet ne diyor?* →

otku.

tkva siz. + Tkva sonuri oret? *Siz nerelisiniz?*
[tkva]

tkvanda sizden, size. + Tkvanda mutu
var minon. *Sizden bir şey istemiyorum.*
[tkvaninde]

tkvanebura kendi kendinize, kendinizce, size
göre. [tkvaneburi]

tkvani sizin. + Tkvani mektebi so ren? *Sizin
okulunuz nerededir?* [tkvani]

toli göz. + Artes toli ağoden. *Arte'ye nazar
değiıyor.*

toma saç. + Artes gundze tomalepe uğun.
Arte'nin uzun saçları vardır.

tomalyari saçlı, kıllı. Bkz. toma.

tomatisi domates. [balucağı]

topri bal. [topuri]

topuri bal. [topri]

torums taşıyor. Bkz. otoru.

trafiği trafik.

troni arkalıklı sandalye, iskemle, tabure. [küli,
ordzo]

tuçani dükkan. [dukyanı]

tude alt.

tudeni alttaki. + Tudeni çarape ikitxit.
Alttaki yazıları okuyunuz. + Tudeni Lazuri
ziñape dosturesarit. *Alttaki Lazca kelimeleri
düzenleyiniz.* + Tudeni kitxalapes cuğaşi meçit.
Alttaki sorulara cevap veriniz.

Tuna Avrupa'dan geçip Karadeniz'e dökülen bir
nehir.

tuntina ayı yavrusu, ayıcık. [mtuti]

turisti turist.

Turkefi Türkiye. [Turkiye]

Turki Türk.

Turkiye Türkiye. [Turketi]

Turkuri Türkçe, Türk dili; Türklere özgü.

turli türlü, çeşitli. [tEVULİ]

tuşi tuş. **Ėlavyeşi tuşi** bilgisayar tuşu.

tuta ay (uydu). **Tuta-gverdi** yarım ay. **Tuta-didi**
dolunay.

tutaçxa pazartesi.

tutamkule şubat ayı. [kundura]

tutaste ay ışığı, ayla.

tuteri aylık. + Ar tuteri bere. *Bir aylık çocuk.*

tutxu ince, seyrek. + Şanaşi kitabı peci va ren,
tutxu ren. *Şana'nın kitabı kalın değil, incedir.*

tuylexi Yaşı br yıldan büyük olan atmaca. Bkz.
sifferi.

txa keçi. [şuroni]

txiri fındık.

txolari kertenkele. [mxolule]

txombu kızılağaç.

txomu kızılağaç. [txombu]

Ƨ Ƨ

Ƨ Laz alfabesinin yirmiyedinci harfi.

Ƨabaxi tabak.

Ƨağaneri 1. Tavalanmış olan. **2.** Muhlama.

Ƨağani tava.

Ƨakumi Takım. Alet, edavat.

Ƨalvati Rize – Pazar'da bir Laz köyü.

Ƨamtra Trabzon. [Ƨraɣuzani]

Ƨamtruri Trabzonlu; Trabzon'a özgü.

Ƨani 1. Boy, endam. **2.** Gövde. [xura]

Ƨaroni hava. + Andğa Ƨaroni muço ren? *Bugün hava nasıldır?* + Andğa Ƨaroni mureci ren. *Bugün hava kapalıdır.*

Ƨaruni hava. [Ƨaroni]

Ƨaxeri kırık, kırılmış halde. Bkz. oƧaxu.

Ƨaxva Ekim ayı. [guma]

Ƨaxva ekim ayı. [guma]

Ƨefferi defter.

ƧeƧeƧe dakika. + Çkimi bere ar ƧeƧeƧe doloxe incirs. *Benim çocuğum bir dakika içinde uyuyor.*

Ƨeni nem, rutubet.

Ƨenoni nemli.

Ƨiba göl. [Ƨoba]

Ƨibun Çf. Isınıyor. → oƧibu. [Ƨibun, çxun]

Ƨiğani tava. [Ƨağani]

Ƨikani kuzu. + Nandidi-çkimis ar mçxuri do jur Ƨikani uyonun. *Büyükannemin bir koyunu, iki*

de kuzusu var.

Ƨiki damla. + Ar Ƨiki tzari var culun. *Bir damla su akıyor.* [mçveti]

Ƨikina küçük sepet. → Ƨalati.

Ƨilifoni telefon. **Mobili Ƨilifoni** cep telefonu.

Ƨimbi nokta.

Ƨişeri başarılı. → oƧişu.

Ƨişi baht, talih. [bedi]

Ƨişums Çf. Başarıyor, hallediyor, üstesinden geliyor. + Var memişvela-na ham dulya var maƧişasen. *Yardım etmezsen, bu işin üstesinden gelemem.* → oƧişu.

Ƨkubi çift, ikiz. [Ƨubi]

Ƨkva siz. [tkva]

Ƨkvani sizin. [tkvani]

Ƨkvaninde sizden. [tkvanda]

Ƨoba göl. [Ƨiba]

Ƨobaşa gizlice. [Ƨkobaşa]

Ƨokseri geçenlerde, geçen gün. [pşişindğa; mtzea]

Ƨora az kalsın, az kalsın.

Ƨoroci güvercin.

ƧoƧi dal, paça. [qa, ara]

ƧoxƧori doktor.

Ƨrağodums Çf. Şarkı söylüyor. + Bozopek Lazuri Ƨrağoduman. *Kızlar Lazca şarkı söylüyor.* → oƧrağodu [Ƨrağodums, ibirs].

trağudums Çf. Şarkı söylüyor. → o'trağudu
[trağodums, ibirs].

Trapuzani Trabzon. [T'amtra]

Trapuzanuri Trabzonlu; Trabzon'a özgü.

triği bacak. [polo]

tubi çift, ikiz. + Oxorcas tubi berepe uyonun.
Kadının ikiz çocukları var.

tubu ılık. [tibu]

tubun Çf. Isınıyor. → o'tubu. [tibun, çxun]

tulya تنها. + Arteşi oxori tulya svas ren.
Arte'nin evi تنها bir yerdedir. [elakaxa]

tururuntsi gökkuşağı. [runtsi]

tutsa sıcak.

U u

u Laz alfabesinin yirmisekizinci harfi.

uci kulak. [quci]

ucikumbi küpe. + Şanas okroşi ucikumbi dolobun (doloکیدun). *Şana'nın kulağında altın küpe var.*

ucoxams Çf. Birini çağırıyor. + Artek Tendas ucoxams. *Arte Tenda'yı çoğırıyor.* → ocoxu [uyoxams]

ucoxops Çf. Birini çağırıyor. → ocoxu. [ucoxams, uyoxams]

uça kara, koyu, siyah.

uçandams Çf. Davet ediyor. + Amseri oxori-çkimişe giçandam. *Bu gece seni evime davet ediyorum.* → oçandu.

uçkimeli bensiz. + Uçkimeli so ulur? *Bensiz nereye gidiyorsun?* [uşkimeli]

uçkin Çf. Biliyor. + Şanas dido kai Lazuri uçkin. Si-ti Lazuri giçkin-i? *Şana çok iyi Lazca biliyor. Sen de Lazca biliyor musun?* → oçkinu [uşkun].

uçxomeli balıksız, balık olmaksızın.

ugure gönülsüz, isteksiz. + Coğori, ugure avişe var ulun. *Köpek, gönülsüz ava gitmez.*

uğun Çf. Sahiptir (cansız varlığa). + Ma mskva oxori miğun. *Benim güzel evim var.* + Si para giğun-i? *Senin paran var mı?* → uyonun.

ujden giderek. + Ham nca ujden igundzanen. *Bu ağaç gittikçe uzuyor.*

tkā orman. [mʈka, ormani]

ukaçe sonra. [okaçe, ukule]

ukai sonra. [ukule]

ukaşams Çf. Koşuyor. + Berepe parkis ukaşaman. *Çocuklar parkta koşuyorlar.* → okaşu.

ukitxams Çf. soruyor.

ukors Çf. İhtiyacı vardır. + Si mu giğors? *Senin neye ihtiyacın var?* + Ma muttu var miğors. *Benim birşeye ihtiyacım yok.* [ukoren]

ukule ardından, ertesi, sonra. [ukai; okaçe]

ukuleni sonraki.

ulun Çf. Gidiyor. + Amedi mektebişe ulun. *Ahmet okula gidiyor.* → olva, oxtimu.

umcumeli tuzsuz. → mcumu.

umçane 1. Evin büyüğü. **2.** Olgun, akli başında. **3.** Amir, reis. [tişineri]

umengapu benzersiz. + Kaşa koçi umengapu ren. *Her insan benzersizdir.*

umeşonu 1. Ansızın, birden bire. **2.** Beklenmeyen, umulmayan.

umkeseri perşembe günü. [çaçxa]

umpa göbek. [kumpa; tzişa]

umuteli fakir, varlıksız, yoksul.

uncğonams Çf. Gönderiyor, yolluyor (nesne). + Tanurak Artes mektubi uncğonams. *Tanura Arte'ye mektup yolluyor.* [uncğonaps]

uncireli uykusuz. + Jur ndğa ren uncireli vore.

İki gündür uykusuzum.

uneneli sessiz. → nena.

unite unite.

universeti üniversite.

unon Çf. İstiyor. + Tanuras mu unon? *Tanura ne istiyor?* + Si mu ginon? *Sen ne istiyorsun?* → ogoru.

unose akılsız. → noseri.

upereli renksiz. [uçereli]

upi ter. + Beres upi ceçu. *Çocuk terledi.*

uqonun Çf. Canlı varlığa sahiptir (araba, bisiklet vs. dahil). + Si çoğori giqonun-i? *Senin köpeğin var mı?* + Ma araba miqonun. *Benim arabam var.* [uqonun]

urdzeni üzüm. [qurdzeni]

uskaneli sensiz. → skani. [skani dixo]

uşkun Çf. Biliyor. + Şanas opşa vorsi Lazuri uşkun. *Şana çok iyi Lazca biliyor.* → oçkinu, uçkin.

uşkuri elma. [uşkuri]

utsadeli bakımsız. + Badi utsadeli kodoskidu. *Yaşlı adam bakımsız kaldı.*

utzkareli susuz. + Utzkareli şuri var işinaxen. *Susuz can saklanmaz.* [utzareli]

utzumers Çf. Birine söylüyor, demek. + Şanak Artes mu utzumers? *Şana Arte'ye ne diyor?* + Şanak si mu gitzumers? *Şana sana ne diyor?* [utzomers]

uxaþars Çf. Birine kızıyor. + Alik Amedis uxaþars. *Ali Ahmet'e kızıyor.* → oxaþaru.

uxaresirams Çf. 1. Affediyor, bağışlıyor. 2. Hibe ediyor. → uxarsuvams. [oxarsuvu]

uxarsuvams Çf. 1. Affediyor, bağışlıyor. + Tendak Şanas duxarsuvu. *Tenda Şana'yı affetti.* 2. Hibe ediyor. + Şanak Artes kitabepe-muşşi uxarsuvams. *Şana Arte'ye kitaplarını hibe ediyor.* → oxarsuvu.

uxvene gebe, hamile. [korbaþşa, korbate]

uyonun Çf. Canlı varlığa sahiptir Canlı varlığa sahiptir (araba, bisiklet vs. dahil). + Ma ar çoğori miyonun. *Benim bir köpeğim var.* [uqonun]

V v

v Laz alfabesinin yirmidokuzuncu harfi.

va alın. [qva, koða]

va hayır, yok. [var]

vaka olay, vaka.

vali peynir. [qvali]

valums Çf. Gök gürlüyor. [divalams]

vana veya, yahut, yoksa.

var hayır, yok, olmaz (olumsuz). + Var, ma si
var giçinem. *Hayır, ben seni tanımıyorum.* [var]

varşa 1. Acaba. + He mskva bozo varşa Tenda
ren-i? *O güzel kız acaba Tenda mı? → þeya.*

2. Sakın, sakın ola. + Varşa moxta! *Sakın
gelme!*

Vija Çamlıhemşin ilçesinin Lazcadaki adı.

vit on sayısı. [viti]

Vitze Fındıklı kasabası. [Mğesti]

Vitzori Vitze kasabasından olan, Fındıklılı.
[Vitzuri]

Vitzuri Vitze kasabasından olan, Rize -
Fındıklılı. [Vitzori]

vioar onbir.

vioaşı onaltı.

vioçxoro ondokuz.

viojur oniki.

vifootxo ondört.

vitoovro onsekiz.

vitosum onüç.

vitoşkit onyedı.

vitoxtut onbeş.

vorsi iyi. [vrosi, kai]

vrosi iyi. [kai, vorsı]

X x

x Laz alfabesinin otuzuncu harfi.

xaberi haber. [ambai]

xaci fasülye. [lobya]

xaçkums Çf. Ekiyor.

xadzi ayen Çf. Hoşuna gidiyor. + Lazuri
osinapu zade (opşa) xadzi mayen. *Lazca
konuşmak çok hoşuma gidiyor.* → xadzi
oyapu.

xadzi oyapu hoşuna gitmek. → xadzi ayen [kai
dotzonu]

xadziri hazır.

xadzirums hazırlıyor. Bkz. oxadziru.

xaffa-şqule

xafferi haftalık.

xaffa hafta. + Ar xaffa doloxe dersepe
içodasen. *Bir hafta içinde dersler bitecek.*
[doloni]

xai fena, kötü. [paŋi, peati]

xali durum, hal. + Mu xali giğun? *Halin nasıldır?*

xalki halk.

xalkuri halka ait, halka özgü.

xami bıçak.

xampa varlık, varlıklı, zengin. + Ha Koçi xampa
ren. *Bu adam zengindir.*

xampoba zenginlik. Bkz. xampa.

xançali kol. [xançali]

xançeni yeşil. [yeşili]

xarayi yüz. [xayari, gva]

xarmeli hasta. [zabuni]

xarmeloba hastalık. [zabunoba]

xastaxana hastahane. [oxarme]le]

xaşlaği Bir şeye şırı derecede meraklı.

xaŋira hatıra. [gonoşine]

xava hava. [ŋaroni]

xavi fena, kötü, aksi. [paŋi, peati]

xavitzi bol yağlı muhlama.

xaziri hazır. [xaziri]

xaziri hazır. + Ma xaziri vore. *Ben hazırım.*

xazirums Çf. Hazırlıyor. + Baba-çkimik gyari
xazirums. *Babam yemek hazırlıyor.* → oxaziru.

xçe beyaz, ak. [kçe]

xçini yaşlı (kadın). → kçini, dida.

xe el. **Xepe** eller.

xeali bilek.

xela mutluluk, sevinç. **Xela kaoba!** Merhaba!

xelate sevinçle.

xelebate sevinçle.

xeleri sevinçli, mutlu.

xemençe çanta.

xençali kol. [xançali]

xeneri yapılmış, edilmiş. Bkz. oxenu.

xepi hap.

xerfi harf. **Lazuri xerfepe** Lazcaya özgü harfler.

[bonca]

xerxi testere.

xesaþi hesap.

xesaþule hesap makinesi.

xesaþums Çf. Hesaplıyor. + Artek geçäreri-muşî xesaþums. *Arte parasını hesaplıyor.* → oxesaþu.

xeştati eldiven.

xeta hata.

xiķa hırka.

xili iyi. [vorsî, kai]

xinci köprü. **Xincepe** köprüler.

xisiyaþi duygu.

xistana aralık ayı. [xristona]

xişili kum. [şirimi]

xo evet, öyle. [ho, ko]

xoca hoca.

xoci boğa, öküz. **Xocepe** öküzler.

xoçķakali dolu (yağış). [xoşķakali]

xolo gene, tekrar, yine. + Saati vitis xolo kibrepe viçxam do vincir. *Saat 10'da gene dişlerimi yıkayıp uyuyorum.*

xolos yakın. + Arteşi oxori çkimi oxorişi xolos ren. *Arte'nin evi benim evin yakınındadır.*

xoma ses. + Bereşi xoma ognam-i? *Çocuğun sesini duyuyor musun?* → nena.

xomula kuru. + Dişka xomula va ren. *Odun kuru değil.* [xombula]

xontsun Çf. Gök gürliyor. → oxontsu.

Xopa Hopa ilçesi. + Şana Xopuri ren. *Şana Hopalı'dır.* [Xoþe]

xoþe kürek.

Xopuri Hopalı. + Sifferik xortzi imxors. *Atmaca et yer.* [Xoþuri]

xordza kadın. [oxorca, oxordza]

xoronaps Çf. Horon oynuyor. → oxoronu.

[ixorons, ixoronams]

xoroni horon. → oxoronu.

xortzi et. + Sifferik xortzi imxors. *Atmaca et yer.* [xortsi]

Xristona Aralık ayı.

xtimeri gitmiş, gitmiş halde. Bkz. oxtimu [lveri]

xuçeli kızgın. + Muşeni xuçeli ore? *Sen neden kızgınsın?*

xura beden, gövde, vücut. + Şanak xura ibonams. *Şana banyo yapıyor.*

xut beş. + Xut do xut gaķoretsxen-i? *Beşer beşer sayabiliyor musun?* [xuti]

xvala sadece, yalnız, yalnızca. + Bere xvala ren-i? *Çocuk yalnız mı?*

xvama dua, niyaz.

Y y

y Laz alfabesinin otuzbirinci harfi.

ya hani. + Bere so ren, ya? *Çocuk nerede, hani?*

ya söz aktarma edatı.+ Nanak “meptare” ya mitzu. *Anne, “geleceğim” dedi.*

yakini yakın. [mexola]

yali ayna. + Yalis gevotzker do vitsxonam toma. *Aynaya bakıp saçımı tarıyorum.*

yano geç. [leba]

yazi yaz. [monçinora]

yedgitu kalkmak. [moselu, eselu]

yedgitun Çf. Kalkıyor. → yedgitu [moiselen, eselen]

yeine anında, birden, çarçabuk, derhal, hemen.

yema öğle. [ondğē]

yemani öğlenki. [ondğeri]

yen dır, dir. → ren.

yeri yer. [sva]

yeşeni bu yüzden, bundan dolayı. → heşeni.

yeşili yeşil. [xançeni]

yipşen Çf. Doluyor. → opşu [ipşen].

yopşa dolu, fazla. [opşa, zade, dido]

yopşaps Çf. Dolduruyor. → opşu [opşams].

yoxo ad, isim. [coxo]

yuki yük. [oğmale]

yulva doğu, şark.

Z z

z Laz alfabesinin otuzikinci harfi.

zabuni hasta. + Nandidi-čkimi dido zabuni ren.
Büyükannem çok hasta. [xarmeli]

zabunoba hastalık. [xarmeloba]

zade çok, fazla. + Berepek zade gyari imxoran.
Çocuklar çok yemek yiyor. [dido, opşa, yopşa]

zakoni adet, gelenek. [adeñi]

zamani zaman. [ora]

Zanati Rize – Pazar'da bir Laz köyü.

zardava ağaç sansarı.

zarfi zarf. + Mektubi zarfis dolidven. *Mektup zarfa koyulur.*

zañi zaten.

zeifi güçsüz, zayıf.

zemsku kara tavuk. + Zemsku dido mskva kınçı ren. *Kara tavuk çok güzel bir kuştur.*

zengini zengin. [xampa]

zeni düz arazi.

zenişi boncuk. [moni]

zeytuni zeytin. [zeytini]

zifona fırtına.

zili zil. + Mektebis zili içandinasi do maguralepe dersişe amulunan. *Okulda zil çalınca öğrenciler derse girer.*

ziñeri söylenmiş, ifade edilmiş.

ziña laf, söz, sözcük, kelime. + Ziñapes otzkedit do boşı svalepe opşit/ yopşit. *Kelimelere bakıp boş yerleri doldurunuz.*

ziñapuna sözlük. [nenapuna]

zoşons Çf. Söylüyor, diyor. + Tendak mu zoşons? *Tenda ne diyor?* → [iñurs, tkumers].

zuğa deniz. [mzoğa]

zuğa ğeci yunus balığı.

Zuğakçe Akdeniz.

zuğaşici kıyı, sahil.

Zuğauça Karadeniz.

zurgı tepe. [zurci]

DZ dz

dz Laz alfabesinin otuzüçüncü harfi.

dzegni şahıs, kişi.

dzemuri sincap. [mludi, ğalya]

dzĝeri doymuş. + Berepe dzĝeri renan-i?
Çocuklar doymuş halde mi? Bkz. odzĝu.

dzirems Çf. **1.** Görüyor. + Şanak ma mdzirems
ama si var gdzirems. *Şana beni görüyor ama
seni görmüyor.* **2.** Buluyor. + Şanak gzas vit lira
kodziru. *Şana yolda on lira buldu.* → odziru.

dzitsa gülücük, tebessüm. [ditsa]

dzitsams Çf. Gülüyor. + Şanak muşeni
dzitsams? *Şana niçin gülüyor?* → oditsinu.

dzitsinace güleç, güler yüzlü.

TS ts

ts Laz alfabesinin otuzdördüncü harfi.

tsa gök, sema, gök yüzü. + Jin ntsa tude leŋa
ren. *Yukarıda gök aşağıda toprak var?* [ntsa]

tsadinapa çalışma, çalışmak. → itsadeburs
[otsadebu, oçalışu]

tsadums Çf. Göz kulak oluyor, bakıyor (çocuk,
hasta vs.). + Şanak bere tsadums? *Şana
çocuğa bakıyor?* → otsadu.

tsana kızılgerdan kuşu. [ntsana]

tsantsa çanta, küçük sepet. + Tsantsas makvali
dolomidzin. *Çantamda yumurta var.*

Tsate Lazcada bir erkek ismi.

tsudalaşi boşuna, fuzuli, yalandan. → mtsudi
[mtsudişi].

tsxeni at. + Arte tsxenis gexedun. *Arte at
biniyor.* [ntsxeni]

tsxenoni atlı. + Mot duşınam, tsxenonepe
var mtxozunan. *Acele etme, atlılar bizi
kovalamıyor.*

tsxunums Çf. Ayıklıyor, ayırım yapıyor, seçiyor.
+ Ma gyari var ptsxunum, na bdzirare vimxor.
*Yemek ayırımı yapmıyorum, ne bulursam
yiyorum.* → otsxunu.

TZ tz

tz Laz alfabesinin otuzbeşinci harfi.

tzale aşağı, aşağıda.

tzaleni aşağıdaki.

tzamtzami kirpik. [kamtzami]

tzana yıl, sene. + Vit tzana ren Arkabis pskidur.
On yıldır Arhavi'de yaşıyorum.

tzanaağani 1. Ocak ayı. **2.** Yeniyıl, Yılbaşı.

tzaneri 1. Senelik, yıllık. **2.** Yaşında. + Si muķo
tzaneri ore? *Sen kaç yaşındasın?*

tzari su. + Berek tzari sums. *Çocuk su içiyor.*
[tzkari]

tzendeçi çorap. [tzineki].

tzi bu yıl. → tzo.

tziķvabi çakıl taşı. [kvançala]

tzileri (bitki, meyve) toplanmış halde.

tzilums Çf. Koparıyor, topluyor (meyve, yaş
çay). + Şanak mtsxuli tzilums. *Şana armut
koparıyor.* → otzilu.

tzilva kasım ayı. [stveli]

tzineki çorap. + Ma kaķa ndğas tzineki
movidumer. *Ben hergün çorap giyerim.*
[tzendeçi]

tzingili iki gurup arasında, tek ayak üstünde
sekerek oynanan bir çocuk oyunu.
Guruplardan biri etrafı çizilerek belirlenmiş
bir alanın dışına çıktığında ancak sekerek
dolaşabilir. Diğer gurup ise belirlenmiş alanı
zaptetmeye çalışır.

tziķa göbek. [umķa, kumķa]

tziķili civciv.

tzitzi solucan.

tzitzila yılan.

tzkari su. + Ma tzkari pşum. *Ben su içiyorum.*
[tzari]

tzkuna ağrı, sancı. [tzuna, tzkuni]

tzkuni ağrı, sancı. [tzkuna, tzuna].

tzkuns Çf. Ağırıyor. + Zeras ti tzkuns. *Zehra'nın
başı ağrıyor.* → otzkunu.

tzo bu yıl. [tzi, hamtzo]

tzori doğru, hakikat, gerçek. + Tzori cuğapı
doçarit. *Doğru cevabı yazınız.*

tzoxle 1. Önce. + Amedik tzoxle didi bere-muşis
ucoxu, ukule çuķas. *Ahmet önce büyük oğlunu
çağırđı, sonra küçük oğlunu.* **2.** Bir zamanlar,
eski zaman, eskiden, evvelden. + Jur tzana
tzoxle Arkabis vorķi. *Hatzi Atinas vore. İki sene
evvel Arhavi'deydim, şimdi Pazar'dayım.* **3.**
Ön, ön taraf.

tzoxle ön, önce.

tzoxleni 1. Öndeki, ön taraftaki. **2.** Önceki,
evvelki.

tzukali çelik çomak oyunu.

tzulu küçük, ufak. + Tzulu bozo sonuri ren?
Küçük kız nereli? [çiķa, çuķa, tzuķa]

tzuna ağrı, sancı. + Soti tzuna var miğun.
Biryerde ağzım yok. [tzkuna, tzkuni]

tzungi zirve, tepe noktası.

tzuķa küçük, ufak. [çuķa, çiķa, tzulu]

CİREĞEPE

- 1) MEB.(2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Yaşayan Diller ve Lehçeler Dersi (Lazca; 5, 6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- 2) Tzitaşı, İskenderi: **Çkuni Çara**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1932
- 3) Tzitaşı, İskenderi: **Oxesapuşi Supara**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1933
- 4) Tzitaşı, İskenderi: **Alboni**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1935
- 5) Tzitaşı, İskenderi: **Okitxuşeni Supara**, Abazastaniş Cumhuriyetişi Abazastaniş Cumhuriyetişi Gamamşkumala, Sohum, 1937
- 6) Bucaklışı, İsmail Avcı (ortak yazar): **Lazuri-Turkuli Nenapuna/ Lazca-Türkçe Sözlük**, Akyüz Yayınları, 1999
- 7) Bucaklışı, İsmail Avcı (ortak yazar): **Didi Lazuri Nenapuna/ Büyük Lazca Sözlük**, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul, 2007
- 8) Öztürk, Balkiz; Pöchtrager, Markus A. : **Pazar Laz** (Languages of the World /Materials),LINCOM publisher, 2011
- 9) Bucaklışı, İsmail Avcı: **Lazuri Alboni/ Laz Alfabetesi**, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011
- 10) Bucaklışı, İsmail Avcı: **Tükçe - Lazca Sözlük**, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014
- 11) Bucaklışı, İsmail Avcı: **Yeni Başlayanlar İçin Lazca Ders Kitabı**, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014